

جمهوری اسلامی ایران
کمیته ویژه بررسی ناآرامی های ۱۴۰۱

خلاصه گزارش

کمیته ویژه بررسی ناآرامی های

سال ۱۴۰۱

به رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران

اللَّهُمَّ احْمِ
الْحَمْرَيْنِ!

ستاد حقوق بشر جمهوری اسلامی ایران

اسفندماه ۱۴۰۲

فهرست مطالب

خلاصه اجرایی.....	۳
مقدمه.....	۱۶
شرح حادثه.....	۱۷
بخش اول: درباره کمیته ویژه بررسی ناآرامی های ۱۴۰۱.....	۲۰
بخش دوم: زمینه ها و عوامل شکل گیری ناآرامی ها.....	۲۸
دخالت کشورها و مقامات خارجی.....	۲۸
رسانه ها و پلتفرم های خارجی.....	۳۱
گروهک های تروریستی.....	۳۸
کشف سلاح در جریان ناآرامی ها.....	۳۹
بخش سوم: بررسی مصادیقی از دامنه و گستره خشونت در جریان ناآرامی های سال ۱۴۰۱.....	۴۰
بخش چهارم: بررسی وضعیت جانباختگان، آسیب دیدگان، خسارات و ادعاهای نقض حقوق بشر.....	۴۶
بررسی وضعیت جانباختگان.....	۴۶
نتایج بررسی ادعای صدور و اجرای احکام اعدام برای برخی افراد مرتبط با ناآرامی های ۱۴۰۱.....	۴۷
مجروحان و مصدومان.....	۵۰
بررسی خسارات وارده به اموال و اماکن عمومی و خصوصی.....	۵۱
بررسی وضعیت بازداشت شدگان.....	۵۳
ادعای اعمال تعرض، خشونت و تجاوز جنسی برای سرکوب ناآرامی ها.....	۵۴
بررسی ادعاها در خصوص استفاده از زور افراطی توسط نیروهای مجری قانون.....	۵۹
بخش پنجم: اقدامات مبتنی بر مسئولیت پذیری (شامل اقدامات جبرانی).....	۶۱
بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در خصوص فوت خانم مهسا امینی و حوادث پس از آن.....	۶۱
دستورات روسای قوای سه گانه در جهت رسیدگی به موضوع.....	۶۲
تشکیل کمیته های تحقیقاتی.....	۶۳
تشکیل پرونده قضایی برای رسیدگی به موضوع.....	۶۳

- دستور ویژه دادستان کل کشور در خصوص نحوه رسیدگی به پرونده متهمان دستگیر شده..... ۶۳
- عفو گسترده مقام معظم رهبری ۶۴
- اتخاذ تدابیری در راستای عدم استفاده از سلاح گرم و زور کشنده ، مسئولیت پذیری و پاسخ گویی ۶۵
- پرونده های قضائی شکایات مردمی مرتبط با ناآرامی های سال ۱۴۰۱ = ... ۶۷
- جبران خسارت مالی و فیزیکی..... ۶۸
- بخش هشتم: موضوعات غیر مرتبط با نا آرامی ها..... ۷۱**
- حمله مسلحانه به کلانتری ۱۶ زاهدان ۷۱
- مسمومیت برخی دانش آموزان در برخی مدارس ایران ۷۵
- بخش نهم: یافته ها، توصیه ها و پیشنهادات..... ۷۹**
- یافته ها..... ۷۹
- توصیه ها و پیشنهادات..... ۸۲
- نکته پایانی..... ۸۳**
- پیوست شماره ۱: جرائم ارتكابی و دادرسی عادلانه در خصوص افرادی که حکم اعدام آنها صادر و اجراء شده..... ۸۴**

خلاصه اجرایی

۱. وقوع ناآرامی‌های اجتماعی امروزه به بخشی از واقعیت زندگی روزمره جوامع در کل جهان تبدیل شده است. بر اساس گزارش برخی از موسسات پژوهشی بین سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۲ بیش از ۴۰۰ اعتراض مردمی گسترده در بیش از ۱۳۲ کشور روی داده است که ۲۳ درصد این اعتراضات بیش از ۳ ماه تداوم داشته اند. در این فرایند، اعتراضات مسالمت آمیز باید مورد حمایت قرار گیرند. طبیعتاً چنانچه اعتراضات از وضعیت مسالمت آمیز خارج شده و مغایر با نظم، سلامت و امنیت عمومی باشند، کشورها تدابیری را برای کنترل اوضاع اتخاذ می نمایند.
۲. جمهوری اسلامی ایران در شهریور ماه سال ۱۴۰۱ با چنین وضعیتی روبه رو شد. به دنبال فوت خانم مهسا امینی در تاریخ ۲۵ شهریور ۱۴۰۱، تجمع اعتراضی در اطراف بیمارستان کسری شهر تهران (محل فوت خانم امینی) شکل گرفت و در روزهای بعد به صورت پراکنده به برخی نقاط شهر تهران و تعدادی از شهرهای دیگر کشور سرایت نمود و متعاقباً با ورود برخی عوامل، اعتراضات از حالت مسالمت آمیز به خشونت کشیده شد.
۳. اگر چه در همان روزهای اولیه اغتشاشات، کمیته ویژه‌ای توسط وزارت کشور در ۹ آبان ۱۴۰۱ تشکیل و این کمیته، نتایج تحقیقات خود را به صورت تفصیلی ارائه کرد، اما رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران در چارچوب اصل مسئولیت‌پذیری اقدام مضاعفی را تدبیر نمودند و در ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۲ با صدور حکمی، کمیته ویژه‌ای را در سطح ملی و فرادستگاهی ایجاد کردند و مأموریت‌های مهمی را برای بررسی شفاف و بی طرفانه و جبران تضییع حقوق شهروندان و مأموران مجری قانون تعیین و همه دستگاه‌های مرتبط را نیز موظف به همکاری با آن نمودند.
۴. کمیته ویژه به محض تشکیل، انجام بررسی‌های جامع و بی طرفانه را در دستورکار قرار داد و نهایتاً در تاریخ ۱۴۰۲/۱۲/۱۶ گزارش کامل خود را در ۲۷۹ صفحه شامل ۱۷ پیوست به رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران ارائه نمود. فرازهای اصلی این گزارش به شرح زیر است.

تشکیل کمیته ویژه

۵. متعاقب صدور حکم رئیس محترم جمهور، کمیته ویژه به تشکیل دبیرخانه با حضور تعدادی نیروی انسانی با تخصص‌های مختلف از زنان و مردان از جمله (حقوقی، جامعه‌شناسی، زنان و

کودکان، سیاسی، حقوق بشری، رسانه، مترجم، تحلیل‌گر، هماهنگی، تحقیق و بررسی، مصاحبه‌گر، پشتیبانی و ... مبادرت نمود. پس از راه‌اندازی دبیرخانه، کمیته ویژه نسبت به تشکیل کارگروه‌های تخصصی ششگانه بررسی و رسیدگی به شکایات، حقوقی، قضائی، علمی و پژوهشی، مصدومین و جان‌باختگان و بررسی خسارات با ترکیبی از صاحب‌نظران حقوقی، قضائی، دانشگاهی و کارشناسانی از مجموعه‌های غیردولتی و دولتی اقدام نمود. کمیته برای ایفای وظائف و مأموریت خود از روش‌های مختلفی استفاده نمود، از جمله: ایجاد سایت؛ دریافت گزارش یا شکایت؛ مکاتبه با دستگاه‌های ذیربط برای درخواست گزارش یا بررسی موضوعات؛ انجام مصاحبه؛ انجام بازدیدهای میدانی؛ تحقیق؛ استماع و تجزیه و تحلیل و ارزیابی اطلاعات؛ شناسایی قربانیان و ناقضان ادعایی با دریافت گزارشات (از طریق سایت، صندوق پستی اختصاصی، نمابر، ایمیل، مراجعه حضوری، بازدید از زندان‌ها و انجام سفرهای استانی و دیدار با برخی آسیب‌دیدگان) و بررسی‌های دبیرخانه کمیته.

۶. کمیته تدابیر لازم برای حمایت از شهود و قربانیان را اتخاذ نمود. تمامی اظهارات، گزارشات و مستندات آنان صرفاً نزد دبیرخانه کمیته محفوظ مانده است. کمیته در جمع‌آوری اطلاعات، توجه ویژه‌ای به مستندسازی منابع (قربانیان، شهود، اطلاعات رسانه‌ای و منابع باز، اطلاعات و گزارشات دریافتی از دستگاه‌های اجرائی و سازمان‌های غیردولتی) داشته است. کمیته ویژه بررسی ناآرامی‌های پاییز ۱۴۰۱ از افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها دعوت کرد تا اطلاعات و اسنادی که در راستای مأموریت کمیته ویژه است، از جمله در موارد زیر را به طرق مقتضی ارسال نمایند:

- ادعاهای راجع به نقض حقوق بشر در ارتباط با ناآرامی‌های پاییز ۱۴۰۱؛
  - ادعاها در خصوص حبس و بازداشت‌های خودسرانه، خشونت، استفاده بیش از حد از زور، ارتکاب شکنجه؛
  - اطلاعات در خصوص جان باختن و مصدومیت افراد؛
  - هرگونه مستندات در خصوص خسارات وارده به اماکن و اموال و تجهیزات عمومی و خصوصی.
۷. در بررسی گزارشات و شکایات دریافتی، کمیته از توضیحات و گزارش‌های نهادهای ذیربط داخلی مانند سازمان پزشکی قانونی، سازمان زندان‌ها، سازمان قضائی نیروهای مسلح، قوه قضائیه، دستگاه‌های نظامی، انتظامی و امنیتی، وزارت کشور، وزارت دادگستری، استانداری‌ها، حقوقدانان و وکلا، برخی سازمان‌های مردم‌نهاد، مجامع علمی و پژوهشی، کارشناسان و ... بهره‌مند گردید. در مورد تشخیص علل و عوامل منجر

به جان باختن برخی افراد در جریان ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱، گزارش نهادهای فنی و تخصصی مانند وزارت بهداشت و سازمان پزشکی قانونی در بررسی ادله مربوطه مورد توجه ویژه قرار گرفته است.

فوت مرحومه خانم امینی

۸. ساعت ۱۸:۳۰ روز سه‌شنبه مورخ ۱۴۰۱/۰۶/۲۲، خانم مهسا امینی به دلیل عدم رعایت قانون حجاب، از سوی پلیس امنیت عمومی جهت ارائه آموزش لازم در این زمینه، به سالن اداره اجتماعی و آموزش بانوان منتقل گردید. برابر تصاویر ضبط شده از دوربین‌های مستقر در محل، خانم مهسا امینی در ساعت ۱۹:۳۰ بدون هیچ مشکل جسمی در سالن اداره اجتماعی و آموزش بانوان پلیس امنیت عمومی حاضر شد. بعد از ۲۶ دقیقه و در ساعت ۱۹:۵۶ به صورت ناگهانی دچار کاهش هوشیاری می‌شود و به روی زمین می‌افتد، بلافاصله پزشک‌یار مستقر در یگان بر بالین وی حاضر و پس از دقایقی (هفت دقیقه و ۱۰ ثانیه) عوامل اورژانس نیز در سالن حضور یافته و با انجام اقدامات نجات بخش اولیه، وی را به نزدیکترین بیمارستان (کسری) انتقال می‌دهند. علیرغم تمام تلاش‌های کادر درمان بیمارستان طی ۶۲ ساعت بستری خانم امینی، متأسفانه به علت نارسائی چند ارگانی (F.O.M) ناشی از هیپوکسی مغزی در ساعت ۱۴:۳۵ روز ۱۴۰۱/۰۶/۲۵ فوت می‌نماید. در پی انتقال خانم مهسا امینی به بیمارستان، سازمان پزشکی قانونی بلافاصله در اجرای دستور دادستان تهران جهت رسیدگی ویژه به این پرونده، نسبت به اعزام تیم تخصصی و معاینه دقیق ایشان در بیمارستان اقدام و با دریافت خبر فوت، پیکر متوفیه به سالن تشریح مرکز تشخیصی و آزمایشگاهی استان تهران منتقل و نسبت به معاینه ظاهری و کالبدگشایی اقدام می‌شود. در رسیدگی به این پرونده، تمامی معیارها و شاخص‌های تعیین علت فوت، معاینه ظاهری و اعضای داخلی بدن انجام می‌شود. سازمان پزشکی قانونی در گزارش کارشناسی خود که در تاریخ ۱۵ مهرماه ۱۴۰۱ منتشر شد، اعلام نمود «فوت خانم مهسا امینی ناشی از اصابت ضربه به سر و اعضا و عناصر حیاتی بدن نبوده است.»

۹. در گزارش کمیسیون شوراها و مجلس شورای اسلامی درباره فوت خانم مهسا امینی نیز که در جلسه علنی روز یکشنبه ۲۴ مهر ۱۴۰۱ ارائه شد، تأکید گردید که «با توجه به محتویات پرونده، اطلاعات مکتوب دستگاه‌های ذی‌ربط، توضیحات مسئولین مربوط، بازبینی فیلم کامل دوربین‌های مداربسته پلیس امنیت عمومی، صورت جلسات معاینه محلی و تحقیقات میدانی بازرسی ویژه فرماندهی انتظامی تهران بزرگ، اظهارات حاضرین در صحنه و سالن اداره آموزش پلیس امنیت عمومی، تعدادی از شهروندان، کسبه و راننده‌های خودروهای مسافربر مستقر در محل، بررسی مستندات و ملاحظه مدارک، هیچ‌گونه ضرب و جرح و برخورد فیزیکی در مواجهه، انتقال و استقرار مرحومه خانم امینی در محل پلیس امنیت عمومی صورت نگرفته است. با توجه به

گزارش پزشکی قانونی کشور (مبتنی بر سوابق بیمارستانی، انجام معاینه ظاهری، کالبد گشایی، نمونه برداری، انجام آزمایش‌های تخصصی) اعلام می‌دارد فوت نامبرده بر اثر برخورد فیزیکی، ضرب و شتم یا اصابت هر گونه ضربه به وی نبوده است.»

۱۰. کمیته ویژه جهت راستی‌آزمایی نتیجه تحقیقات به عمل آمده در خصوص فوت خانم مهسا امینی، جلسات تخصصی تشکیل داده و مدارک پزشکی بیمارستانی، نتایج سی. تی اسکن مغز و ریه، نتایج معاینه ظاهری جسد و کالبدگشایی، آزمایشات آسیب شناسی مربوط به خانم مهسا امینی را بررسی نموده است. نتایج بررسی‌های کمیته ویژه، یافته‌های سازمان پزشکی قانونی مبنی بر اینکه فوت خانم امینی ناشی از اصابت ضربه به سر و اعضا و عناصر حیاتی بدن نبوده را تایید می‌نماید.

۱۱. در صورتی که در ساعات اولیه این حادثه اطلاع‌رسانی مناسبی انجام می‌شد و اطلاعات به‌هنگام و دقیق از جزئیات این حادثه منتشر می‌گردید، می‌توانست باعث روشنگری و تنویر بهتر افکار عمومی شود و زمینه شایعات و روایت‌سازی جعلی و نامعتبر رسانه‌های ضدایرانی از این واقعه و فرصت سوءاستفاده از این حادثه را کاهش دهد.

بررسی وضعیت جانباختگان و مصدومین

۱۲. بررسی کمیته ویژه نشان می‌دهد که متأسفانه در جریان اغتشاشات سال ۱۴۰۱، تعداد ۲۰۲ نفر از مردم جان خود را از دست دادند. بررسی‌های کمیته ویژه با ملاحظه اسناد مربوطه، حاکی از این است که جانباختگان در قالب‌های زیر دسته‌بندی می‌شوند:

- ۹۰ نفر از جانباختگان افرادی بودند که ضمن حمل و استفاده از سلاح (سرد یا گرم) در اقدام تروریستی، درگیری و حمله به مقرهای نظامی و انتظامی، زیرساخت‌های حیاتی و یا افراد مجری قانون کشته شده‌اند.
- ۱۱۲ نفر از جانباختگان، رهگذرانی بودند که در جریان ناآرامی‌ها توسط اغتشاش‌گران و به وسیله سلاح‌های غیرمجازی که توسط سازمان نیروهای مجری قانون استفاده نمی‌شوند و یا با هدف کشته‌سازی عامدانه و آگاهانه، برای فضا سازی منفی علیه نظام توسط تروریست‌های مسلح جان خود را از دست داده‌اند.

۱۳. در جریان اغتشاشات، ۷۹ نفر از نیروهای مجری قانون و مردم توسط خشونت‌طلبان یا با اقدامات تروریستی به شهادت رسیدند که به شرح زیر می‌باشد:

- ۲۵ نفر از جانب‌باختگان مربوط به حوادث تروریستی شیراز (۱۳ نفر) و ایذه (۷ نفر) و سایر شهدای مردمی (۵ نفر) می‌باشند که در اثر حملات تروریستی یا به دست اغتشاش‌گران به شهادت رسیده‌اند.

- ۵۴ نفر از نیروهای مجری قانون نیز در نتیجه خشونت گسترده اغتشاش‌گران و تروریست‌ها به شهادت رسیدند.

۱۴. کمیته ویژه نتوانست آمار مشخصی از تعداد مصدومین از مردم به دست آورد که می‌تواند دلایلی از جمله عدم مراجعه به مراکز درمانی، مراجع قضائی و یا آسیب دیدگی جزئی داشته باشد. با این وجود، در مواردی که افراد مصدوم و یا آنانی که ادعای مصدومیت داشته‌اند و به مراجع ذی صلاح مانند کمیته ویژه بررسی ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱، نیروهای مجری قانون و یا مراجع قضائی مراجعه کرده‌اند، بررسی‌های لازم در جهت جبران خسارت و پرداخت دیه و هزینه درمان مصدومین صورت گرفته است که به آنها اشاره خواهد شد.

۱۵. در جریان ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱، تعداد قابل توجهی از نیروهای مجری قانون مجروح شده و آسیب دیدند. اطلاعات دریافتی کمیته ویژه از فراجا نشان می‌دهد که تا زمان تهیه این گزارش، حدود ۵۲۰۰ نفر از نیروهای فراجا دچار مجروحیت و مصدومیت شدند. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز در پاسخ به استعلام کمیته ویژه با ارسال گزارشی اظهار داشت در جریان ناآرامی‌ها تعداد قابل توجهی از کارکنان سپاه و بسیج توسط اغتشاش‌گران مجروح شدند که تعداد ۱۵۴۰ نفر از آنان به علت جراحات شدید غیرقابل جبران جسمی مانند قطع نخاع، نابینایی، شکستگی اعضا و ... دچار آسیب جدی شدند و برای آنها پرونده تشکیل گردید.

بررسی خسارات وارده به اموال و اماکن عمومی و خصوصی

۱۶. در جریان ناآرامی‌های خشونت‌آمیز، اماکن و اموال عمومی و خصوصی متعددی به آتش کشیده شده و یا به غارت رفت از جمله به مراکز غیرنظامی اداری و خدمات عمومی مثل بانکها، ماشین‌های خودپرداز، آمبولانس‌ها (علیرغم حمل بیمار)، وسایل حمل و نقل عمومی، خودروهای پلیس، خودروهای آتش‌نشانی و اماکن دینی، تهاجمات نظام مند و گسترده‌ای شد و بسیاری از این مراکز دچار تخریب و آتش‌سوزی شدند. براساس بررسی‌های کمیته ویژه تا تاریخ ۱۴۰۱/۱۰/۲۵ افزون بر ۲۰/۰۰۰ میلیارد ریال شامل ۱۰۹۶۷۸۴۳ میلیون ریال خسارت به اموال دولتی، عمومی و خصوصی و ۹۰۶۶۳۵۱ میلیون ریال خسارت به اماکن دولتی، عمومی و خصوصی وارد شده است.

بررسی وضعیت بازداشت شدگان

۱۷. بررسی‌های کمیته ویژه نشان می‌دهد که در جریان ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱ برای حدود ۳۴ هزار نفر پرونده

تشکیل گردید (تشکیل پرونده به مفهوم بازداشت نمی‌باشد) که وضعیت آنان به شرح زیر است:

- به واسطه تأکید حضرت آیت الله خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب اسلامی بر انجام تحقیقات فوری در خصوص فوت خانم مهسا امینی و دستور رئیس محترم قوه قضائیه مبنی بر بررسی دقیق و موشکافانه موضوع و همچنین دستورالعمل دادستان محترم کل کشور و مصوبات شورای امنیت کشور در خصوص چگونگی رسیدگی به مسائل بازداشت شدگان، بسیاری از افرادی که در بازداشتگاه حضور داشتند در همان مراحل اولیه با صدور قرارهای متناسب آزاد گردیدند. بدین ترتیب، بیش از ۹۰ درصد از افراد تحت قرار از همان ابتدا وارد زندان نشده و با قرارهای تأمین مناسب خارج از زندان به سر می‌بردند و متعاقباً بسیاری از آنان با صدور قرارهای منع تعقیب، تعیین تکلیف شدند. با مشاهده مستندات و گزارشات موجود، محرز گردید که در همان روزهای اولیه با هدف تعیین تکلیف هرچه سریعتر بازداشت‌شدگان و رسیدگی به شکایات احتمالی، ضابطین و مسئولان ذیربط قضائی به طور ۲۴ ساعته در بازداشتگاه‌ها حاضر شدند. در واقع، در ایام ناآرامی‌ها عملاً کمتر از ۳۰۰۰ نفر در بازداشتگاه به سر می‌بردند.

- با موافقت عفو گسترده مقام معظم رهبری در بهمن ماه ۱۴۰۱، پرونده‌های کیفی تشکیل شده برای ۲۲ هزار نفر از متهمان و محکومان مرتبط با ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱، چه افراد تحت بازداشت و چه افرادی که با قید وثیقه یا سایر قرارهای متناسب آزاد شده بودند در هر مرحله‌ای که بود اعم از اینکه حکم آنها صادر شده و یا در جریان رسیدگی قرار داشت، مختومه و از سابقه کیفری آنها رفع اثر گردیده است.

- بررسی‌های کمیته ویژه نشان می‌دهد که تا زمان تهیه این گزارش، تنها ۲۹۲ نفر از افراد به دلیل ارتکاب اعمال خشن مجرمانه از جمله ایراد خسارت گسترده، تحریک و مبادرت ورزیدن به جرائم امنیتی و اقدامات تروریستی همچنان در زندان به سر می‌برند که برای ۱۵۸ نفر از آنان احکام محکومیت به حبس صادر شده و برای بقیه نیز کیفرخواست صادر گردیده و پرونده آنان در فرایند رسیدگی قضائی قرار دارد.

اقدامات صیانتی، مسؤولیت پذیری و جبران خسارت

۱۸. بررسی‌های کمیته ویژه نشان می‌دهد که جمهوری اسلامی ایران در جریان ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱ اقداماتی گسترده‌ای را در جهت مسؤولیت‌پذیری و جبران خسارت انجام داده است. به عنوان اولین اقدام، به محض اطلاع از واقعه پیش‌آمده برای خانم امینی و با توجه به دستورات صریح رؤسای قوای سه‌گانه برای رسیدگی فوری به این حادثه، پرونده قضائی و تیم‌های تحقیقاتی تخصصی برای روشن نمودن تمامی ابعاد واقعه و کشف حقیقت تشکیل گردید.

۱۹. دادستان وقت کل کشور در تاریخ ۶ مهرماه ۱۴۰۱ در خصوص نحوه رسیدگی به پرونده متهمان دستگیر شده در جریان ناآرامی‌ها دستور ویژه‌ای را خطاب به دادستان‌های سراسر کشور، ابلاغ نمود. در این دستور، دادستان کل کشور ضمن تأکید بر رعایت موازین قانونی و رسیدگی سریع و دقیق تمامی پرونده‌ها، تأکید نمود «افرادی که فاقد هرگونه سابقه کیفری هستند و در پرونده آنان نیز سند، مدرک، گزارش شاهد صحنه و گزارش مأمورین انتظامی، اطلاعاتی و امنیتی یا قرائن اطمینان‌آور وجود ندارد و کمیته کارشناسی به عدم نقش آنان در ناآرامی‌ها اظهارنظر کرده است، با توجیه و ارشادات لازم آزاد شوند». دادستان وقت کل کشور همچنین تأکید کرده است «افرادی که باعث شهادت و یا مجروحیت حافظان امنیت و مردم شده‌اند؛ کسانی که اقدام به تخریب، تحریق اموال و اماکن خصوصی، عمومی، ادارات، بانک‌ها، پمپ بنزین‌ها، عابربانک‌ها و ... کرده‌اند؛ افرادی که به مقرها و مکان‌های نظامی، انتظامی و امنیتی حمله کرده‌اند؛ اراذل و اوباش دارای سوابق مجرمانه و فعالان در فضای مجازی که نقش برجسته در تهییج، تشویق و سازماندهی اغتشاشگران داشته‌اند، اگر پرونده اتهامی آنان دارای مستندات، مدارک و شواهد کافی است تا زمان برگزاری دادگاه و صدور حکم قطعی در بازداشت باشند و محاکمه آنان با دقت و سرعت و قاطعیت پیگیری و از دادگاه صدور احکام لازم درخواست شود». در بخش دیگری از این دستور آمده است که «در مورد دانشجویان بازداشتی، با نظر کارشناسی حراست و رئیس دانشگاه مربوطه تصمیم‌گیری شود و دانشجویانی که در ناآرامی‌ها و برهم زدن امنیت عمومی در داخل و یا بیرون از دانشگاه نقش داشته‌اند، متناسب با نقش و پرونده شخصیت آنان با قرار وثیقه آزاد و یا تحت قرار بازداشت موقت باشند و سایر دانشجویان بازداشتی متناسب با نقش و پرونده شخصیت آنان، با قید کفالت یا وثیقه آزاد شوند».

۲۰. از آغاز اغتشاشات به نیروهای تامین‌کننده امنیت و نظم عمومی دستور رسمی داده شد که از به کارگیری سلاح‌های کشنده و گرم اجتناب نمایند که از جمله می‌توان به ابلاغیه‌های زیر اشاره نمود.

- ستاد کل نیروهای مسلح در مورخ ۳۱ شهریورماه ۱۴۰۲ طی ابلاغیه‌ای «تاکید نمود که استفاده نیروهای مقابله کننده با اغتشاشگران از سلاح گرم جنگی ممنوع می باشد و صرفا باید با استفاده از تجهیزات و ابزار ضد ناآرامی به مقابله با اغتشاش گران بپردازند. در مواقع بسیار نادر و ضروری نیز فقط استفاده از سلاح های غیر کشنده مانند پینت بال و لانچر پرتاب گاز مجاز است».
  - فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز در مورخ ۳۰ شهریورماه ۱۴۰۱ ابلاغیه ای را مبنی بر «عدم استفاده و اجتناب کامل از حمل و استفاده از هرگونه سلاح گرم در مقابله با ناآرامی ها» صادر نمود.
  - فرماندهی فراجا نیز ابلاغیه ای را در تاریخ ۲۹ شهریورماه ۱۴۰۱ مبنی بر «ممنوعیت استفاده از سلاح های گرم از هر نوع برای مقابله با اغتشاشگران و کنترل آشوب‌های خیابانی و تاکید بر استفاده از سایر تاکتیک ها و تجهیزات پلیسی در اختیار در مدیریت تجمعات و ناآرامی های خیابانی» صادر کرد.
۲۱. وزیر کشور در مورخ ۳ مهرماه ۱۴۰۱ طی ابلاغیه‌ای به فرماندهی فراجا تاکید نمود که «در مواجهه با زنان حاضر در تجمعات غیرقانونی لازم است تا علاوه بر رعایت جدی حدود و ضوابط، برخوردها مبتنی بر رافت اسلامی و پرهیز از اقدامات قهری غیرضروری و با بهره گیری حداکثری از نیروهای زن باشد». همچنین، تاکیداتی در ارتباط با برخورد توأم با مراعات با دستگیرشدگان زن و استفاده از بازداشت و ارجاع به مرجع قضایی به عنوان آخرین چاره صورت گرفته است.
۲۲. بررسی های کمیته ویژه نشان می دهد نظام قضایی رسیدگی به بیش از ۲۴۴ پرونده با موضوع شکایت مردمی علیه مأموران مجری قانون مرتبط با ناآرامی های سال ۱۴۰۱ با عناوین اتهامی از جمله ضرب و جرح، توهین، تخریب، بازداشت، قتل و... را در دستورکار قرار داده که آمار کلی مربوطه آن، براساس آخرین وضعیت پرونده‌ها تا نیمه بهمن ماه ۱۴۰۲، به شرح ذیل می باشد:

آخرین وضعیت پرونده‌های تشکیل شده در مراجع قضایی در ارتباط با اغتشاشات ۱۴۰۱

قرار منع تعقیب	۵۷
قرار موقوفی تعقیب	۲۳
حکم برائت	۱
محکومیت به قصاص (ارسال به دیوان عالی کشور جهت بررسی)	۲
محکومیت به حبس	۴
محکومیت به جزای نقدی	۱۹
ارسال به دیوان عالی کشور (به جهت رفع اختلاف در صلاحیت)	۱۳
قرار عدم صلاحیت و ارسال به مرجع قضایی ذیصلاح	۶۴
در حال رسیدگی (جاری)	۶۱

۲۳. شایان توجه است، علاوه بر پرونده های تشکیل شده در مراجع قضائی، برخوردهای سازمانی نیز با آن دسته از نیروهای مجری قانون که دچار تقصیر یا قصور گردیده‌اند صورت گرفته است. تا زمان انتشار این گزارش، براساس شکایات مردمی واصله به فراجا در ۲۱ مورد با کارکنان برخورد سازمانی شده است.

۲۴. با توجه به مفاد قانونی در زمینه ضرورت جبران خسارت و همچنین اراده جمهوری اسلامی ایران برای جلوگیری از هرگونه نقض حقوق شهروندان، اقدامات مختلفی در جهت پرداخت خسارات و دیه به بازماندگان جانبازان، مصدومین و مجروحین و آسیب‌دیدگان توسط دستگاه‌های ذیربط از جمله وزارت دادگستری، فراجا، وزارت کشور انجام شده است.

- مطابق با دستورالعمل مصوب ۱۴۰۱/۰۷/۲۷ شورای امنیت کشور در بررسی وضعیت جانبازان مقرر شد که به جانبازان ناآرامی های سال ۱۴۰۱ دیه یا خسارات لازم پرداخت گردد. بر این اساس، مقرر شد در مرحله اول به ۱۲۲ نفر مبالغی از یک میلیارد ریال تا پنج میلیارد ریال پرداخت گردد (۹۹ نفر مشمول دریافت پنج میلیارد ریال و ۲۳ نفر مشمول دریافت ۱ میلیارد ریال می باشند). تا زمان تهیه گزارش کمیته ویژه، مبلغ ۱۸۳,۶۸۷,۰۰۰,۰۰۰ ریال به ۳۷ خانوار پرداخت شده و این فرایند همچنان ادامه دارد.

- تا زمان انتشار گزارش کمیته ویژه، توسط وزارت دادگستری مبلغ ۴۱۳۸۴۶۱۰۹۰۰۰ ریال به ۳۳۴ نفر از مصدومین ناآرامی های سال ۱۴۰۱ به عنوان دیه و هزینه درمانی پرداخت شده است و این فرایند همچنان ادامه دارد.

- تا زمان انتشار گزارش کمیته ویژه، مبلغ ۶۶۲۳۶۸۹۵۷۴ ریال به ۲۸ نفر از مصدومین ناآرامی های سال ۱۴۰۱ توسط دستگاه‌های ذیربط به عنوان دیه و هزینه درمانی پرداخت شده است و این فرایند همچنان ادامه دارد.

- تا زمان تهیه گزارش کمیته ویژه، مبلغ ۴۷۶,۳۷۰,۳۷۲,۵۸۰ ریال از سوی نیروهای مجری قانون به عنوان دیه برای جبران خسارت به برخی آسیب دیدگان یا بازماندگان آنها به عنوان شاکی پرداخت شده است.

- تا زمان تهیه گزارش کمیته ویژه، تعداد ۵۹۲ تن از کارکنان فراجا در جریان ناآرامی های سال ۱۴۰۱ نسبت به ورود خسارات مالی و فیزیکی طرح شکایت نموده اند. از مجموع این گزارشات، ۴۰۰ مورد خسارت جسمی و ۱۹۲ مورد خسارت مالی گزارش شده است. از مجموع این شکایات وارده، ۵۸۴ مورد احراز و تعداد ۸ مورد احراز نشده است. مجموع خسارات پرداختی در این بخش ۵۵ میلیارد و ۲۴۰ میلیون ریال بوده است.

ریشه ها و عوامل بروز ناآرامی ها

۲۵. کمیته ویژه با لحاظ نظرات پژوهشگران و اساتید دانشگاه در حوزه های مختلف مبنی بر تاثیر برخی زمینه های اقتصادی ناشی از تحریم های یکجانبه و سایر عوامل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی بر ناآرامی های سال ۱۴۰۱، در مجموع به این نتیجه رسید آنچه که جمهوری اسلامی ایران در سال گذشته با آن مواجه گردید، پروژه برنامه ریزی و طراحی شده از سوی بعضی کشورهای خارجی بر بستر سوء استفاده آنان از مطالبات مردمی بوده است.

۲۶. کمیته ویژه از شواهد، قرائن و نظرات کارشناسان دریافت که القاء «کشته شدن» مهسا امینی در مقر پلیس امنیت عمومی بدون ارائه ادله و شواهد و قرائن مستدل و متقن بوده و گویای آن است که دشمنان ایران همواره ظرفیت های خود را برای ضربه زدن به ج.ا.ایران آماده نگه داشته و از این واقعه حداکثر سوء استفاده را در راستای اهداف از قبل طراحی شده به عمل آوردند.

۲۷. کمیته ویژه در بررسی های خود به این نتیجه رسیده است که نقش بیگانگان، تحریکات و تحرکات برخی دولتها در تداوم و تشدید اعتراضات در ناآرامی های سال ۱۴۰۱ محرز است. این کمیته از جمله به یافته های ذیل در حوزه تاثیر علل خارجی در ناآرامی ها دست یافته است:

- نقش آفرینی و هدایت گری مراکز و مؤسسات وابسته به دولت های متخاصم و سرویس های اطلاعاتی خارجی در تجمعات اعتراضی و ایجاد التهابات داخلی؛
- نقش آفرینی برخی کشورها و دیپلمات های آنها در رصد و پایش میدانی روند اعتراضات، خطدهی میدانی در راستای تعمیق و تشدید اعتراضات، فعالیت تحریک آمیز رسانه ای با هدف بالا بردن انتظارات و مطالبات مردم، شبکه سازی در داخل کشور به منظور تبدیل مطالبات به اعتراضات و پی ریزی و اجرای عملیات پنهان در راستای سوق دادن اعتراضات به آشوب های خیابانی؛
- اعلام پشتیبانی و حمایت صریح و آشکار مسئولان و سران برخی کشورها از ناآرامی ها در ایران؛
- بازیگران خارجی (حامیان و پشتیبانان) در ناآرامی ها به این شرح می باشند: برخی دولت های خارجی بویژه آمریکا، رژیم صهیونیستی، آلمان، انگلیس، فرانسه، کانادا و ...؛ عوامل سازمان ها و سرویس های اطلاعاتی برخی کشورها؛ عناصر متواری و خارج نشین جریان های ضدانقلاب (تروریست ها مانند منافقین و ...)؛ شبکه های اجتماعی؛ شبکه های ماهواره ای ضد

ایرانی و بیگانه؛ جریان‌های قوم‌گرا، تجزیه طلب و گروهکی آن سوی مرزها؛ کاربران خارج نشین شبکه‌های اجتماعی پیام‌رسان (تیم سایبری منافقین و ...).

۲۸. کمیته ویژه در تحقیقات خود تایید می‌کند که در جریان ناآرامی‌های ۱۴۰۱ در ایران نقش آشکار و پنهان عوامل تروریستی و تکفیری و اراذل و اوباش و مداخله بیگانگان در تخریب و آشوب، به شرح زیر قابل اشاره است:

- بازداشت بیش از ۵۰ نفر از عوامل و مرتب‌ترین گروهک تروریستی منافقین که در تولید اخبار جعلی تحریک‌کننده اغتشاشگران تا سازمان‌دهی ترور و تخریب، حضور مستقیم در صحنه‌های ناآرامی‌های خیابانی و تخریب اموال عمومی، تأمین تجهیزات مختلف برای مقابله با پلیس و مواد محترقه برای به آتش کشیدن اماکن و خودروهای عمومی و شخصی، فعالیت داشته‌اند.
- بازداشت بیش از ۷۷ نفر از عوامل گروهک‌های تروریستی اعم از کومله، دمکرات، پاک و پژاک که در دو سوی مرزهای غربی کشور مشغول طراحی، سازماندهی و هدایت هسته‌های آشوبگر برای منطقه غرب کشور بوده‌اند.
- دستگیری ۵ عضو گروهک‌های تکفیری - تروریستی همراه با ۳۶ کیلوگرم مواد منفجره که با استفاده از فرصت ناآرامی‌ها، درصدد بمب‌گذاری در محافل مردمی و نیز در جمع آشوبگران و انتساب انفجارها به طرف‌های مقابل، برای تشدید نزاع و درگیری طرفین بودند.
- ۹ تبعه بیگانه از اتباع برخی کشورهای غربی در صحنه ناآرامی‌ها یا در پشت‌صحنه‌های توطئه بازداشت شدند.
- شناسایی و بازداشت ۱۶۴ نفر از اراذل و اوباشی که سابقه زندان، خرید و فروش و مصرف مواد مخدر، اوباش‌گری، تجاوز به عنف و ... را دارا هستند در صحنه ناآرامی‌ها.
- کشف چندین کارگاه تولید کوکتل مولوتف و تعداد قابل‌توجهی کلت کم‌ری، انواع مسلسل، فشنگ‌های مربوطه و تفنگ‌های ساچمه‌زنی از اغتشاشگران.

۲۹. با توجه به بررسی‌های انجام شده، کمیته ویژه بر این باور است اگرچه تجمعات اعتراض‌آمیز در روزهای اولیه آرام بود، اما با ورود عوامل بیرونی، سرویس‌های اطلاعاتی خارجی و گروهک‌های تروریستی، به سرعت به سمت و سوی اغتشاش و تخریب انجامید. از این‌رو، می‌توان گفت جمهوری اسلامی ایران سال گذشته با تجمعات مسالمت‌آمیز مواجه نبوده، بلکه ورود صدمات زیاد به نیروهای مجری قانون، خسارات بالای وارده به اموال و اماکن خصوصی و عمومی، ایجاد

آشوب های سازمان یافته با دخالت و حمایت برخی کشورهای خارجی از آشوبگران و تحرکات و خرابکاری های آنها، حاکی از این است که ایران با اغتشاشات تمام عیار مواجه بوده است، اما با هوشیاری مردم شریف و عدم همراهی با اغتشاشگران، دشمنان نظام اسلامی در حصول به اهداف خود ناکام ماندند و از اینرو، باید از ملت وفادار و متدین ایران سپاسگزاری نمود.

توصیه‌ها

۳۰. با توجه به خسارات بالا به اموال و اماکن عمومی و خصوصی و همچنین آسیب های جسمی و فیزیکی به برخی از مردم و نیروهای مجری قانون و ضرورت جبران تمامی این خسارات، هرچند مبالغی توسط برخی دستگاه ها پرداخت شده است، اما پیشنهاد می شود یک سازوکار متمرکز با تامین اعتبار لازم ایجاد تا در صورت احراز حق، به پرداخت خسارات یا دیه اقدام نماید.
۳۱. با توجه به اینکه در جریان اغتشاشات تعداد قابل توجهی از نیروهای مجری قانون و برخی از مردم شهید و یا مجروح شدند، پیشنهاد می شود بنیاد شهید و امور ایثارگران در فرایند احراز شهادت و جانبازی آنان تسریع لازم را به عمل آورد.
۳۲. تقویت آموزش مأموران مجری قانون در ایفای وظایف قانونی مورد توجه ویژه قرار گیرد. ارتقاء تجهیز پلیس به امکانات و ملزومات مورد نیاز برای انجام وظایف قانونی و مأموریت های محوله، نظیر لباس های دوربین دار مأموران یا نصب دوربین در خودروهای گشت، از جمله ضرورت ها است.
۳۳. با توجه به دخالت تعدادی از کشورهای عمدتاً غربی در جریان اغتشاشات، حمله به تعدادی از سفارتخانه های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور، نقش مخرب شبکه های ماهواره ای ضد ایرانی و شبکه های اجتماعی و هدایت برخی اقدامات خرابکارانه و تروریستی از سوی افرادی که در خارج از کشور مقیم هستند، ضروری است وزارت امور خارجه برنامه فعالی را برای پیگیری سیاسی، حقوقی و قضائی با همکاری معاونت حقوقی ریاست جمهوری طراحی و اجرا نماید.
۳۴. رویکرد حمایتی از زنان و دختران در فرایند وضع قوانین و مقررات تقویت و توسعه یابد.
۳۵. در راستای اجرای کامل اصل ۲۷ قانون اساسی، طرح ها و لوایح مرتبط با تجمعات و راهپیمایی ها در مجلس شورای اسلامی هرچه سریعتر تعیین تکلیف شوند.
۳۶. کرسی های آزاد اندیشی در مجامع علمی و تداوم و تقویت گفتگو میان صاحبان دیدگاه های مختلف در رسانه ملی، محیط های اجتماعی و دانشگاهی توسعه یابد.

نکات پایانی

۳۷. در مجموع، نتایج تحقیقات کمیته ویژه تایید می‌کند نهادهای حاکمیتی ذیربط از جمله دستگاه‌های انتظامی و امنیتی و دستگاه قضائی در مواجهه با اغتشاشات سال ۱۴۰۱ مسئولانه عمل کرده‌اند. صدور دستورالعمل‌های فوری و به موقع دستگاه‌های انتظامی و امنیتی برای کنترل ناآرامی‌ها با کمترین میزان توسل به زور و مبتنی بر خویشتنداری، استفاده از نیروی‌های آموزش دیده، تلاش دستگاه قضائی برای تعیین تکلیف فوری پرونده‌های تشکیل شده، عفو گسترده متهمان و محکومان مرتبط با ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱ در چارچوب فرمان عفو مقام معظم رهبری، رسیدگی به شکایات مردمی درخصوص نحوه رفتار مجریان قانون و ضابطان قضائی در جریان ناآرامی‌ها و برخورد با متخلفان ناشی از قصور یا تقصیر، پرداخت خسارات مالی و دیه به بازماندگان و وراثت جانب‌اختگان و شهدا، پرداخت خسارت به مصدومین، پرداخت هزینه درمانی مصدومین، پرداخت به زیان‌دیدگان ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱ از محل اعتبارات وزارت دادگستری، پرداخت خسارت توسط نیروهای مجری قانون به شکات مردمی و کارکنان و همچنین پرداخت خسارت اموال و اماکن عمومی و خصوصی ناشی از ناآرامی‌ها در استان‌های کشور، جلوه‌هایی از این مسئولیت‌پذیری است. تحقیقات کمیته ویژه بیانگر آن است که علیرغم معدود تخلفات صورت گرفته توسط برخی نیروهای مجری قانون، این تخلفات به هیچ وجه رویه رفتاری حاکمیت نبوده و ناشی از رفتار فردی بوده که برخورد قانونی با آن صورت گرفته است.

۳۸. کشورهای مدعی حقوق بشر در حالی با ایجاد مکانیسم سیاسی هیأت حقیقت‌یاب خود را به عنوان حامیان زنان و کودکان ایرانی معرفی می‌کنند که با تصویب و اجرای تحریم‌های ظالمانه و غیر قانونی یکجانبه به صورت جدی به نقض حقوق مردم ایران پرداخته‌اند که به وضوح، جنایت علیه بشریت است. از سوی دیگر، این کشورها از تروریست‌هایی که جان بیش از ۱۷ هزار انسان بی‌گناه شامل زنان و کودکان در ایران را گرفته‌اند، حمایت کرده و آنها را در سرزمین‌های خود جای داده‌اند. وضعیت در نوار غزه نیز بسیار فاجعه‌آمیز است. ظرف پنج ماه گذشته بیش از ۱۰۳ هزار نفر مردم بی‌دفاع فلسطین توسط رژیم صهیونیستی اسرائیل شهید و یا مجروح شده‌اند. این رژیم انواع جنایات کیفری بین‌المللی را مرتکب شده و تمامی حقوق بشر فلسطینی‌ها را به طور فاحش نقض کرده است. در چنین شرایطی، مدعیان حقوق بشر و سازوکارهای بین‌المللی حقوق بشر سکوت اختیار کرده و به طرق مختلف از این رژیم حمایت نیز می‌کنند و به جای تمرکز بر وضعیت نوار غزه، تلاش می‌کنند وضعیت‌های حقوق بشری ساختگی در سایر کشورها ایجاد نمایند. بر کسی پوشیده نیست با توجه به افزایش آگاهی افکار عمومی بین‌المللی و وقوف آنان به استانداردهای دوگانه و رویکردهای تبعیض‌آمیز در حوزه حقوق بشر، این کشورها در پیشبرد برنامه‌های سیاسی خود توفیقی نخواهند یافت.

مقدمه

وقوع بحران و ناآرامی‌های اجتماعی امروزه به بخشی از واقعیت زندگی روزمره جوامع در کل جهان تبدیل شده است. بر اساس گزارش برخی از موسسات پژوهشی بین سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۲ بیش از ۴۰۰ اعتراض مردمی گسترده در بیش از ۱۳۲ کشور روی داده است که ۲۳ درصد این اعتراضات بیش از ۳ ماه تداوم داشته‌اند. گزارش صندوق بین‌المللی پول نیز نشان می‌دهد که در سال ۲۰۲۳ اعتراضات گسترده بلندمدت در برخی از اقتصادهای پیشرفته نیز روی داده است. در این فرایند، اعتراضات مسالمت‌آمیز باید مورد حمایت قرار گیرند. طبیعتاً چنانچه اعتراضات از وضعیت مسالمت‌آمیز خارج شده و مغایر با نظم، سلامت و امنیت عمومی باشند، کشورها تدابیری را برای کنترل اوضاع اتخاذ می‌نمایند.

جمهوری اسلامی ایران در شهریور ماه سال ۱۴۰۱ با چنین وضعیتی روبه‌رو شد. به دنبال فوت خانم مهسا امینی در تاریخ ۲۵ شهریور ۱۴۰۱، تجمع اعتراضی در اطراف بیمارستان کسری شهر تهران (محل فوت خانم امینی) شکل گرفت و در روزهای بعد به صورت پراکنده به برخی نقاط شهر تهران و تعدادی از شهرهای دیگر کشور سرایت نمود.

هم‌زمان با حادثه فوت، به یک باره طیف گسترده و متنوعی از افراد و گروه‌های معاند و ضد انقلاب خارج کشور و فرصت‌طلبان داخلی به میدان آمده و با سوءاستفاده حداکثری از این واقعه و ابهامات و سؤالاتی که اذهان بدنه جامعه را به خود معطوف ساخته بود و نیز با دستاویز قرار دادن کلیدواژه‌هایی چون گشت ارشاد، حجاب اجباری و زنان، تلاش کردند در بستر فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی با هدف خروج اعتراضات از حالت مسالمت‌آمیز به خشونت و کشاندن هرچه بیشتر مردم به خیابان‌ها، به تهمیج و تحریک افکار عمومی بپردازند.

داده‌ها و اطلاعات موجود و شواهد و قرائن نشان می‌دهد که دشمنان ایران از مدت‌ها قبل مترصد بهانه‌ای برای بحران‌زایی در کشور بوده‌اند، لذا در کمترین زمان ممکن پس از پخش خبر فوت خانم مهسا امینی، وارد مرحله موج‌آفرینی شده و با به دست گرفتن فضای تبلیغاتی، پروژه خود را با محوریت شعار زن، زندگی، آزادی آغاز نمودند. در واقع، ناآرامی‌ها یک سناریوی از پیش برنامه‌ریزی شده امنیتی علیه ایران بوده که خبر فوت خانم امینی بستر مناسبی را برای شکل‌گیری و گسترش آن ایجاد کرد.

تحریک به خشونت، تبلیغ فروش سلاح و آموزش اقدامات تروریستی توسط شبکه‌های ماهواره‌ای ضد ایرانی و شبکه‌های اجتماعی، تخریب برخی اماکن و اموال خصوصی، عمومی، درمانی، وسایل حمل و نقل و ...، ورود عناصر تروریستی و سلاح‌های گرم و به کارگیری آنها در جریان ناآرامی‌ها، انجام برخی عملیات‌های

تروریستی در شهرهای زاهدان و شیراز و اقدامات آشکار و پنهان برخی دولت‌های خارجی در تحریک و حمایت از این اقدامات، اعتراضات را از روند طبیعی خود خارج و تبدیل به خشونت و تخریب نمود.

ضرورت ارائه یک تصویر صحیح در خصوص ناآرامی‌ها و علل وقوع آن، ورود تجمعات مسالمت آمیز به چرخه‌ای از خشونت و تخریب، بررسی نقض‌های احتمالی حقوق شهروندی اشخاص و نیروهای مجری قانون و خسارات فیزیکی و مالی وارده و ضرورت جبران آنها بر اساس قانون اساسی و قوانین موضوعه جمهوری اسلامی ایران و در چارچوب اصل مسئولیت‌پذیری، تشکیل یک کمیته ملی و مستقل را اجتناب ناپذیر نمود. از اینرو، به دنبال ارائه گزارش کارگروه تشکیل شده در وزارت کشور در تاریخ ۹ آبان ۱۴۰۱ از آسیب‌های جانی و مالی وارده به شهروندان و نیروهای دولتی و خسارات وارده به اموال خصوصی و عمومی، رئیس‌جمهور به عنوان عالی‌ترین مقام اجرائی کشور در تاریخ ۱۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۲، با صدور حکمی، کمیته ویژه‌ای را برای شفاف‌سازی، بررسی دقیق و بی‌طرفانه و رفع و جبران هرگونه تضییع حق و حقوق شهروندان در جریان این ناآرامی‌ها تشکیل داد.

کمیته ویژه بعد از انجام بررسی‌های جامع و بی‌طرفانه، گزارش کامل خود را در ۲۷۹ صفحه شامل ۱۷ پیوست را در تاریخ ۱۶/۱۲/۱۴۰۲ به رئیس‌جمهور محترم جمهوری اسلامی ایران ارائه نمود. گزارش حاضر، خلاصه مهمی از گزارش کمیته به رئیس‌جمهور می‌باشد.

شرح حادثه

در ساعت ۱۸:۳۰ روز سه‌شنبه مورخ ۱۴۰۱/۰۶/۲۲، خانم مهسا امینی به دلیل عدم رعایت قانون لازم الاجرا در خصوص حجاب، از سوی پلیس امنیت عمومی جهت ارائه آموزش لازم در این زمینه بدون هیچ‌گونه برخورد لفظی، فیزیکی و قهرآمیز به سالن اداره اجتماعی و آموزش بانوان منتقل گردید. برابر تصاویر ضبط شده از دوربین‌های مستقر در محل، خانم مهسا امینی در ساعت ۱۹:۳۰ بدون هیچ مشکل جسمی در سالن اداره اجتماعی و آموزش بانوان پلیس امنیت عمومی حاضر شد. بعد از ۲۶ دقیقه و در ساعت ۱۹:۵۶ به صورت ناگهانی دچار کاهش هوشیاری شده و به روی زمین افتاد، بلافاصله پزشک‌یار مستقر در یگان بر بالین وی حاضر و پس از دقایقی (هفت دقیقه و ۱۰ ثانیه) نیز عوامل اورژانس در سالن حضور یافتند و با انجام اقدامات نجات بخش اولیه، وی را به نزدیکترین بیمارستان (کسری) انتقال دادند. علیرغم تمام تلاش‌های کادر درمان بیمارستان طی ۶۲ ساعت بستری خانم امینی، متأسفانه به علت نارسائی چند ارگانی (F.O.M) ناشی از هیپوکسی مغزی در ساعت ۱۴:۳۵ روز ۱۴۰۱/۰۶/۲۵ فوت می‌نماید.

در پی انتقال خانم مهسا امینی به بیمارستان، سازمان پزشکی قانونی بلافاصله پس از دستور دادستان تهران جهت رسیدگی ویژه به این پرونده، نسبت به اعزام تیم تخصصی و معاینه دقیق ایشان در بیمارستان اقدام نمود. با دریافت خبر فوت، پیکر متوفیه به سالن تشریح مرکز تشخیصی و آزمایشگاهی استان تهران منتقل و نسبت به معاینه ظاهری و کالبدگشایی اقدام شد. در رسیدگی به این پرونده، تمامی معیارها و شاخص های تعیین علت فوت، معاینه ظاهری و اعضای داخلی بدن انجام شد. سازمان پزشکی قانونی در گزارش کارشناسی خود که در تاریخ ۱۵ مهرماه ۱۴۰۱ منتشر شد، اعلام نمود فوت خانم مهسا امینی ناشی از اصابت ضربه به سر و اعضا و عناصر حیاتی بدن نبوده است. در این گزارش تصریح گردید: «متوفیه پس از عمل جراحی تومور کرانیوفارنژیومای مغزی در سن ۸ سالگی، دچار اختلال در محور مهم هیپوتالاموس - هیپوفیز و غدد تحت فرمان آن (از جمله آدرنال و تیروئید) شده است. به علت این بیماری زمینه‌ای، متوفیه تحت درمان با داروهای هیدروکورتیزون، لووتیروکسین و دسموپرسین بوده است. ایشان در تاریخ ۲۲/۶/۱۴۰۱ از ساعت ۱۹:۵۶ به‌طور ناگهانی دچار افت هوشیاری شده و متعاقب آن بر زمین می‌افتد که با توجه به بیماری زمینه‌ای، متوفیه توانایی لازم جهت جبران و تطابق با وضعیت ایجاد شده را نداشته، لذا در شرایط مذکور دچار اختلال ریتم قلب و کاهش فشار خون و متعاقب آن کاهش سطح هوشیاری شده که به دلیل انجام عملیات احیای قلبی - تنفسی غیرموثر در دقایق حساس اولیه، دچار هیپوکسی شدید و در نتیجه، آسیب مغزی شده است. علی‌رغم برگشت عملکرد قلبی متعاقب عملیات احیای پرسنل اورژانس، حمایت تنفسی انجام شده کارساز نبوده و با وجود انتقال ایشان به بیمارستان و زحمات کادر درمانی بیمارستان کسری، بیمار به علت نارسایی چند ارگانی (M.O.F) ناشی از هیپوکسی مغزی، در تاریخ ۲۵/۶/۱۴۰۱ فوت می‌نماید. لازم به ذکر است با استناد به مدارک پزشکی بیمارستانی، بررسی سی. تی اسکن مغز و ریه، نتایج معاینه ظاهری جسد و کالبدگشایی، آزمایشات آسیب شناسی، فوت نامبرده ناشی از اصابت ضربه به سر و اعضا و عناصر حیاتی بدن نبوده است».

در همین راستا، متعاقب دستور رئیس مجلس شورای اسلامی، کمیسیون شوراهاى مجلس مأمور گردید تحقیقات لازم را درخصوص این حادثه انجام داده و نتیجه را به صحن مجلس ارائه نماید. اهم مفاد گزارش کمیسیون شوراهاى مجلس شورای اسلامی درباره فوت خانم مهسا امینی که در جلسه علنی روز یکشنبه ۲۴ مهر ۱۴۰۱ ارائه شد، به شرح زیر ارائه شد:

- با توجه به محتویات پرونده، اعلامات مکتوب دستگاه‌های ذی‌ربط، توضیحات مسئولین مربوط، بازبینی فیلم کامل دوربین‌های مداربسته پلیس امنیت عمومی، صورت جلسات معاینه محلی و تحقیقات میدانی بازرسی ویژه فرماندهی انتظامی تهران بزرگ، اظهارات حاضرین در صحنه و سالن اداره آموزش پلیس امنیت عمومی، تعدادی از شهروندان، کسبه و راننده های خودروی مسافربر مستقر در محل، بررسی مستندات و ملاحظه مدارک، هیچ‌گونه ضرب و جرح و برخورد فیزیکی در مواجهه، انتقال و

استقرار مرحومه خانم امینی در محل پلیس امنیت عمومی صورت نگرفته است. با توجه به گزارش پزشکی قانونی کشور (مبتنی بر سوابق بیمارستانی، انجام معاینه ظاهری، کالبد گشایی، نمونه برداری، انجام آزمایش‌های تخصصی) اعلام می‌دارد فوت نامبرده بر اثر برخورد فیزیکی، ضرب و شتم یا اصابت هر گونه ضربه به وی نبوده است. بر این اساس، افرادی که قبل از روشن شدن ماجرا بدون تحقیق و بدون هیچ گونه امر مسلمی، اظهارات عجولانه و خلاف واقع داشتند و احساسات مردم را جریحه دار کرده و زمینه سوءاستفاده معاندین نظام ایران را ایجاد کردند، در صورت عدم اصلاح مواضع، باید متناسب با خطایی که کردند مورد پیگرد قضایی قرار گیرند.

- با توجه به اقدامات درمانی به عمل آمده نسبت به متوفیه از زمان وقوع حادثه تا موقع فوت نامبرده در بیمارستان، قصور یا تقصیری از ناحیه اورژانس کشور و بیمارستان کسرای تهران مشاهده نگردید.
- اطلاع‌رسانی به‌هنگام و دقیق فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (فراجا) از جزئیات این حادثه، باعث روشنگری و تنویر بهتر افکار عمومی می‌شد و زمینه شایعات و روایت‌سازی جعلی و نامعتبر رسانه‌های دشمن از این واقعه و فرصت سوءاستفاده از این حادثه را کاهش می‌داد. قطعاً اقناع افکار عمومی و به اقتضای شرایط، عذرخواهی از قصور احتمالی از پیشگاه مردم که از جمله سنت‌های حسنه اسلامی است، موجبات کاهش تبعات تلخ اجتماعی را فراهم می‌نمود.
- ضروری است آموزش کارکنان و مأموران در مواجهه و هدایت متهمان مورد توجه ویژه قرار گیرد و در شیوه اجرا و نظارت بر چگونگی اجرا، تجدیدنظر به عمل آید. امکان بروز خطای انسانی وجود دارد که باید با آموزش، نظارت و اصلاح فرایندها و ساختارها آن را به حداقل رساند.
- تجهیز پلیس امنیت عمومی به امکانات و ملزومات مورد نیاز برای انجام وظایف قانونی و مأموریت‌های محوله، نظیر لباس‌های دوربین دار مأموران یا نصب دوربین در خودروهای گشت از جمله ضرورت‌های قانونی (موضوع ماده ۴۴ آیین دادرسی کیفری) است.
- مهمترین راه ترویج معروف «حجاب و عفاف»، علاوه بر اجرای قوانین و ضوابط توسط ضابطین قوه قضائیه، راه‌های ایجابی است و مطالبه‌گری و سوال از دستگاه‌های مسئولی که مطابق مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی وظایف روشنی را برعهده داشته و در این زمینه کم‌کاری‌های متعددی دارند، باید توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای فرهنگ عمومی در دستور کار قرار گیرد و نظارت کمیسیون‌های فرهنگی، آموزش، تحقیقات و فناوری و اجتماعی مجلس شورای اسلامی در این زمینه پیشنهاد می‌شود.

بخش اول) درباره کمیته ویژه بررسی ناآرامی های ۱۴۰۱

تشکیل کمیته ویژه بررسی ناآرامی ها

با توجه به اراده خلل ناپذیر و عزم راسخ و همیشگی نظام جمهوری اسلامی ایران در صیانت از حقوق شهروندان، تامین حقوق همه جانبه آنان و ایجاد امنیت قضایی و عادلانه ابرای همگان، بررسی دقیق و بی طرفانه ابعاد ناآرامی ها از همان ابتدای بروز حوادث، در دستور کار قرار گرفت. به همین منظور، در تاریخ ۹ آبان ۱۴۰۱ با دستور وزیر کشور، کارگروهی در این وزارتخانه تشکیل گردید تا با رعایت اصل بیطرفی و استقلال، گزارشی از آسیب های جانی و مالی وارده به شهروندان و نیروهای دولتی و خسارات وارده به اموال خصوصی و عمومی تهیه و به رئیس جمهور اعلام نماید. به دنبال ارائه گزارش اولیه وزیر کشور، رئیس جمهور به عنوان عالی ترین مقام اجرائی کشور در تاریخ ۱۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۲، با صدور حکمی کمیته ویژه ای را برای شفاف سازی، بررسی دقیق و بی طرفانه و رفع و جبران هرگونه تضییع حق و حقوق شهروندان در جریان این ناآرامی ها تشکیل داد.

مأموریت کمیته ویژه

برابر حکم رئیس جمهور، کمیته ویژه ملزم گردید با استفاده از ظرفیت اساتید، اندیشمندان و نخبگان کشور و از طریق دریافت گزارش های دستگاه های مسئول و گزارشات و شکایات مردمی و اصحاب رسانه، ابعاد مختلف ناآرامی های پاییز سال ۱۴۰۱ را به صورت جامع و متقن بررسی نماید و نتایج این بررسی ها را به طور منظم به شخص رئیس جمهور ارائه نمایند. مأموریت کمیته ویژه که در حکم رئیس جمهور مورد اشاره قرار گرفته به شرح زیر است:

- بررسی شکایات آسیب دیدگان و مصدومان حوادث یا خانواده های آنان و پیگیری جبران خسارت شهروندانی که در جریان این حوادث و ناآرامی ها دچار خسارت های مادی یا آسیب های معنوی شده اند؛
- پیگیری حقوق خانواده شهدا و جانبازان در جریان حوادث و ناآرامی ها در مراجع ذی صلاح داخلی و قضایی؛
- بررسی ادعاهای مطرح درباره نقض حقوق افراد در حوادث یادشده و پیگیری آن در مراجع ذی صلاح؛

- کمک به پیگیری‌های حقوقی در عرصه‌های خارجی و بین‌المللی و ارائه مستندات متقن و دقیق برای طرح در مجامع حقوق بشری و بین‌المللی؛
- ارائه پیشنهاد جهت رفع نقایص یا خلأهای قانونی و یا ارتقای قوانین و مقررات ناظر بر آزادی تجمعات مسالمت‌آمیز و ارائه روایت صحیح و منصفانه از حوادث و ناآرامی‌های پاییز ۱۴۰۱ مبتنی بر واقعیت‌ها، مستندات و شهادت شهود بدون هرگونه جانبداری و با هدف ممانعت از تکرار مجدد آن.
- ارائه گزارش بررسی‌ها به طور منظم به شخص رئیس‌جمهور.

ساختار کمیته ویژه

۱. اعضای کمیته ویژه:

اعضای کمیته ویژه که سوابق علمی، پژوهشی و حرفه‌ای قابل توجهی در زمینه حقوقی، حقوق بین‌المللی و حقوق بشری دارند به شرح زیر می‌باشند:

- دکتر حسین مظفر (رئیس کمیته)^۱
- دکتر کاظم غریب‌آبادی (عضو کمیته)^۲

^۱ دکتر مظفر متولد سال ۱۳۳۱ و دارای مدرک تحصیلی کارشناسی رشته حقوق از دانشگاه تهران و دکتری تخصصی در رشته برنامه‌ریزی و خط مشی‌گذاری است. وی عضو هیأت علمی و استادیار دانشگاه و دارای ده‌ها کتاب و مقاله در زمینه‌های علمی، آموزشی، فرهنگی، سیاسی و مدیریتی می‌باشد و در دهها کنفرانس علمی داخل و خارج کشور حضور یافته است. گزیده‌ای از زبده‌ای از مسئولیت‌ها و سوابق مدیریتی: وزیر آموزش و پرورش در دولت هفتم، عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام، نماینده مردم تهران در مجلس هفتم و نهم، رئیس شورای نظارت بر سازمان صدا و سیما، عضویت در شورای عالی انقلاب فرهنگی، عضو منتخب مردم تهران در شورای عالی هلال احمر ایران، معاون نظارت مجلس شورای اسلامی.

^۲ کاظم غریب‌آبادی، معاون امور بین‌الملل قوه قضائیه و دبیر ستاد حقوق بشر جمهوری اسلامی ایران است. او متولد ۱۳۵۳ و دارای مدرک کارشناسی ارشد در رشته دیپلماسی و سازمان‌های بین‌المللی و دکتری حقوق عمومی از دانشگاه علامه طباطبایی است. اهم سوابق کاری و حرفه‌ای: دبیر ستاد دیپلماسی هسته‌ای و مشاور وزیر امور خارجه در امور هسته‌ای و عضو تیم مذاکره‌کننده هسته‌ای، سفیر جمهوری اسلامی ایران نزد کشور هلند و نماینده دائم نزد سازمان‌های بین‌المللی مستقر در لاهه، معاون امور بین‌الملل و همکاری‌های بین‌المللی قضایی ستاد حقوق بشر و رئیس کمیته ملی یو.پی.آر، سفیر و نماینده دائم جمهوری اسلامی ایران نزد سازمان‌های بین‌المللی در وین. دکتر غریب‌آبادی در بیش از ۲۲۰ اجلاس و کنفرانس بین‌المللی در حوزه‌های خلع سلاح، کنترل تسلیحات و حقوق بشر به عنوان عضو، معاون یا رئیس هیأت ایرانی شرکت نموده است. ایشان همچنین ۱۸ مسئولیت بین‌المللی در سازمان‌های بین‌المللی مختلف را نیز عهده‌دار بوده است. از دکتر غریب‌آبادی ۱۵ کتاب در حوزه‌های

- دکتر زهره الهیان (عضو کمیته)^۳
- سکینه سادات پاد^۴ (عضو کمیته)

۲. دبیرخانه:

به محض صدور حکم رئیس محترم جمهور، کمیته ویژه نخستین جلسه مشترک را برگزار و در وهله اول به تشکیل دبیرخانه مبادرت ورزید. دبیرخانه کمیته از تعدادی نیروی انسانی با تخصص‌های مختلف از زنان و مردان از جمله (حقوقی، جامعه‌شناسی، زنان و کودکان، سیاسی، حقوق بشری، رسانه، مترجم، تحلیل‌گر، هماهنگی، تحقیق و بررسی، مصاحبه‌گر، پشتیبانی و ...) تشکیل شد که هیچ کدام از اعضای دبیرخانه در حال حاضر وابستگی دولتی ندارند. پس از راه‌اندازی دبیرخانه و تمهید مقدمات لازم، کمیته ویژه سیاست و جهت‌گیری‌های کاری خود را بشرح زیر تعیین نمود:

- اهتمام جدی و داشتن اراده قوی برای رسیدگی و پیگیری مأموریت‌های محوله به کمیته
- حفظ استقلال و بی‌طرفی کمیته در ایفای مأموریت خود

خلع سلاح هسته‌ای و حقوق بشر و بیش از ۵۰ مقاله به چاپ رسیده است. ایشان در بیش از ۱۵ کنفرانس ملی و بین‌المللی نیز شرکت و در حوزه‌های تخصصی به ارائه سخنرانی یا مقاله پرداخته‌اند.

^۳. دکتر زهره الهیان متولد ۱۳۴۷ و دارای مدرک دکترای تخصصی بیماری‌های داخلی از دانشگاه علوم پزشکی تهران می‌باشد. اهم سوابق اجرایی: مدیر عامل سازمان مردم‌نهاد کانون مشکلات اندیشه، مدیر عامل سازمان مردم‌نهاد کانون وفا گستران زنان مسلمان، نماینده مردم تهران و عضو هیأت رئیسه کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس، عضو فراکسیون زنان مجلس شورای اسلامی، رئیس فراکسیون سازمانهای مردم‌نهاد مجلس شورای اسلامی، رئیس کمیته حقوق بشر مجلس شورای اسلامی، ۱۵ سال سابقه فعالیت و همکاری با تشکل‌های مطرح دانشگاهی در حوزه‌های سیاسی اجتماعی، عضو سابق شورای مرکزی شبکه ارتباطی سازمان‌های غیردولتی زنان متشکل از ۶۰۰ سازمان غیردولتی و دارای مقام مشورتی از سازمان ملل، عضو هیئت امنای سازمان مردم‌نهاد کانون بشری، عضو هیئت مؤسس و هیئت مدیره سازمان مردم‌نهاد بنیاد جوانه صلح، عضو هیئت مؤسس و هیئت مدیره سازمان مردم‌نهاد کانون سیمرغ پارس، عضو هیئت مؤسس و هیئت مدیره سازمان مردم‌نهاد انجمن رهپویان ایران فرهنگ.

^۴. خانم پاد متولد سال ۱۳۵۷ و دانشجوی دکتری حقوق و دارای فعالیت‌های حقوقی و حقوق بشری به شرح زیر می‌باشد: دستیار رئیس جمهور جمهور در پیگیری حقوق و آزادیهای اجتماعی، وکیل پایه یک دادگستری، پژوهشگر حوزه حقوق عمومی و حقوق بشر، فعال حقوق بشر متمرکز بر حقوق کودکان و زنان، برگزاری ۶ دوره نشست‌های سالانه علمی رسانه‌ای بزرگداشت روز حقوق بشر اسلامی (اعلامیه اسلامی حقوق بشر اسلامی - اعلامیه قاهره)، عضو کمیسیون امور بانوان و خانواده مرکز وکلا و کارشناسان قوه قضاییه به مدت ۴ سال طی دودوره، عضو کمیته پیشگیری از جرم و آسیب‌های اجتماعی مرکز وکلای خراسان رضوی، همکاری با مدیریت زنان و خانواده آستان قدس، همکاری حقوقی با مدیریت زنان و خانواده آستان قدس، ۱۵ سال پژوهشگری در حوزه حقوق بشر اسلامی، حقوق عامه و حکمرانی مطلوب، ۱۲ سال کنشگری ملی و بین‌المللی حقوق بشری با رویکرد تبیین حقوق بشر اسلامی و دفاع از کودکان و زنان.

- تلاش برای کشف حقیقت و ارائه روایت صحیح و دقیق از رویداد
- مستندسازی گزارش‌ها و ابتدای بررسی‌ها بر شواهد و مستندات قابل قبول
- پرهیز از پیش‌داوری و جانبداری و سوگیری و رعایت عدالت در بررسی‌ها و ارائه گزارش
- ریشه‌یابی و بررسی علل و عوامل بروز ناآرامی‌ها
- پیگیری احقاق حقوق آسیب‌دیدگان اعم از مردم و نیروهای مجری قانون و ارائه راهکارهای دقیق و عملیاتی برای جبران خسارات
- مشخص کردن متخلفان و قانون‌شکنان و کسانی که به مردم و اموال عمومی و مأمورین آسیب زده‌اند.

در مرحله بعد، کمیته ویژه برنامه‌ای تحت عنوان برنامه اقدام را تدوین کرد. برنامه اقدام کمیته مجموعه‌ای از برنامه‌ها و فعالیت‌هایی برای اجرایی کردن دستورات هشتگانه رئیس جمهور است که در دستور کار و فعالیت کمیته قرار گرفت. کمیته ویژه برای بررسی و پیگیری‌های تخصصی و دقیق‌تر مسأله، نسبت به تشکیل کارگروه‌های تخصصی ششگانه با ترکیبی از صاحب‌نظران حقوقی، قضائی، دانشگاهی و کارشناسانی از مجموعه‌های غیردولتی و دولتی اقدام نمود تا موضوعات را به صورت کارشناسی و تخصصی مورد بررسی قرار داده و نتایج کار خود را به کمیته ویژه ارائه دهند. این کارگروه‌ها عبارتند از:

- کارگروه بررسی و رسیدگی به شکایات
- کارگروه حقوقی
- کارگروه قضائی
- کارگروه علمی و پژوهشی
- کارگروه مصدومین و جان‌باختگان
- کارگروه بررسی خسارات.

روش کار

کمیته برای ایفای وظائف و مأموریت خود از روش‌های مختلفی استفاده نمود، از جمله:

- ایجاد سایت؛
- دریافت گزارش یا شکایت؛
- مکاتبه با دستگاه‌های ذیربط برای درخواست گزارش یا بررسی موضوعات؛

- انجام مصاحبه؛
  - انجام بازدیدهای میدانی؛
  - تحقیق؛
  - استماع و تجزیه و تحلیل و ارزیابی اطلاعات؛
  - شناسایی قربانیان و ناقضان ادعایی با دریافت گزارشات (از طریق سایت، صندوق پستی اختصاصی، نمابر، ایمیل، مراجعه حضوری، بازدید از زندان ها و انجام سفرهای استانی و دیدار با برخی آسیب دیدگان) و بررسی‌های دبیرخانه کمیته.
- کمیته تدابیر لازم برای حمایت از شهود و قربانیان را اتخاذ نمود. تمامی اظهارات، گزارشات و مستندات آنان صرفاً نزد دبیرخانه کمیته محفوظ مانده است. کمیته در جمع آوری اطلاعات، توجه ویژه‌ای به مستندسازی منابع (قربانیان، شهود، اطلاعات رسانه‌ای و منابع باز، اطلاعات و گزارشات دریافتی از دستگاه‌های اجرائی و سازمان‌های غیردولتی) داشته است. در این مسیر، کمیته از همکاری مناسبی از سوی دستگاه‌های اجرائی در سه قوه و همچنین سایر نهادها برخوردار بوده است. کمیته ویژه بررسی ناآرامی‌های پاییز ۱۴۰۱ از افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها دعوت کرد تا اطلاعات و اسنادی که در راستای ماموریت کمیته ویژه هستند، از جمله در موارد زیر را به طرق مقتضی ارسال نمایند:
- ادعاهای راجع به نقض حقوق بشر در ارتباط با ناآرامی‌های پاییز ۱۴۰۱؛
  - ادعاها در خصوص حبس و بازداشت‌های خودسرانه، خشونت، استفاده بیش از حد از زور، ارتکاب شکنجه؛
  - هرگونه اطلاعات در خصوص جان باختن و مصدومیت افراد؛
  - هرگونه مستندات در خصوص خسارات وارده به اموال و تجهیزات عمومی و خصوصی.
- کمیته اعلام نمود که ادعای مربوط به نقض حقوق بشر در صورتی قابل پذیرش است که شرایط زیر را داشته باشد:

- با اهداف سیاسی نگارش نشده باشد؛
- از زبان توهین و دشنام استفاده نکند؛
- توصیفی از واقعیت‌های حقوقی که نقض شده اند، باشد؛
- توسط شخص یا گروهی از اشخاص که مدعی قربانی نقض حقوق خود هستند، تنظیم شده باشد؛
- گزارشات یا شکایات ارسالی توسط هر شخص، گروه یا سمن که مبتنی بر حسن نیت بوده و از نقض‌های روی داده بطور مستقیم مطلع هستند، اما خود قربانی نیستند، نیز قابل پذیرش است؛

- مسیره‌های جبران نقض یا خسارت در داخل کشور طی شده باشد، مگر اینکه محرز شود چنان مسیره‌هایی غیر موثر بوده و یا با تاخیر غیرمعقول مواجه شده اند؛
- در مورد دریافت ادله و اتکای به آنها، کمیته ویژه چارچوب و روش دقیق و حقوقی را برای پذیرش ادعاها اتخاذ نمود. بر این اساس، کمیته ویژه از استانداردهای قابل اعمال در حقوق داخلی جمهوری اسلامی ایران و حقوق بین الملل استفاده نموده است.
- از اینرو، کمیته ویژه ضوابط و شرایط پذیرش ادله در حقوق داخلی ایران را مورد توجه قرار داده است. قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲، برای انتساب جرم به متهم از معیار «کفایت» استفاده می کند. مواد ناظر بر شرایط انتساب مجرمیت و صدور دستورات قضایی در قانون مذکور مطابق مواد ذیل می باشد:
- مطابق ماده ۴ قانون آیین دادرسی کیفری ایران مصوب ۱۳۹۲، اصل برائت به این صورت شرح داده شده است: اصل بر برائت می باشد و نباید جز به حکم قانون و نیز رعایت مقررات و با نظارت مقام قضائی، از آزادی اشخاص سلب شود و یا اینکه به حریم خصوصی آن ها وارد شد و در صورت لزوم به این اقدامات نباید خدشه‌ای به آبرو و حیثیت شخص وارد شود. به بیان دیگر، اصل برائت در قانون آیین دادرسی کیفری به معنای این است که هر فرد متهم برای تبرئه از اتهامی که علیه او مطرح شده است باید دلایل و مدارک کافی را ارائه کند و تا زمانی که اثبات گناه متهم با دلایل قاطع صورت نگرفته باشد، متهم برائت می شود. اصل برائت به منظور حفظ حقوق و آزادی فرد متهم و جلوگیری از تشدید بی جا و ناعادلانه مجازات به کار می رود. همچنین این اصل در ماده ۱۹ سند امنیت قضایی مصوب ۱۳۹۹ در راستای اهداف امنیت قضایی مورد تاکید قرار گرفته است.
- ماده ۱۶۸ تصریح می دارد که «بازپرس نباید بدون دلیل کافی برای توجه اتهام، کسی را به عنوان متهم احضار و یا جلب کند.»
- ماده ۲۶۲ اعلام می دارد که «بازپرس پس از پایان تحقیقات و در صورت وجود دلایل کافی بر وقوع جرم، به متهم یا وکیل وی اعلام میکند که برای برائت یا کشف حقیقت هر اظهاری دارد به عنوان آخرین دفاع بیان کند. هرگاه متهم یا وکیل وی در آخرین دفاع، مطلبی اظهار کند یا مدرکی ابراز نماید که در کشف حقیقت یا برائت مؤثر باشد، بازپرس مکلف به رسیدگی است.»
- ماده ۲۶۵ نیز اشعار می دارد: «بازپرس در صورت جرم بودن عمل ارتكابی و وجود ادله کافی برای انتساب جرم به متهم، قرار جلب به دادرسی و در صورت جرم نبودن عمل ارتكابی و یا فقدان ادله کافی برای انتساب جرم به متهم، قرار منع تعقیب صادر و پرونده را فوری نزد دادستان ارسال می کند. دادستان باید ظرف سه روز از تاریخ

وصول، پرونده تحقیقات را ملاحظه و نظر خود را به طور کتبی اعلام کند و پرونده را نزد بازپرس برگرداند. چنانچه مورد از موارد موقوفی تعقیب باشد، قرار موقوفی تعقیب صادر و وفق مقررات فوق اقدام می‌شود.»

- ماده ۲۱۷ بیان می‌دارد: «به منظور دسترسی به متهم و حضور به موقع وی، جلوگیری از فرار یا مخفی شدن او و تضمین حقوق بزه دیده برای جبران ضرر و زیان وی، بازپرس پس از تفهیم اتهام و تحقیق لازم، در صورت وجود دلایل کافی، یکی از قرارهای تأمین مناسب را صادر می‌کند.»

- ماده ۲۳۷ تصریح داشته که «صدور قرار بازداشت موقت جایز نیست، مگر در مورد جرائم (جدی) که دلایل، قرائن و امارات کافی بر توجه اتهام به متهم دلالت کند.» در این ماده از معیار کفایت ادله برای جرائم شدید مانند «جرائمی که مجازات قانونی آنها سلب حیات، حبس ابد یا قطع عضو» است، «جرائم تعزیری که درجه چهار و بالاتر» و «جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور» استفاده شده است.

- ماده ۳۸۸ بیان داشته «متهم و شاکی یا مدعی خصوصی یا وکلای آنان باید تمام ایرادها و اعتراض‌های خود از قبیل مرور زمان، عدم صلاحیت، رد دادرسی یا قابل تعقیب نبودن عمل انتسابی، نقص تحقیقات و لزوم رسیدگی به ادله دیگر یا ادله جدید و کافی نبودن ادله را ظرف مهلت مقرر به دفتر دادگاه تسلیم کنند. پس از اتمام مدت مذکور، هیچ ایرادی از طرف اشخاص مزبور پذیرفته نمیشود، مگر آنکه جهت ایراد پس از مهلت، کشف و یا حادث شود. در هر حال، طرح پرونده در جلسه مقدماتی دادگاه، پیش از اتمام مهلت ممنوع است.»

با بررسی موارد قانونی در حقوق داخلی جمهوری اسلامی ایران کمیته ویژه به این نتیجه رسید که معیار «کفایت ادله» برای انتساب جرم به یک متهم در حقوق داخلی ایران مورد توجه ویژه قرار گرفته است. این معیار در حقوق بین الملل و آرای دیوان بین المللی دادگستری نیز مورد توجه است. کمیته ویژه به پذیرش ادله در حقوق بین الملل در چارچوب تعهدات پذیرفته شده، مطابق با ماده ۹ قانون مدنی، نیز توجه ویژه‌ای داشته است. برابر حقوق بین الملل «کفایت ادله»؛ «قطعیت ادله و متقاعدکنندگی»^{۱۰} اولین لایه از قابل پذیرش بودن ادله نزد کمیته ویژه رسیدگی است. باتوجه به موارد گفته شده در مورد ادله اثبات، کمیته ویژه موارد زیر را در مورد پذیرش ادله در نظر گرفته است:

^{۱۰} . اوضاع و احوالی که در نظر قاضی یا به حکم قانون دلیل بر امری باشد.

^{۱۱} “sufficiency of evidence”

^{۱۲} “proof in a convincing manner” and “fully conclusive evidence”

- در مورد ادعاهای مربوط به جان باختن افراد و همچنین صدور احکام سالب حیات در ناآرامی ها، کمیته ویژه ادله ای را مورد رسیدگی قرار داده که بصورت «غیرقابل تردید» ادعای مربوطه را اثبات نماید.
- در مورد ادعاهای استفاده از زور توسط نیروهای مجری قانون و همچنین فرایند رسیدگی قضایی به اتهام شهروندان حاضر در ناآرامی های سال های ۱۴۰۱، کمیته ویژه ادله ای را مورد رسیدگی قرار داده است که واجد درجه «قطعیت ادله و متقاعدکنندگی» باشد.
- در مورد ادعاهای مربوط به دستگیری و بازداشت متهمین، مجروحان و مصدومین ناآرامی ها، کمیته ویژه ادله ای با درجه «کفایت» را مورد توجه قرار داده است. از جمله گزارش های مراکز درمانی، سوابق فرد آسیب دیده در مراکز درمانی، بازداشتگاه ها و دیگر مراکزی که افراد حاضر در حوادث در آن نگاه داشته می شدند، برای شروع رسیدگی به پرونده آن افراد و اشخاص کفایت می کرد.

در بررسی گزارشات و شکایات دریافتی، کمیته از توضیحات و گزارش های نهادهای ذیربط داخلی مانند سازمان پزشکی قانونی، سازمان زندان ها، سازمان قضائی نیروهای مسلح، قوه قضائیه، دستگاه های نظامی، انتظامی و امنیتی، وزارت کشور، وزارت دادگستری، استانداری ها، حقوقدانان و وکلا، برخی سازمان های مردم نهاد، مجامع علمی و پژوهشی، کارشناسان و ... بهره مند گردید. در مورد تشخیص علل و عوامل منجر به جان باختن برخی افراد در جریان ناآرامی های سال ۱۴۰۱، گزارش نهادهای فنی و تخصصی مانند وزارت بهداشت و سازمان پزشکی قانونی در بررسی ادله مربوطه مورد توجه ویژه قرار گرفته است.

بخش دوم) زمینه ها و عوامل شکل گیری ناآرامی ها

آنچه در پائیز سال گذشته کشور را دچار التهابات اجتماعی و امنیتی نمود، بهانه فوت خانم مهسا امینی بود که محملی برای معاندان به منظور ایجاد ناامنی فراهم کرد. با وجود این، به رغم موج تبلیغاتی گسترده، ناآرامی ها به جهت نابرخورداری از عقبه مردمی، اگرچه خسارات و آسیب هایی را به مردم و کشور وارد ساخت، ولی نتوانست آن چنان که مدّ نظر معاندان مَلّت بود، لایه های اجتماعی را با خود همراه نماید.

کمیتة ویژه از شواهد، قرائن و نظرات کارشناسان دریافت که القاء «کشته شدن» مهسا امینی در مقر پلیس امنیت عمومی بدون ارائه ادّله و شواهد و قرائن مستدلّ و متقن بوده و گویای آن است که دشمنان ایران همواره ظرفیت های خود را برای ضربه زدن به ج.ا.ایران آماده نگه داشته و از این واقعه حداکثر سوء استفاده و موج سواری را در راستای اهداف از قبل طراحی شده به عمل آوردند.

کمیتة ویژه با لحاظ نظرات پژوهشگران و اساتید دانشگاه در حوزه های مختلف مبنی بر تاثیر برخی زمینه های اقتصادی ناشی از تحریم های یکجانبه و سایر عوامل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی بر ناآرامی های سال ۱۴۰۱، در مجموع به این نتیجه رسید آنچه که جمهوری اسلامی ایران در سال گذشته با آن مواجه گردید، پروژه برنامه ریزی و طراحی شده از سوی بعضی کشورهای خارجی بر بستر سوء استفاده آنان از مطالبات و نارضایتی ها بوده است. براین اساس، برخی از عوامل خارجی که در ایجاد و تداوم ناآرامی های ۱۴۰۱ نقش مهمی ایفا کردند، به شرح زیر است.

الف) دخالت کشورها و مقامات خارجی

رصدهای دقیق و مستمر در بیش از یکسال گذشته، همچنین مستندات موجود از مقطع ناآرامی های سال گذشته و نیز اطلاعات به دست آمده نشان می دهد آمریکا در طراحی، اجراء و استمرار ناآرامی های ۱۴۰۱ نقش برجسته ای داشته است. آمریکا با مستمسک قرار دادن فوت خانم مهسا امینی و پیش از اعلام نتایج تحقیقات درخصوص این واقعه، یک پروژه از پیش طراحی و آماده شده را آغاز کرد. مستندات اطلاعاتی موجود نشان می دهند سرویس اطلاعاتی آمریکا با همکاری سرویس های جاسوسی هم پیمان و نیابتی، پیش از آغاز آشوب ها برای راه اندازی یک غائله سراسری در ایران طراحی مبسوطی به عمل آورده بود. طبق اطلاعات موجود، نقش اصلی را در این میان آژانس اطلاعات مرکزی

آمریکا برعهده داشت و از همکاری نزدیک سرویس اطلاعات خارجی انگلیس و سرویس اطلاعات خارجی رژیم صهیونیستی (موساد) و چند کشور دیگر برخوردار بود.

دولت آمریکا با به کارگیری شبکه‌ای از سازمان‌های موسوم به همدستان (Partners) برای شبکه سازی و نفوذ در بخش‌های اجتماعی، سرمایه‌گذاری نموده است. سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی آمریکا در پوشش فعالیت‌های حقوق بشری و ترویج دموکراسی، با اختصاص میلیون‌ها دلار بودجه در سال تلاش کردند عناصر مستعد را شناسایی و به شبکه‌های همسو متصل نمایند. این شبکه نفوذی به عنوان پیاده نظام تغییرات اجتماعی، وظیفه ایجاد مطالبات کاذب، انحراف در مطالبات مردمی و تحریک عمومی برای ایجاد نارضایتی را برعهده دارند.

آمریکایی‌ها به منظور جذب افراد مورد نظر خود، شبکه‌سازی از آنها و انتقال ایده‌های مبتنی بر ایجاد تغییرات اجتماعی در چارچوب اهداف پیش‌گفته، دوره‌های آموزشی متعددی را در کشورهای ثالث و بعضاً به صورت برخط برگزار نموده‌اند. موضوع حائز اهمیت آن است که غالباً هماهنگی‌های مربوط به حضور عناصر تحت آموزش در کشورهای ثالث توسط افراد و سازمان‌های مجری، از طریق دفاتر و نمایندگی‌های وزارت امور خارجه رژیم آمریکا صورت می‌گیرد. تعدادی از سازمان‌های برگزار کننده دوره‌ها تحت عناوینی همچون اتحاد برای ایران، عدالت برای ایران، آیرکس، خانه آزادی، اسمال مدیا، بنیاد سیامک پورزند، ائتلاف ایمپکت ایران، توانا تک، بنیاد عبدالرحمن برومند، کانون مدافعان حقوق بشر، مؤسسه یلدا و عناصر آمریکایی اطلاعاتی، نظامی و سیاسی بوده‌اند. مؤسسات و افراد پیش‌گفته هر کدام بر یک قشر، صنف و جنسیت تمرکز دارند.

سرویس‌های اطلاعاتی آمریکا و رژیم صهیونیستی در سال‌های گذشته از طریق شناسایی ارادل و اوباش متردد به خارج از کشور و ارتباط گیری بعدی با آنها در داخل کشور، تلاش‌های گسترده‌ای برای تزیق پول و امکانات، مسلح کردن آن‌ها به سلاح گرم و انواع دیگر تجهیزات، ارائه آموزش به طرق مختلف به منظور توانمند کردن آنان برای عملیات خرابکارانه علیه مراکز و تأسیسات مهم، راه اندازی آشوب و تولید خشونت علیه مردم عادی و همچنین نیروهای انتظامی و بسیج به عمل آورده‌اند.

طبق اطلاعات کاملاً موثق، سازمان سیا پس از آغاز ناآرامی‌ها در ایران، بودجه کمی معادل حدود ۵۳ میلیون دلار دیگر را با ترک تشریفات اداری- مالی برای امور به اصطلاح رسانه ای و تقویت ابزارهای اینترنتی به منظور حفظ ارتباط با آشوبگران اختصاص داد. در حین ناآرامی‌ها، اجرای عملیات‌های گسترده علیه امنیت روانی مردم ایران در قالب کمپین‌های گسترده سیاسی و اجتماعی، بخشی از تلاش‌های سرویس اطلاعاتی آمریکا برای فشار بر مردم ایران بود. هدف پنهانی این کمپین‌ها، ترویج تنفر در جامعه ایرانی و ایجاد رفتارهای خشن قطبی بود. آمریکایی‌ها در عرصه فناوری و فعالیت‌های رسانه ای با عنایت به افزایش اثرگذاری شبکه‌های اجتماعی و مرجعیت خبری آن‌ها، عملیات‌های

تأثیرگذاری و جنگ ترکیبی بزرگی علیه مردم ایران در فضای سایبر به راه انداختند. در این راستا، توییت‌ها به دستور آمریکا، میدان نبرد و جنگ رسانه‌ای علیه جمهوری اسلامی ایران را با نادیده گرفتن همه قوانین بین‌المللی و دستورالعمل‌های فنی و حقوقی خود، هموار کرد. بر اساس پایش توییت‌ها فقط در بازه زمانی ۲۰ شهریور ۱۴۰۱ تا ۲۰ مهر ۱۴۰۱، بیش از پنجاه هزار کاربر جدید فارسی زبان با هویت‌های جعلی در توییت‌ها ساخته شده است تا علیه جمهوری اسلامی ایران فعالیت کنند. این در حالی است که پیش از آن ماهانه حداکثر در حدود چهار هزار کاربر فارسی زبان در توییت‌ها ایجاد می‌شده است. همچنین توییت‌ها با حداقل ده برابر کردن ظرفیت انتشار پیام برای هر کاربر در ساعت و لغو بسیاری محدودیت‌های دیگر، نهایت سعی خود در کمک به بزرگ‌نمایی و برجسته‌سازی اخبار جعلی و تشدید جنگ ترکیبی علیه جامعه فارسی زبان در سراسر جهان را اعمال کرد.

از سوی دیگر، شرکت‌ها نیز مشابه توییت‌ها، تمام قوانین بین‌المللی و قوانین رسمی خود را در مقطع ناآرامی‌ها ایران زیر پا گذاشت و با اقداماتی از قبیل دستکاری عمدی الگوریتم‌های هوش مصنوعی باعث شد اخبار جعلی، موارد نفرت‌افکنی و اقدامات خشونت‌آمیز با شدت بسیار زیاد برای جامعه ایرانی به صورت هدفمند منتشر شوند. همچنین، این شرکت‌ها مانند توییت‌ها به دستور سرویس اطلاعاتی آمریکا، با حمایت همه‌جانبه از صفحه‌های دروغ‌پراکن افراد ضد ایرانی در خارج از کشور و با پرتعداد نشان دادن مخاطبین اخبار و اطلاعات این صفحات مانند صفحه رسمی رسانه موسوم به ایران اینترنشنال، سعی در ایجاد خطای محاسباتی در ذهن مخاطب ایرانی نمود. بر اساس اطلاعات موثق در ناآرامی‌های ایران، برخی از انسان‌رسانه‌های مقیم آلمان و یکی از کشورهای منطقه حساب‌های کاربری خود را به طور کامل به عوامل شناخته‌شده سرویس اطلاعاتی آمریکا اجاره دادند!

در تاریخ ۱۴۰۱/۰۶/۲۹ تیمی از سازمان سیا با پوشش وزارت خارجه آمریکا، با حضور در مقر گروهک تروریستی موسوم به «حزب دمکرات کردستان ایران» در شهر اربیل کردستان عراق، با سرکرده آن گروهک به نام مصطفی هجری دیدار و گفتگو کرد. تیم سازمان جاسوسی آمریکا ضمن تقدیر از ادغام دو جناح گروهک، از آنها می‌خواهد که در ناآرامی‌های رخ داده در برخی شهرهای کردستان ایران، بیش از این ایفای نقش نمایند.

در تاریخ ۱۴۰۱/۷/۱۵ هیئت سازمان جاسوسی آمریکا به صورت پنهان و در هتل دیوان اربیل با سرکرده گروهک تروریستی پاک به نام حسین یزدان پناه ملاقات کردند. آنها به وی قول کمک‌های بیشتر و امید دادند تا زودتر اوضاع گروهک را ترمیم و به صحنه مبارزه با نظام جمهوری اسلامی ایران برگردانند.

شایان ذکر است در کنار آمریکا، برخی کشورهای غربی دیگر بویژه انگلیس، آلمان، فرانسه، کانادا و ... ظرفیت‌های مختلف از جمله سیاسی، اطلاعاتی و مالی خود را برای حمایت از آشوبگران به کار گرفتند.

ب) رسانه‌ها و پلتفرم‌های خارجی

۱. شبکه ضد ایرانی ایران اینترنشنال

رویکرد خارج از عرف و غیر حرفه‌ای، بهره‌گیری از اخبار جعلی، وارونه‌نمایی و نقض بی‌طرفی در رسانه، رویکردهای غالب شبکه ایران اینترنشنال است. این شبکه ماهواره‌ای در ۴۵ روز اول ناآرامی‌ها رویه تازه‌تری را نیز به سیاهه فعالیت‌های خود اضافه کرده است؛ آموزش مستقیم و غیر مستقیم خشونت، بی‌نظمی و اقدامات تبهکارانه و مجرمانه از جمله این رویکرد است که هیچ‌سختی با وظایف رسانه نداشته و در تضاد با میثاق‌های بین‌المللی رسانه‌ای، قواعد داخلی تنظیم‌گری رسانه در بریتانیا (آفکام) و حتی اصول اخلاق حرفه‌ای اعلام شده توسط ایران اینترنشنال است. تهییج، تشجیع اقدامات خلافکارانه و ترویج خشونت، رویکرد غالب این شبکه است.

این رسانه علاوه بر استفاده کامل از قابلیت‌های شبکه تلویزیونی، از همه بسترها و پلتفرم‌ها به منظور انتشار محتوا بهره‌برداری کامل کرده است، رویه‌ای که حتی برخلاف پروتکل‌های آن پلتفرم‌ها از جمله اینستاگرام، توئیتر و تلگرام بوده است. در این دوره، ایران اینترنشنال در جهت آموزش مستقیم و غیرمستقیم مهارت‌های مختلف در زمینه اقدامات ضد دولتی نیز عمل کرده است. انتشار اخبار جعلی، موظف‌ندانستن خود مبنی بر تصحیح محتواهای جعلی که خلاف واقع بودن آن مشخص شده است و نقض صریح بی‌طرفی رسانه‌ای نیز بخش دیگری از رویه ایران اینترنشنال طی ۴۵ روز ابتدایی ناآرامی‌ها بوده است.

این شبکه ماهواره‌ای حتی برخلاف پروتکل اخلاق حرفه‌ای اعلامی خود که در سایت آن اعلام شده است، عمل کرده است. این رسانه عمده تخلفاتش را در محورهای زیر انجام داده و از وظایف رسانه‌ای خود فاصله گرفت:

۱. آموزش رفتارهای خشونت‌بار و تخریب؛
۲. ترویج خشونت لفظی و فیزیکی؛
۳. نمایش و آموزش مستقیم و غیرمستقیم رفتار خطرناک یا به تصویر کشیدن رفتار خطرناک که به نحوی برای فرد مضر است و به راحتی توسط افراد زیر ۱۸ سال و سنین دیگر قابل تقلید است؛
۴. پخش محتواهایی با بیان توهین‌آمیز؛

۵. تحریک جنایت و بی‌نظمی، مطالبی که باعث تشویق یا تحریک ارتکاب جرم یا منجر به بی‌نظمی می‌شود؛
۶. برنامه‌هایی که ترویج یا تشویق مشارکت در تروریسم با سایر اشکال فعالیت جنایی یا بی‌نظمی است؛
۷. سخنان نفرت‌انگیز که احتمال فعالیت مجرمانه را تشویق می‌کند یا منجر به اختلال در زندگی شهروندان می‌شود؛
۸. نفرت‌پراکنی، انتشار مطالب و محتواهایی که به صورت مستقیم و غیر مستقیم در قالب مصاحبه، گزارش و روایت حاوی سخنان مشوق عداوت و تنفر است؛
۹. فراهم‌سازی شکل‌گیری جرایم جنایی که ناشی از پخش مطالب تحریک‌کننده نفرت مربوط به نژاد، مذهب یا جنسیت است؛
۱۰. انتشار محتواها و مطالبی که حاوی رفتار توهین‌آمیز یا تحقیرآمیز نسبت به افراد و گروه‌ها است.

بررسی عملکرد شبکه ماهواره ای ایران اینترنشنال در بازه زمانی ۱۶ روزه، روزهای ۲۳ شهریور تا ۸ مهر، نشان‌دهنده فعالیت عجولانه، جانبدارانه، خلاف واقع‌گویی، بهره‌نگرفتن از امکانات و مهارت‌های ابتدایی راستی‌آزمایی به عنوان شرط اولیه فعالیت حرفه‌ای رسانه‌ای و نیز برخلاف مضمون حرفه‌ای اعلامی‌اش است. در این بازه زمانی، بخش عمده فعالیت‌های جانبدارانه‌ای شبکه در راستای ترویج خشونت، آناشیسیم، توجیه ناامنی، آموزش غیرمستقیم فعالیت‌های خرابکارانه و تروریستی و تخریب اموال عمومی و خصوصی است.

مصاحبه‌های انجام‌شده توسط این شبکه در بازه زمانی ۲۳ شهریور تا ۸ مهرماه با اعضای احزاب و گروه‌های مخالف جمهوری اسلامی ایران و برخی تشکل‌های به اصطلاح حقوق بشری و زنان فعال در حوزه ایران دسته‌بندی و مورد بررسی کمی و کیفی قرار گرفته است. بررسی مصاحبه‌های منتشره در این شبکه ماهواره‌ای نشان‌دهنده آن است که طی ۱۶ روز منتهی به ۸ مهرماه، شبکه ایران اینترنشنال فقط ۷ مصاحبه با مسئولین ۵ تشکل مختلف که در خارج و داخل ایران مدعی فعالیت‌های حقوق بشری و حقوق زنان هستند، داشته است. در مقابل، در همین بازه زمانی ۱۶ روزه، ۶۳ مصاحبه با دبیرکل و مسئولین ارشد احزاب و گروه‌های سیاسی ضد ایرانی مقیم خارج از کشور و گروه‌های جدایی طلب که دارای سابقه فعالیت‌های تروریستی هستند، توسط شبکه ماهواره‌ای ایران اینترنشنال انجام و

منتشر شده است. این افراد شامل تشکلهای و احزابی که در ایران نمایندگی با سمپات داشته باشند، نبوده و صرفاً تشکل‌هایی از افراد ضد جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شوند.

برهمن اساس، مصاحبه‌ها با ادبیات هیجانی و تهییجی و با هدف ترویج تجمعات غیرقانونی خیابانی، آموزش غیرمستقیم مواجهه با پلیس و کاربرد نافرمانی مدنی در سطح شهرها در برابر نیروهای انتظامی، ایجاد اختلال در امور عمومی شهرها و ارائه اظهارات تهییجی و سیاسی برای حضور در تجمعات انجام شده است.

در همین بازه زمانی، شبکه ایران اینترنشنال در قالب‌های مختلف نشر اعم از تلویزیون ماهواره ای، نسخه وب، صفحات فارسی و انگلیسی در شبکه‌های اجتماعی، مفاهیم و تعبیر پرتکرار زیر را به کرات به عنوان "خط خبری"، "سوال در پرسش از مصاحبه‌شوندگان"، "متن گزارش‌ها" و "ادبیات غالب خبرها" مطرح کرده است:

- جمهوری اسلامی؛ قاتل زنجیره ای است
- "قتل حکومتی"
- تظاهرات - اعتراضات - اعتراضات سراسری
- تبلیغ و ترویج شدید اعتصاب و اعتصابات سراسری
- بازداشت‌های گسترده
- نبرد خیابانی بین مردم معترض و پلیس
- تبلیغ و ترویج فعالیت‌های زیرزمینی و شبکه‌سازی‌های مخفیانه
- فراخوان بایکوت تیم‌های ورزشی ایران
- انتشار رفتارهای خشن توسط کودکان به عنوان محتوای خبری
- عددسازی کشته و دستگیری‌ها در قالب تحلیل و طرح آن به عنوان خبر

نتایج بررسی نشان می‌دهد که در بازه زمانی ۱۶ روزه ۲۳ شهریور تا ۸ مهرماه فقط ۳ مصاحبه با نمایندگان سه تشکل که در زمینه به اصطلاح حقوق بشر فعالیت دارند، انجام شده است. بقیه مصاحبه‌ها با اعضای تشکل‌های اپوزیسیون ایرانی است که در خارج از کشور از جمله با کارکردهای براندازی، شبه نظامی و نظامی (تروریستی) فعالیت می‌کنند.

نکته مهم که در بررسی ادبیات ایران اینترنشنال در قبال انتشار اخبار اعتراضات و ناآرامی ها در ایران مشاهده می شود، آن است که این شبکه ماهواره ای هر جا روایت متنی و ویدئویی از مواجهه نیروهای پلیس ارائه کرده به جای نام بردن از نیروی پلیس، نیروی انتظامی یا پلیس، از عناوینی همچون «نیروهای امنیتی»، «نیروهای سرکوب»، «نیروهای نظامی» یا «نیروهای سرکوب گر» استفاده کرده است. حذف نام پلیس از ادبیات این رسانه زمانی کارکرد خود را نشان می دهد که این شبکه اقدام پلیس در برابر خشونت، تخریب اموال خصوصی و عمومی را به عنوان سرکوب یاد می کند، در حالی که برقراری نظم و جلوگیری از بی نظمی و صدمه زدن به شهروندان، وظیفه ابتدایی پلیس در همه جای دنیا است.

انتشار ویدئوهای آتش زدن خودروهای پلیس، آتش زدن پاسگاههای پلیس و اماکن عمومی، یکی از اصلی ترین و پرتکرار ترین محتوایی است که تکرار آن در طول ناآرامی ها توسط ایران اینترنشنال بیشتر کارکردی آموزشی برای خرابکاری و حمله به نیروهای پلیس داشت. در همین راستا و طی مدت ناآرامی ها، شبکه ایران اینترنشنال مبادرت به آموزش آتش زدن تابلوهای شهری، تخریب اموال عمومی و بستن خیابان ها، ایجاد بی نظمی و تخریب اماکن و اموال عمومی و خصوصی، اقدامات خرابکارانه و ترویج بی نظمی و خشونت و حمله و ضرب و شتم پلیس کرد.

۲. شبکه ضد ایرانی من و تو

این شبکه در جریان ناآرامی های سال ۱۴۰۱ برنامه های خبری و تحلیلی بسیاری با محتوا و مصادیق تهییج و تشویق به خشونت و آشوب در ایران را دنبال کرد. در ساعات و زمان های مختلف از روزهای ۲۵ و ۲۶ شهریورماه، گزارش های تلویزیونی شبکه «من و تو» با انتشار تصاویری از خانم مهسا امینی و برجسته سازی تجمع و اعتراض روبروی بیمارستان و تکرار آن با بیان هیجانی، وضعیت موجود را فراتر از تصور و غیرواقعی جلوه داد. در واقع، بر اساس نظام استراتژی های رسانه ای، با توجه به مواضع و اهداف مشخص این شبکه نسبت به ایران می توان گفت که شیوه تیتراژی و انتشار اخبار این رسانه برای تأثیرگذاری بر ذهن و دیدگاه مخاطب و جهت دهی به اعتراضات و با هدف گستردگی و فراگیری آن از طریق شیوه های رسانه ای چارچوب سازی، برجسته سازی و انگاره سازی بوده است.

این رسانه در اخبار خود با ایجاد نوعی نگرش های مثبت و منفی، تفکر قالبی مختلف ایجاد کرده که بدون هدف نبوده و در لایه های پنهان آن، اهداف موردنظر رسانه تأمین شده است. اگر بخواهیم از منظر حقوق رسانه ای به مسائل فوق نگاه داشته باشیم، باید ابتدا به قوانین آفکام اشاره کنیم. در قوانین آفکام آمده است: محتوایی که مستقیم و یا غیرمستقیم منجر به تحریک و تشویق ارتکاب جرم و یا بی نظمی شود و همچنین اشکالی از خبر که باعث تشویق

و یا تبلیغ به حضور در فعالیتهای تروریستی و یا اقسام دیگر اعمال مجرمانه و هنجارشکن شود، ممنوع است. با توجه به قوانین رسانه‌ای این موضوع جرم رسانه‌ای تلقی شده است، ولی در این شبکه مشاهده شده که برخی مهمانان برنامه‌ها با انتشار و تفسیر و صحبت‌های خود، از مردم دعوت به تداوم ناآرامی می‌کنند یا در مثالی دیگر، با نشان دادن تصاویری از جوانان در یکی از مناطق تهران در حالی که نارنجک به دست دارند، جوانان را در این امر تحریک و تشویق می‌نماید.

در حقیقت، یکی از گسترده‌ترین محتواهایی که در برنامه‌های این شبکه تلویزیونی ضد ایرانی به چشم می‌آید، حمله معترضین به مکان‌های دولتی، نظامی و مذهبی است. پخش فیلم‌هایی با محتوای حمله به مأموران، درگیری بین مأموران و مردم، شکستن شیشه‌های ماشین‌های پلیس و خلع سلاح آن‌ها، آتش زدن وسایل نیروهای امنیتی، که به نوعی تشویق به حمله به مأموران و سلاح به دست گرفتن بود، آتش زدن ماشین و موتورهای مأموران امنیتی در بخش‌های خبری و شبکه‌های اجتماعی این شبکه به فراوانی به چشم می‌آید. این شبکه همچنین به انتشار توئیت‌ها و کلیپ‌هایی پرداخت که در آن آرایش نظامی برای حمله به دشمن را نشان می‌دهد و سعی دارد به نزاع‌های داخلی بین مردم و نیروهای امنیتی دامن زده و بین آن‌ها تفرقه ایجاد نماید.

این رسانه با پخش تصاویری از جستجوی مردم سایر کشورها در شبکه‌های اجتماعی، به اهمیت دنبال کردن اخبار ایران توسط مردم سایر کشورها می‌پردازد و با برجسته نمودن یک تصویر، به آن جنبه فراگیر و دروغین حمایت‌گری می‌دهد.

۳. شبکه ضد ایرانی بی بی سی فارسی

از تاریخ ۲۵ شهریورماه ۱۴۰۱، برجسته کردن تجمع در مقابل بیمارستان کسری به علت فوت خانم مهسا امینی در پوشش‌های خبری این شبکه به چشم می‌خورد. کلیپ‌هایی با محتوای تجمع در مقابل فرمانداری سقز و سردادن شعار مرگ بر دیکتاتور، درگیری و تجمع و پرتاب کردن سنگ به سمت مأمورین توسط آشوبگران در شهر سقز به علت خاک‌سپاری مهسا امینی و پایین کشیدن بنر سردار شهید سلیمانی در شهر سنندج در روزهای ابتدائی شهریورماه در تاریخ ۲۵ و ۲۶ شهریورماه از اهم محتوایی است که این شبکه منتشر کرد. اگر از تاریخ ۲۵ شهریورماه تا ۲۵ آبان سال ۱۴۰۱ اخبار را در طی این روزها تحلیل کنیم، متوجه خواهیم شد که از روزهای ابتدائی، پخش کلیپ‌ها و تصاویری با مضمون دیکتاتوری بودن نظام و محکوم کردن نیروهای مجری قانون از جمله مواردی است که تا روزهای پایانی نیز ادامه داشت و این هدف‌گیری سیاسی، تنها به پخش تصاویر و رویدادهایی می‌پرداخت که نحوه

اعتراض خشونت آمیز و شعارهای ضد حکومتی را ترویج داده و منتشر می‌کرد و به آن جنبه فراگیری در سطح جامعه می‌داد. می‌توان گفت از ۱۱ آبان ماه ۱۴۰۱ به دلیل نزدیکی به ایام ۱۳ آبان و روز دانش‌آموز، این شبکه برای پخش مجدد تصاویر روزهای آغازین ناآرامی‌ها، حاوی شعارهای ضد نظام و خشونت و مقابله با مأموران مجری قانون تلاش می‌کرد تا طی این روزها بر ناآرامی‌ها دامن زده و حرکات سیاسی دانش‌آموزان و دانشجویان در ایام ۱۳ آبان را با تحریک و ترویج خشونت و تکرار شعارهای مخرب در این مسیر هدایت و امتداد بخشد. استفاده از چارچوب‌سازی، برجسته‌سازی و انگاره‌سازی از مواردی است که در اخبار این شبکه دیده می‌شود. انگاره به معنای گمان، وهم و پندار و کوششی است که رسانه‌ها برای ساخت واقعیت دلخواه خود، در اذهان مخاطب انجام می‌دهند. در روزهای نزدیک به ۱۳ آبان نیز این شبکه با برجسته نمودن کلیپ‌های حاوی شعارهای ضد نظام و علمای دینی و رجوع به شکل‌گیری انقلاب، آن را دستاوردی محقق نشده و عامل اعتراض عمومی نشان داد.

مهم‌ترین محورهای القاء شده به ایران و جهان در اخبار مورد بررسی این شبکه تلویزیونی ضد ایرانی، عبارت‌اند از:

۱. سپاه پاسداران یک سازمان تروریستی است؛
۲. مردم ایران خواهان حکومت جمهوری اسلامی و نظام و رهبری خود نیستند؛
۳. رهبری و نظام در بین نیروهای دولتی و مسئولان حاکمیتی نیز تضعیف شده‌اند؛
۴. مردم منتظر حمایت سایر کشورها برای نابودی نظام جمهوری اسلامی ایران هستند؛
۵. شکنجه و خشونت از ابزار حاکمیت برای فشار بر مردم است؛
۶. ضعف نظام و عدم مقبولیت نظام توسط مردم؛
۷. القای ناکارآمدی دولت جمهوری اسلامی ایران؛
۸. القای نقض حقوق بشر و آزادی‌های مدنی در ایران؛
۹. القای بی‌طرفی بی‌بی‌سی فارسی؛
۱۰. چالش مشروعیت و بی‌ثباتی نظام جمهوری اسلامی ایران و القای ناکارآمدی دین در اداره جامعه؛
۱۱. ترسیم چهره‌های خشن از اسلام نزد افکار عمومی جهان؛
۱۲. تلقین شکل‌گیری اجماع جهانی علیه ایران به خاطر تهدید جمهوری اسلامی برای امنیت و صلح جهانی؛
۱۳. مقامات ایران دیگر به انتهای راه رسیده‌اند و دوره آن‌ها رو به اتمام است.

استفاده از عبارات و تیترهای خبری ویژه، یکی از راهبردهای مهم این شبکه برای القای گستردگی و عمق ناآرامی‌ها و نزدیک بودن سرنگونی نظام از طریق تحریک افکار به پذیرش آن و فراگیری ناآرامی‌ها در کشور بود؛ که با پخش کلیپ‌هایی با مضامین و شعارهای ضد نظام و نمایش حمله و تخریب فراگیر ساختمان‌های دولتی نیز همراه گردید.

۴. شبکه های اجتماعی

نحوه مواجهه، عملکرد و عدم انجام اقدامات لازم توسط شرکت متا در رابطه با پلتفرم اینستاگرام طی سال های گذشته باعث گردیده که این پلتفرم به پناهگاهی امن برای مجرمان، گروه های تبهکار، گروه های تروریستی و حامیان آشوب و ناآرامی مبدل گردد.

در جریان ناآرامی های سال ۱۴۰۱، پلتفرم اینستاگرام با آموزش نحوه ساخت بمب دودزا و کوکتل مولوتف، تبلیغ برای فروش انواع سلاح های گرم و پخش صدها ویدئوی خشن به دنبال فوت خانم مهسا امینی، نقش جدی در ترغیب و تشویق به خشونت و آشوب در ایران ایفاء کرد. علاوه بر این، اینستاگرام با انتشار سازمان یافته اخبار خلاف واقع و ترویج رفتارهای تبعیض آمیز و نفرت پراکنی نه تنها فاقد پیش شرط های حداقلی یک رسانه آزاد و مستقل است، بلکه تمام امکانات و ظرفیت خود را در اختیار گروه های تروریستی، تجزیه طلب و خشونت طلب قرار داده تا به آشوب و ناآرامی در ایران دامن بزنند. همچنین این پلتفرم، به بستری برای ایجاد شکاف های اجتماعی، قومیتی و مذهبی در ایران تبدیل شده و گروه های تروریستی و تجزیه طلب (با انتشار محتوای تشویق به براندازی، ویدئوهای گروه های تروریستی که حادثه تروریستی شهریور ۱۳۹۷ اهواز را رقم زدند) از آن برای تحریک احساسات قومی، تجزیه طلبی و ایجاد دشمنی و تعارض میان اقوام و قومیت های ایرانی استفاده می کنند.

پر واضح است اقدامات این پلتفرم در عین اینکه نقض حاکمیت ملی ایران محسوب می شود، نقض حقوق کاربران را نیز از طریق اعمال استانداردهای دوگانه و زمینه سازی فعالیت تبلیغی و عملیاتی گروه های تروریستی در پی داشته است. با این وجود، شرکت متا تاکنون به صورت مسئولیت پذیر و حرفه ای، پاسخگوی درخواست های قانونی نهادهای مسئول ایرانی نبوده است. مکاتبات رسمی متعددی با شرکت متا از سوی دپارتمان مرتبط در پلیس ایران (فتا) و ساترا (سازمان تنظیم گری صوت و تصویر فراگیر صدا و سیما ج.ا.) و سازمان تنظیم مقررات ارتباطات رادیویی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و ... انجام گرفته است. این مکاتبات ناظر به مطالبه پاسخ و عملکرد پیشگیرانه شرکت متا در مقابل رواج اعمال غیرقانونی و مغایر با سیاست های اعلامی آن شرکت و حقوق بین الملل می باشد.

علیرغم این اقدامات شرکت متا و پلتفرم اینستاگرام در تحریک، تشویق و هدایت خشونت و نفرت پراکنی، متأسفانه باید به این واقعیت تلخ اشاره نمود که اینستاگرام بعد از ترور فیزیکی شهید

سلیمانی، پرچمدار مبارزه با تروریسم توسط رژیم تروریست آمریکا، با حذف ده ها میلیون پست مربوط به این قهرمان بزرگ از صفحات این پلتفرم به بهانه به اصطلاح سیاست های آن در برابر خشونت، این شهید را بطور مجازی نیز ترور نمود.

ج) گروهک‌های تروریستی

در میان عوامل خارجی دخیل در ناآرامی‌های ۱۴۰۱، نقش گروهک‌های تروریستی را نمی‌توان نادیده گرفت. برخی مشاهدات میدانی کمیته ویژه ذیل توجه به گروهک‌های تروریستی، به شرح ذیل بوده است:

- استقرار عوامل موساد در مرز ایران و عراق (در اطراف گذرگاه‌های مرزی مهران و شلمچه) برای تسهیل ورود عناصر گروهک تروریستی منافقین به خاک ایران؛
- دیدار نیروهای آمریکایی با برخی رهبران گروهک‌های تروریستی منتسب به قوم شریف کرد در شمال سوریه (مظلوم عبدی، محمود برخودان و سیامند) و تأکید بر اعزام داوطلبین به شمال عراق و سپس ایران با هدف گسترش ناآرامی با وعده حمایت‌های مالی و تسلیحاتی به آنان؛
- حمایت فرانسه از گروهک‌های ضدانقلاب کردی (آموزش عناصر گروهک تروریستی حدکا توسط سرویس فرانسه، فراهم نمودن زمینه برگزاری کنفرانس گروهک‌های کردی در فرانسه، خط‌دهی در راستای بهره‌برداری از ظرفیت حداکثری چهره‌های هنری و ورزشی و ...)
- اقدامات یکی از کشورهای منطقه در خصوص ناآرامی‌ها در ایران؛ ثبت سفارش اقلام ارتباطی اینترنت ماهواره ای استارلینک توسط نمایندگی‌های ارسال تجهیزات ماهواره ای، تداوم فضا سازی رسانه ای درباره ناآرامی در ایران با تمرکز بر موضوعاتی نظیر بی‌عدالتی اجتماعی و اقتصادی، کاهش امید، عدم مشروعیت نظام ج.ا.ایران.

شایان توجه است که طبق اعلام نهادهای اطلاعاتی و امنیتی ذیربط در همان روزهای آغازین ناآرامی‌ها، ۴۹ نفر از عوامل و مرتبطین گروهک تروریستی منافقین در کشور بازداشت شدند. نامبردگان در تولید اخبار جعلی تحریک‌کننده اغتشاشگران تا سازمان‌دهی ترور و تخریب، حضور مستقیم در صحنه‌های ناآرامی‌ها خیابانی و تخریب اموال عمومی، تأمین تجهیزات مختلف برای مقابله با پلیس و مواد محترقه برای به آتش کشیدن اماکن و خودروهای عمومی و شخصی، فعالیت داشته‌اند. بازداشت ۷۷ نفر از عوامل گروهکی مستقر در اقلیم کردستان عراق، اعم از مزدوران رسمی گروهک‌های صهیونیستی موسوم به کومله، دمکرات، پاک، پژاک تا تعدادی از کادرهای رده‌بالای این گروهک‌ها

که در دو سوی مرزهای غربی کشور مشغول توطئه علیه مردم مظلوم کردستان ایران بودند، از دیگر موارد اعلامی است. در میان بازداشت‌شدگان، یک کادر برجسته و عضو مرکزیت یکی از گروهک‌هایی که مقیم اقلیم کردستان عراق است نیز حضور دارد. وی آموزش‌های نظامی را در پایگاه‌های آمریکایی - صهیونیستی اقلیم مذکور فراگرفته و به‌عنوان فرمانده نظامی شناخته می‌شود. او در حال طراحی، سازماندهی و هدایت هسته‌های آشوبگر برای منطقه غرب کشور بود که طی یک عملیات غافلگیرانه، دستگیر شد. دستگیری ۵ عضو گروهک‌های تکفیری - تروریستی همراه با ۳۶ کیلوگرم مواد منفجره که با استفاده از فرصت ناآرامی‌ها، درصدد بمب‌گذاری در محافل مردمی و نیز در جمع آشوبگران و انتساب انفجارها به طرف‌های مقابل هر یک، برای تشدید نزاع و درگیری طرفین بودند نیز در این راستا قابل اشاره است. تروریست‌های یادشده علاوه بر طرح ترور یکی از مسئولین ارشد کشور، طرح‌های بمب‌گذاری در یکی از هیئات عزاداری شیراز و در میدان شهدای مشهد را داشتند که خنثی شدند.

سازمان جاسوسی بهائیت نیز بنا به دستور مرکزیت مستقر در حیفا، ورود پرحجمی به صحنه آشوب و ناآرامی و تشویق به خرابکاری و تخریب اماکن عمومی داشت. بر این مینا، در روزهای ابتدایی ناآرامی‌ها هسته اصلی و سرّی بهائیت شامل سه نفر از سران بهائیت و دو نفر از تیم رسانه‌ای آن‌ها بازداشت شدند. ۹۲ نفر از وابستگان رژیم پهلوی و از سلطنت‌طلبان نشان‌دار در صحنه‌های ناآرامی و پشت‌صحنه‌ها نیز شناسایی و بازداشت شدند. شناسایی و بازداشت ۱۶۴ نفر از ارادل و اوباشی که سابقه زندان، خرید و فروش و مصرف مواد مخدر، اوباش‌گری، تجاوز به عنف و ... را دارا بودند همچنین، چندین کارگاه تولید کوکتل مولوتف کشف شده است.

د) کشف سلاح در جریان ناآرامی‌ها

در ایام ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱، شانزده باند و شبکه سازمان یافته قاچاق سلاح مورد شناسایی قرار گرفتند. برابر بررسی‌های صورت گرفته، از ۲۶ شهریور تا ۱۴ آذرماه ۱۴۰۱، ۲۸۲۷ قبضه سلاح جنگی، ۵۴۸۷ قبضه سلاح شورشی و در مجموع، ۸۳۱۴ قبضه سلاح در جریان ناآرامی‌ها کشف شدند.

بخش سوم) بررسی مصادیقی از دامنه و گستره خشونت در جریان ناآرامی های سال ۱۴۰۱

حق تجمعات مسالمت آمیز در قانون اساسی و قوانین عادی به رسمیت شناخته شده است. بر این اساس، مادامی که اجتماع کنندگان متوسل به اقدامات غیرمتمعارف نشده اند، مورد حمایت قرار دارند، اما در صورت استفاده از سلاح سرد یا گرم و بر هم زدن نظم عمومی و ایجاد رعب و وحشت برای مردم، مسؤولیت تبعات قانونی افعال مجرمانه خود را برعهده خواهند داشت.

برخی تجمعات که به دنبال درگذشت خانم مهسا امینی در نقاط مختلف کشور روی داد، متأسفانه از حالت مسالمت آمیز خارج شد و وارد چرخه‌ای از خشونت و تخریب گردید. عناصر هدایت شده، از اعتراضات مدنی مردم سوء استفاده نموده و آن را منحرف کردند.

بدین ترتیب، در جریان این ناآرامی‌ها، عده‌ای با استفاده از سلاح های سرد و گرم و مواد آتش‌زا به بدترین نوع خشونت علیه مردم و نیروهای انتظامی متوسل شدند و در جریان این تجمعات خرابکارانه، اموال عمومی و خصوصی متعددی به آتش کشیده شده و یا به غارت رفتند؛ برخی عوامل مجری قانون و مردم عادی در اثر سلاح های سرد و گرم آشوب گران جان خود را از دست داده یا مجروح شدند. به مراکز اداری و خدمات عمومی مثل بانک‌ها، دستگاه های خودپرداز، آمبولانس ها، وسایل حمل و نقل عمومی، خودروهای پلیس، خودروهای آتش نشانی و اماکن دینی تهاجمات گسترده ای شد و بسیاری از این مراکز دچار تخریب و آتش سوزی شد. در این بخش، به برخی مصادیق خشونت‌ها در جریان ناآرامی های ۱۴۰۱ اشاره می شود.

۱. حادثه تروریستی خانه اصفهان

حوالی ساعت ۲۱/۱۵ مورخ ۲۵ آبان سال ۱۴۰۱، تعدادی از افراد مسلح اقدام به درگیری مسلحانه با سلاح کلاشینکف و تیراندازی مستقیم به سمت تعدادی از عوامل مجری قانون مستقر در صحنه (محل خانه اصفهان شهر اصفهان) نمودند که بر اثر این تیراندازی، علاوه بر مجروحیت ۴ نفر از نیروهای مردمی حافظ امنیت، یک نفر از پرسنل نیروی انتظامی اصفهان و دو نفر از نیروهای مردمی حافظ امنیت به شهادت رسیده‌اند.

۲. حمله تروریستی در حرم شاه چراغ (ع)

در شرایط مواجهه کشور با بالاترین سطح خشونت، تعدادی از اتباع کشورهای بیگانه که عضو گروهک تروریستی داعش بودند، در تاریخ ۱۴۰۱/۰۸/۰۴ اقدام به اجرای عملیات تروریستی در حرم مقدس شاهچراغ (ع) کردند که بر اثر این اقدام تروریستی، ۱۳ نفر از زائرین به شهادت رسیده و ۳۰ نفر از آنان زخمی شدند. در میان جان باختگان این حادثه تروریستی، چند زن و ۳ کودک نیز وجود دارند. آرشام سرایداران، علی اصغر لری گوئیینی و محمدرضا کشاورز از جمله جان باختگان خردسال می باشند. نکته حائز اهمیت این است که بر اساس اعلام دستگاه اطلاعاتی، رفتار حرفه‌ای عناصر اصلی و پشتیبانی عملیات مزبور حاکی از حمایت سرویس‌های اطلاعاتی کشورهای معاند از این عملیات تروریستی در راستای تعمیق فضای ناامنی در کشور در برهه زمانی ناآرامی های ۱۴۰۱ بوده است.

۳. حادثه تروریستی ایذه

به دنبال فراخوان رسانه‌های ضد ایرانی، از ساعت ۱۷:۳۰ روز ۲۵ آبان ۱۴۰۱ چند خودرو با صدای بوق ممتد از میدان شهدا به سمت چهارراه هلال احمر شهرستان ایذه حرکت کرده و تلاش کردند مردم را با خود همراه کنند. همزمان با غروب آفتاب، ترافیک سنگینی در این محدوده شکل گرفت و نیروهای پلیس سعی در متفرق کردن این افراد داشتند. حسب اظهارات شهود حاضر در صحنه، گروهی مسلح که سوار بر ۲ موتورسیکلت بودند، با سوءاستفاده از التهاب ایجادشده، با اسلحه‌های کلاشنیکف به سمت مردم و پلیس که در بازار مرکزی شهرستان ایذه حضور داشتند، تیراندازی کرده و آنها را به رگبار بستند که در جریان این حمله، ۷ شهروند (از جمله یک کودک به نام کیان پیرفلک) جان باخته و ۱۲ نفر نیز مجروح شده اند. برخی تصاویر قبل از شروع این حمله نشان می‌دهد افراد حمله کننده راکبان مسلح دو موتورسیکلت بوده که قبل از ارتکاب عمل، با شلیک به سمت دوربین‌های شهری تلاش داشتند آنها را از دسترس خارج سازند. این اقدام تروریستی توسط آنان در بستر اینستاگرام و صفحه‌ای به نام «قیام ایذه» هدایت شده است. این صفحه با حدود ۱۳۰ هزار دنبال کننده در لحظات پیش از اقدام تروریستی می‌نویسد: «یک نفر با کلت به سمت مأموران شلیک کرد! هر کس می‌تواند سلاح بیاورد». با انجام این اقدام تروریستی، این صفحه اینستاگرامی با ذوق زدگی خبر می‌دهد «دو تا موتور سر فلکه مأمورها رو به رگبار گرفتن». تروریست‌ها همچنین با خوشحالی از اقدام جنایتکارانه خود، استوری «الان شرایط برای تصرف کلانتری مهیاست» و «آمبولانس‌ها را آتش بزنید» منتشر کردند.

۴. بریدن گلوی مأمور پلیس در شهر آمل

در تاریخ ۱ مهر ماه، نیروهای مجری قانون برای کنترل ناآرامی ها در شهر آمل به محل اعزام شدند که توسط برخی از عناصر آشوب گر که بسیاری از آنها ماسک داشتند، با آجر و سنگ مورد حمله قرار گرفتند. در جریان این حمله، یکی از مأموران با چاقو از ناحیه گردن مورد حمله قرار گرفته و دچار خون ریزی شدید گردید.

۵. جنایت شهرک اکباتان و شهادت آرمان علی وردی

آرمان علی وردی طلبه ۲۱ ساله ساکن محله شهرک اکباتان تهران بود که در ناآرامی های مورخ ۴ آبان ۱۴۰۱ در شهرک اکباتان، از سوی عده ای ربوده شد و بعد از بستن دست های وی و ضرب و شتم شدید با ضربات متعدد چاقو، کنار خیابان رها شده و بعد از چند ساعت توسط نیروهای حافظ امنیت پیدا می شود. وی سپس به بیمارستان بقیه الله (عج) منتقل گردید، اما به دلیل شدت خون ریزی، در مورخ ۶ آبان جان خود را از دست داده و به شهادت رسید.

۶. جنایت خیابان ستارخان تهران

طی حوادث خیابان ستارخان، تعدادی از آشوبگران با استفاده از کوکتل مولوتوف به سمت مردم و نیروهای نظامی حمله کردند. سرهنگ دوم امیر کمندی، در شرایطی که مشغول انجام وظیفه و مقابله با مخلان نظم و امنیت بود، بر اثر اصابت نارنجک دستی از ناحیه سر مجروح شد و به شهادت رسید.

۷. جنایت در شهرستان بانه

در پی بروز ناآرامی های سال گذشته و تلاش مأموران پلیس برای حفاظت از جان، مال و نوامیس مردم، سرهنگ تورج اردلان از کارکنان انتظامی کلانتری بانه، در تاریخ پنجم آبان ماه ۱۴۰۱ توسط اغتشاشگران بر اثر سنگ پرانی و پرتاب بمب های دست ساز از ناحیه سر مجروح و به علت شدت جراحات وارده، دچار مرگ مغزی شد. با وجود تلاش تیم پزشکی پس از چند هفته، اعضای بدن وی با موافقت خانواده این شهید به افراد نیازمند اهدا گردید.

۸. جنایت در اتوبان کرج و شهادت سید روح الله عجمیان

در مورخ ۱۲ آبان ماه در جریان ناامنی ها، بخشی از آزاد راه کرج به قزوین توسط برخی از افراد مسدود و اقدام به تخریب اموال عمومی و خصوصی و ضرب و جرح مأمورین می نمایند. در این حادثه،

سید روح‌الله عجمیان ۲۸ ساله که بدون هیچ ابزار دفاعی به همراه تعدادی از مردم در تلاش برای رفع انسداد ترافیک بودند، مورد حمله آشوبگران قرار گرفتند و چندین نفر با لگد به بدن او ضربه زدند. جسمش را روی زمین می‌کشند و به زیر کامیون می‌اندازند و با چند ضربه چاقو از پشت، قلبش را می‌شکافند و پیکر نیمه جان و نیمه برهنه‌اش را در خیابان رها می‌کنند تا این که به شهادت می‌رسد.

۹. جنایت در شهر مشهد

در تاریخ ۱۴۰۱/۸/۲۶ در خیابان حر عاملی در شهر مشهد، حدود ساعت ۱۶ در وضعیتی که نیروهای حافظ امنیت با موتورسیکلت در خیابان در حال کنترل نارامی‌ها بوده‌اند، فردی با هویت مجیدرضا رهنورد در وضعیتی که مسلح به سلاح سرد از نوع چاقو بوده، از منزل خارج و به سمت نیروهای مجری قانون حرکت کرد که ابتدا آقای حسین زینال زاده را با سه ضربه چاقو به سر و پشت بدن به قتل می‌رساند و سپس به سمت ابتدای خیابان حر عاملی ۳۲ متواری شده که در این مسیر، آقای ابراهیم غفوریان را نیز از ناحیه کتف چپ و آقای دانیال رضازاده را از ناحیه گردن و آقای محمد حسین ندایی را از زیر کتف چپ مورد اصابت چاقو قرار داده و بعد از قتل دو نفر از مردم و مدافعان امنیت و مجروح نمودن ۴ نفر دیگر و ایجاد رعب و وحشت بین شهروندان و کاسبان محل، متواری می‌شود.

۱۰. جنایت در شهرستان ملایر

در ساعت ۸ شب تاریخ ۱۴۰۱/۸/۴ و در پی گزارش وقوع تیراندازی و قدرت نمایی با سلاح گرم در یکی از معابر شهرستان ملایر استان همدان، مأموران انتظامی به محل اعزام می‌گردند. مأموران هنگام مراجعه به محل، سه دستگاه خودروی پژو پارس سفید رنگ را مشاهده می‌نمایند که حدوداً ده نفر مرد که سر و صورت خود را با پارچه مشکی پوشانده بودند، سوار بر آنها بودند. متهمین که از افراد سابقه‌دار شهر بوده، به محض مشاهده مأمورین پلیس و امکان شناسایی، با دو خودروی پژو پارس متواری شده و راننده و سرنشین خودروی سوم نیز پیاده شده و فرار می‌نمایند. یکی از مأموران انتظامی حسب وظیفه و برای کنترل وسیله رها شده، بدون سلاح و به تصور اینکه خودرو سرنشین ندارد، به سمت خودرو حرکت می‌نماید. یکی از افراد آشوب‌گر به نام میلاد زهره‌وند که در داخل خودرو مخفی گردیده بوده، با استفاده از سلاح گرم (از نوع وینچستر) اقدام به تیراندازی به سمت نیروهای مجری قانون می‌کند که در نهایت، این اقدام منجر به شهادت یکی از نیروهای مجری قانون به نام علی نظری می‌شود. فرد ضارب با خودرو متواری می‌گردد.

۱۱. زیر گرفتن مأموران پلیس در شهرستان رباط کریم

در تاریخ ۱۴۰۱/۶/۳۱ فردی به نام محمد قبادلو با خودرو شخصی با سرعت حدود ۱۰۰ کیلومتر در ساعت به سمت یگان موتور سوار پلیس در شهرستان رباط کریم استان تهران حمله ور می شود. در این برخورد، ۶ مامور پلیس به شدت مجروح و به بیمارستان اعزام شدند. یکی از مجروحان این حادثه به نام استوار فرید کرم پور حسنونند به دلیل شدت جراحات در بیمارستان به شهادت می رسد.

۱۲. زیر گرفتن مأموران پلیس در شیراز با خودرو

در تاریخ ۲۴ آبان ماه سال ۱۴۰۱، در پی فراخوان های منتشره برای تعجمات غیر قانونی، مأموران مجری قانون در شهرستان شیراز برای برقراری نظم و امنیت در محدوده بلوار دکتر شریعتی (معالی آباد) شیراز مستقر شدند که در این هنگام، راننده یک دستگاه خودرو وانت پیکان به سمت موتور سواران یگان امداد مستقر در بلوار حمله و به پنج دستگاه موتور سیکلت سازمان برخورد می کند. بر اثر این برخورد، تجهیزات پلیس دچار خسارت و ۶ نفر به شدت مصدوم شدند.

۱۳. جنایت در شهر سنندج

در تاریخ ۲۶ آبان ۱۴۰۱ به دنبال فراخوان های منتشر شده در شهر سنندج، برخی با ایجاد تجمع و آتش زدن چندین لاستیک، نظم و امنیت عمومی را مختل و آرامش شهروندان را بر هم زده و اقدام به تفتیش خودروهای عبوری کردند که در این حین با رویت کارت شناسایی افسر انتظامی به نام حسن یوسفی از مأموران انتظامی و نیروهای بومی اهل سنت استان کردستان که بعد از اتمام کار به سمت منزل در حرکت بوده است، به وی حمله ور می شوند و به طرز وحشیانه و با ضربات متعدد چاقو و قمه وی را در حالی که با لباس شخصی بود، به شهادت می رسانند.

۱۴. جنایت در استان گیلان

در روزهای پایانی آبان ۱۴۰۱، تجمعاتی در برخی از نقاط استان گیلان شکل گرفت. حمزه علی نژاد در محله خشکبیجار با فرزند سه ساله و همسر خود به سمت منزل در حرکت بودند که پیش از ورود به منزل، یکی از اغتشاشگران از فاصله سه متری چندین تیر را از اسلحه نیمه اتوماتیک به سمت آنها شلیک می کند. به گفته یک منبع آگاه، همسر ایشان در حال باز کردن قفل درب خانه بود که با صدای شلیک متوجه اصابت گلوله به شهید علی نژاد می شود.

۱۵. سایر مصادیق خشونت علیه نیروهای مجری قانون

علاوه بر نمونه های ذکر شده، جنایات دیگری نیز قابل اشاره هستند که در آنها نیروهای حافظ امنیت مورد خشونت و ضرب و شتم قرار گرفته و به شهادت رسیده اند. از جمله این موارد می توان به بریدن گلوی یکی از نیروهای پلیس در بابل، آتش زدن مامور پلیس در مشهد یا ضرب و شتم منجر به فوت نیروهای حافظ امنیت در شهرستان های بوکان، سنندج، کامیاران، صحنه، شیراز اشاره کرد که در نتیجه این اقدامات، سرهنگ نادر بیرامی در شهرستان صحنه استان کرمانشاه، مهدی اثنی عشری، رضا الماسی، عباس فاطمیه و رحیم سحابی از عوامل مجری قانون در شهرستان بوکان استان اذربایجان غربی، رضا آذربار از نیروهای مجری قانون در شهرستان کامیاران استان کردستان و محمد زارع مویدی در شهرستان شیراز استان فارس و ... به شهادت رسیدند.

بخش چهارم) بررسی وضعیت جانب‌اختگان، آسیب دیدگان، خسارات و ادعاهای نقض حقوق بشر در جریان ناآرامی های ۱۴۰۱

در حین و پس از ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱ تعدادی از شهروندان، نیروهای مجری قانون و برخی از اغتشاش‌گران شهید و کشته شدند و تعدادی نیز دچار آسیب جسمی شدند که ذیلاً به وضعیت آنها پرداخته می‌شود. همچنین طیفی از ادعاها توسط برخی از اشخاص، رسانه‌ها و نهادهای به اصطلاح حقوق بشری در رابطه با نقض حقوق بشر مطرح گردید که کمیته ویژه با هدف شفاف‌سازی و کشف حقیقت و بدون سوءگیری، به بررسی دقیق و موشکافانه موارد و ادعاهای مطروحه پرداخته است.

الف) بررسی وضعیت جانب‌اختگان

کمیته ویژه با بررسی اسناد و مدارک موجود از جمله گزارش‌های نهادهای ذیربط داخلی مانند سازمان پزشکی قانونی، دستگاه‌های نظامی، انتظامی و امنیتی، وزارت کشور، وزارت دادگستری و همچنین دیدار و گفتگو با برخی خانواده جانب‌اختگان، به بررسی وضعیت جانب‌اختگان و شهدای ناآرامی های سال ۱۴۰۱ مبادرت ورزید. نتایج بررسی های کمیته ویژه به شرح زیر می باشد:

۱. جانب‌اختگان مردمی:

در جریان ناآرامی های ۱۴۰۱، تعداد ۲۰۲ نفر از مردم جان خود را از دست دادند. بررسی های کمیته با ملاحظه اسناد مربوطه حاکی از این است که جانب‌اختگان در قالب های زیر دسته بندی می شوند:

- ۹۰ نفر از جانب‌اختگان افرادی بودند که ضمن حمل و استفاده از سلاح (سرد یا گرم) در اقدام تروریستی، درگیری و حمله به مقرهای نظامی و انتظامی، زیرساخت های حیاتی و یا افراد مجری قانون کشته شده اند.
- ۱۱۲ نفر از جانب‌اختگان، رهگذرانی بودند که در جریان ناآرامی ها توسط اغتشاش‌گران و به وسیله سلاح های غیر مجازی که توسط سازمان نیروهای مجری قانون استفاده نمی شود، یا با هدف کشته سازی و فضا سازی علیه نظام توسط تروریست‌های مسلح جان خود را از دست داده اند.

۲. شهدای مردمی:

۲۵ نفر از جانب‌باختگان مربوط به حوادث تروریستی شیراز (۱۳ نفر) و ایذه (۷ نفر) و سایر شهدای مردمی (۵ نفر) می‌باشند که در اثر حملات تروریستی یا به دست اغتشاش‌گران به شهادت رسیده‌اند.

۳. شهدای مجری قانون:

در جریان ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱، تعداد ۵۴ نفر از نیروهای مجری قانون در نتیجه خشونت گسترده اغتشاش‌گران و تروریست‌ها به شهادت رسیدند.

۴. بررسی فهرست ادعایی یک نهاد غیردولتی به اصطلاح حقوق بشری در خصوص جانب‌باختگان:

کمیته ویژه، فهرست ادعایی ۵۳۸ نفره جانب‌باختگان منتشره از سوی یک نهاد غیر دولتی به اصطلاح حقوق بشری سال ۱۴۰۱ را نیز تا جایی که ممکن بود، مورد بررسی قرار داد که نتایج آن به شرح زیر می‌باشد:

مشخص گردید که ۱۸ نفر از افراد ادعایی که به عنوان جان‌باخته معرفی شده بودند، در حال حاضر در قید حیات می‌باشند؛ تعداد ۷۸ نفر دیگر نیز که به عنوان جان‌باخته ناآرامی‌ها معرفی شده بودند نیز در حوادث غیر مرتبط با ناآرامی‌ها از قبیل بیماری، تصادف، خودکشی، قتل عمد توسط فرد دیگر و ... فوت شده بودند؛ بسیاری از افراد مورد ادعا نیز به دلیل فقدان مشخصات لازم، امکان شناسایی هویت آنها میسر نشد.

ب) نتایج بررسی ادعای صدور و اجرای احکام اعدام برای برخی افراد مرتبط با ناآرامی‌های ۱۴۰۱

یکی از ادعاهای مطروحه که در جریان ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱ و پس از آن از سوی سازمان‌ها و مکانیسم‌های به اصطلاح حقوق بشری از جمله هیأت به اصطلاح حقیقت‌یاب منتشر و در خبرگزاری‌ها، رسانه‌های معاند و شبکه‌های اجتماعی بازتاب گسترده‌ای یافت، آمار بالای احکام اعدام صادره برای برخی از افراد به دلیل حضور در اعتراضات به اتهامات مختلف بود. کمیته ویژه، بررسی دقیق ادعاهای مطروحه در خصوص برخی اسامی و افراد در گزارش‌ها و اخبار منتشره را در دستورکار قرارداد. بر اساس گزارشات دریافتی از مراجع ذیصلاح و بررسی‌های صورت گرفته تا نیمه بهمن ماه ۱۴۰۲ در مورد اسامی اشخاص ذکرشده در گزارش‌های منتشره، مشخص گردید که برخی از این اسامی اصلاً

وجود خارجی نداشته یا به دلیل فقدان اطلاعات تکمیلی قابل شناسایی نمی‌باشند. بسیاری از افراد ذکر شده در رسانه‌ها که ادعا گردیده با احکام اعدام مواجه یا برای آنان حکم اعدام صادر شده است، یا در چارچوب دستور عفو مقام معظم رهبری یا بعد از رسیدگی اولیه و صدور قرار موقوفی تعقیب یا منع تعقیب، آزاد شده‌اند. بخشی از این اسامی مربوط به کسانی است که با وجود جرائم سنگین و مصادیق مجرمانه که آثار عمومی و خصوصی فراوانی داشته است، به دلیل ابراز پشیمانی از اقدامات و جرائم مرتکبه و با رویکرد رأفت اسلامی پس از طی تمامی تشریفات قانونی و دادرسی عادلانه، صرفاً با احکام محکومیت احکام حبس چندساله مواجه گردیده‌اند و اکنون در حال تحمل حبس می‌باشند. بخشی از اسامی نیز مربوط به افرادی است که به دلیل قتل عمد یا عضویت در گروه‌های مسلح یا تروریستی، پرونده آنان رسیدگی گردیده یا در حال رسیدگی هست.

در خصوص افرادی که حکم سلب حیات برای آنان صادر یا به اجرا درآمده است، لازم به ذکر است که میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی در بند ۲ ماده ۶ در خصوص حق حیات، چنین مقرر می‌دارد: «در کشورهایی که مجازات اعدام لغو نشده است، صدور حکم اعدام جایز نیست جز در مورد جدی‌ترین جنایات و در انطباق با قانون لازم الاجراء در زمان ارتکاب جنایت که آن‌هم نباید با مقررات این میثاق و کنوانسیون راجع به منع و مجازات جنایت نسل‌کشی در تعارض باشد. اجرای این مجازات جایز نیست، مگر به موجب حکم قطعی دادگاه صالح». بنابراین، به موجب میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، مجازات اعدام به‌طور مطلق ممنوع اعلام نشده است و با احراز شرایط زیر، حائز است:

- مجازات اعدام به «جدی‌ترین جنایات» منحصر شود؛
- محکومیت و اعمال مجازات در خصوص جنایات جدی، بر اساس قانون زمان ارتکاب عمل صورت گیرد؛
- قوانین مزبور، تعارضی با میثاق و کنوانسیون منع و مجازات جنایت نسل‌کشی نداشته باشد؛
- حکم اعدام، حکم قطعی صادره از دادگاه صالح باشد.

در رابطه با انطباق این شرایط با پرونده برخی از افراد که در جریان ناآرامی‌ها سال گذشته دستگیر و به اعدام محکوم شده‌اند، گفتنی است نظر به توضیحات ارائه شده جرائم ارتكابی توسط این افراد از جمله مصادیق جرائم تروریستی محسوب شده، به گونه‌ای که جان برخی انسان‌ها را گرفته و نظم و امنیت عمومی را به مخاطره انداخته بود. شرط دوم مذکور در بند ۲ ماده ۶ میثاق نیز در خصوص اعمال مجازات بر اساس قانون زمان ارتکاب عمل، کاملاً در این پرونده‌ها رعایت شده است. حکم مجازات مزبور از جمله بر اساس مفاد مواد قانون مجازات اسلامی صادر شده است. این احکام به هیچ عنوان با مفاد دیگر میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و کنوانسیون منع نسل‌کشی تعارض ندارند. از سوی دیگر، شرط چهارم نیز در مورد صدور حکم از سوی دادگاه صالح، همان‌طور که توضیح داده شد، در این پرونده‌ها دقیقاً مورد رعایت قرار گرفته است. لذا، بر اساس توضیحات فوق، می‌توان چنین نتیجه گرفت که احکام صادره در پرونده‌های

این افراد در انطباق کامل با قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران و همچنین تعهدات بین‌المللی کشور از جمله میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی هست.

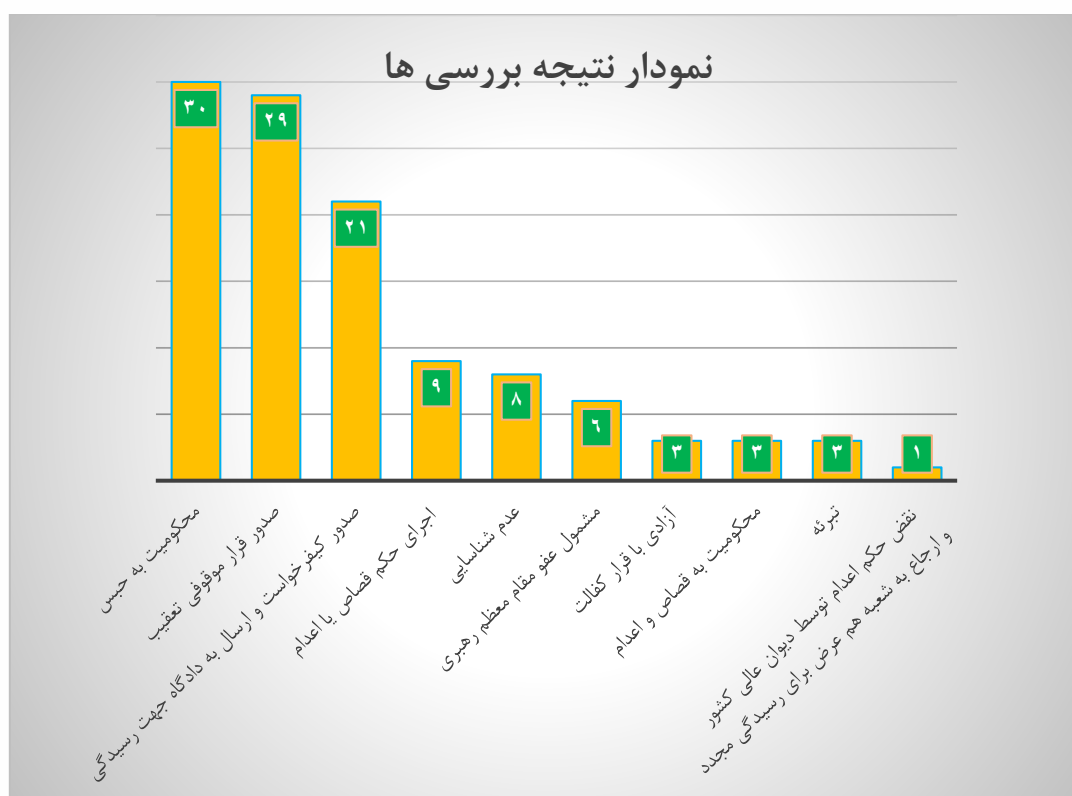
افرادی که حکم قصاص یا اعدام آنان اجرا شده است.^۸

ردیف	نام و نام خانوادگی	استان	جرم	تاریخ اجرا
۱	محسن شکاری	تهران	محاربه از طریق کشیدن سلاح سرد	۱۴۰۱/۹/۱۶
۲	محمد مهدی کرمی	البرز	اتهام افساد فی الارض و قتل عمد روح‌الله عجمیان	۱۴۰۱/۱۰/۱۷
۳	سید محمد حسینی	البرز	اتهام افساد فی الارض و قتل عمد روح‌الله عجمیان	۱۴۰۱/۱۰/۱۷
۴	مجید رضا رهنورد	خراسان رضوی	محاربه از طریق کشیدن سلاح سرد و قتل عمد حسین زینال زاده و دانیال رضازاده	۱۴۰۲/۹/۲۱
۵	صالح میر هاشمی	اصفهان	محاربه از طریق کشیدن سلاح و قتل عمد اسماعیل چراغی، محسن حمیدی و محمد کریمی	۱۴۰۲/۲/۲۹
۶	مجید کاظمی شیخ شبانی	اصفهان	محاربه از طریق کشیدن سلاح و قتل عمد اسماعیل چراغی، محسن حمیدی و محمد کریمی	۱۴۰۲/۲/۲۹
۷	سعید یعقوبی	اصفهان	محاربه از طریق اقدام به کشیدن سلاح و قتل عمد اسماعیل چراغی، محسن حمیدی و محمد کریمی	۱۴۰۲/۲/۲۹
۸	میلاذ زهره وند	همدان	قتل عمد علی نظری	۱۴۰۲/۹/۲
۹	محمد قبادلو	تهران	قتل عمدی فرید کرم‌پرور	۱۴۰۲/۱۱/۳

با بررسی‌های به‌عمل‌آمده در بازه زمانی مورد اشاره در خصوص فهرست‌های ادعایی سازوکارهای به‌اصطلاح حقوق بشری مبنی بر صدور احکام اعدام برای ۱۱۳ نفر مرتبط با ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱، مشخص گردید که ۳۰ نفر احکام حبس دریافت کرده‌اند و برای ۲۹ نفر نیز قرار موقوفی تعقیب صادر شده است. از سوی دیگر، ۶ نفر مشمول عفو مقام معظم رهبری قرار گرفته، ۳ نفر تبرئه شده و ۳ نفر نیز با قرار کفالت آزاد شده‌اند. حکم اعدام ۱ نیز در دیوان عالی کشور نقض شده و برای

^۸. گزارشات مربوط به جرائم ارتكابی از سوی این افراد و رعایت دادرسی عادلانه برای آنها در پیوست شماره ۱ قابل مشاهده می باشد.

رسیدگی مجدد به شعبه هم‌عرض ارجاع شده است. به دلیل نقض مشخصات، سوابقی از ۸ نیز به دست نیامد. حکم قصاص و یا اعدام ۹ نفر به مرحله اجرا درآمده است. جنایات ارتكابی از سوی این افراد در ضمیمه این گزارش می‌آید. کیفرخواست ۲۱ نفر نیز به دلیل ارتكاب جرائم صادرشده و برای رسیدگی به دادگاه ارسال شده است. حکم قصاص یا اعدام سه نفر صادر شده است.

ج) مجروحان و مصدومان

۱. بررسی های کمیته ویژه نشان می دهد برخی از افراد حاضر در ناآرامی ها مصدوم شدند. متأسفانه، آمار مشخصی از تعداد مصدومین وجود ندارد که می تواند دلایلی از جمله عدم مراجعه به مراکز درمانی، مراجع قضائی و یا آسیب دیدگی جزئی داشته باشد. بررسی های کمیته ویژه از برخی گزارشات سازمان های غیردولتی به اصطلاح حقوق بشری نیز نشان می دهد تعداد افرادی که احیاناً برای طرح مصدومیت خود به مراجع خارج از کشور مراجعه کرده اند بسیار اندک بوده و به دلیل فقدان مشخصات کامل، امکان راستی آزمایی ادعاهای مربوطه وجود ندارد. با این وجود، در مواردی که افراد مصدوم و یا آنانی که ادعای مصدومیت داشته اند به مراجع ذی صلاح مانند کمیته ویژه بررسی ناآرامی های سال ۱۴۰۱، نیروهای مجری قانون و یا

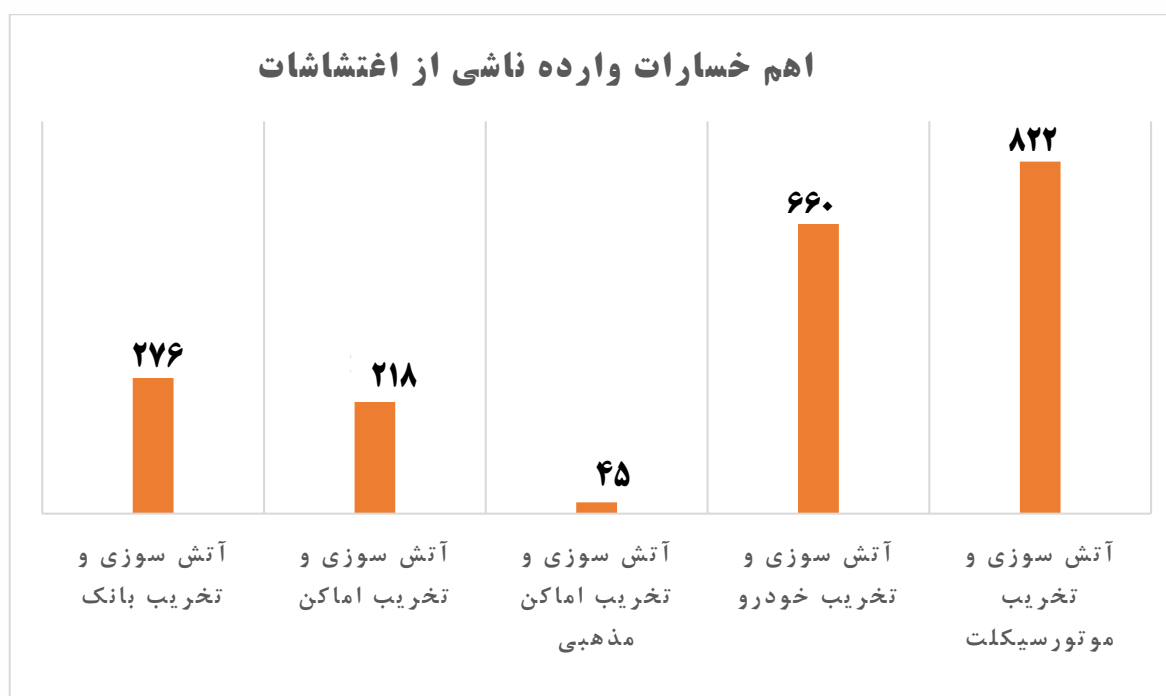
مراجع قضائی مراجعه کرده اند، بررسی های لازم در جهت جبران خسارت و پرداخت دیه و هزینه درمان مصدومین صورت گرفته است که جزئیات آن در فصل ششم می آید.

۲. در جریان ناآرامی های سال ۱۴۰۱، تعداد قابل توجهی از نیروهای مجری قانون مجروح شده و آسیب دیدند. اطلاعات دریافتی کمیته ویژه از فراجا نشان می دهد که تا زمان تهیه این گزارش، حدود ۵۲۰۰ نفر از نیروهای فراجا دچار مجروحیت و مصدومیت شده اند.

۳. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در پاسخ به استعلام کمیته ویژه با ارسال گزارشی اظهار داشت در جریان ناآرامی ها تعداد قابل توجهی از کارکنان سپاه و بسیج توسط اغتشاش گران مجروح شدند که تعداد ۱۵۴۰ نفر از آنان به علت جراحات شدید غیرقابل جبران جسمی مانند قطع نخاع، نابینایی شکستگی اعضا و ... دچار آسیب شدند و در کمیسیون مربوط برای آنها پرونده تشکیل گردید.

د) بررسی خسارات وارده به اموال و اماکن عمومی و خصوصی

در جریان ناآرامی های خشونت آمیز، اموال عمومی و خصوصی متعددی به آتش کشیده شده و یا به غارت رفتند از جمله به مراکز غیرنظامی اداری و خدمات عمومی مثل بانکها، ماشین های خودپرداز، آمبولانس ها (علیرغم حمل بیمار)، وسایل حمل و نقل عمومی، خودروهای پلیس، خودروهای آتش نشانی و اماکن دینی، تهاجمات نظام مند و گسترده ای شد و بسیاری از این مراکز دچار تخریب و آتش سوزی شدند.

ارزش مالی خسارات وارده به اموال و اماکن دولتی، عمومی و خصوصی در جریان ناآرامی ها:

جدول شماره (۱)، میزان خسارات وارده به اموال (وسایل نقلیه و تجهیزات) دولتی، عمومی و خصوصی و جدول شماره (۲) نیز میزان خسارات وارده به اماکن دولتی، عمومی و خصوصی در جریان ناآرامی ها تا ۱۴۰۱/۱۰/۲۵ را نشان می‌دهند. بر اساس جدول شماره (۱)، ۱۰۹۶۷۸۴۳ میلیون ریال خسارت به اموال و بر اساس جدول شماره (۲)، ۹۰۶۶۳۵۱ میلیون ریال خسارت به اماکن در همه بخش‌ها تا تاریخ ۱۴۰۱/۱۰/۲۵ وارد شده است.

میزان خسارات وارده به اموال (وسایل نقلیه و تجهیزات) دولتی، عمومی و خصوصی در جریان ناآرامی های اخیر
(میلیون ریال) - تا ۱۴۰۱/۱۰/۲۵

میزان خسارات	بخش
۲۵۸۴۳۸۰	دولتی
۳۸۶۱۲۴	شرکت‌ها و نهادها
۱۳۸۶۴۴۱	بانک‌ها
۲۷۷۷۱۸	اورژانس
۴۵۰۷۶۵۵	شهرداری‌ها (آتش‌نشانی، تاکسی، اتوبوس، تجهیزات و ...)
۹۸۲۳۷	مساجد و اماکن مذهبی
۱۰۵۶۲۸۸	وسیله نقلیه
۶۷۱۰۰۰	تجهیزات
۱۰۹۶۷۸۴۳	جمع کل خسارات به اموال

میزان خسارات وارده به اماکن دولتی، عمومی، خصوصی، امنیتی و انتظامی در جریان ناآرامی های اخیر (میلیون

ریال)

تا ۱۴۰۱/۱۰/۲۵

میزان خسارات	بخش
۱۱۲۸۵۳۱	دولتی
۱۱۹۰۸	شرکت‌ها و نهادها
۱۴۴۹۵۲۰	شهرداری‌ها (آتش‌نشانی، تاکسی، اتوبوس، تجهیزات و ...)
۱۴۹۵۴۹۰	بانک‌ها
۱۰۰۰۰	پمپ بنزین
۱۴۷۹۴۵	مساجد و اماکن مذهبی
۰	سایر
۱۳۶۱۵۰	منزل مسکونی
۲۱۲۷۳۲۵	فروشگاه زنجیره‌ای
۱۳۲۶۶۰	مغازه
۱۰۸۵	داروخانه
۲۴۰۰۷۳۷	مرکز پزشکی
۱۹۰۰۰	سایر
۹۰۶۶۳۵۱	جمع کل خسارات به اماکن

۵) بررسی وضعیت بازداشت شدگان

بررسی های کمیته ویژه نشان می دهد که در جریان ناآرامی های سال ۱۴۰۱ برای حدود ۳۴ هزار نفر پرونده تشکیل گردید (تشکیل پرونده به مفهوم بازداشت نمی باشد) که وضعیت آنان به شرح زیر می باشد:

۱. به واسطه تاکید حضرت آیت الله خامنه ای، رهبر معظم انقلاب اسلامی بر انجام تحقیقات فوری درخصوص فوت خانم مهسا امینی و دستور رئیس محترم قوه قضائیه بر بررسی دقیق و موشکافانه موضوع و همچنین دستورالعمل دادستان کل کشور و مصوبات شورای امنیت کشور درخصوص چگونگی رسیدگی به مسائل بازداشت شدگان، بسیاری از افرادی که در بازداشتگاه حضور داشتند نیز با صدور قرارهای متناسب آزاد گردیدند. بدین ترتیب، بیش از ۹۰ درصد از افراد تحت قرار از همان ابتدا وارد زندان نشده و با قرارهای تأمین مناسب خارج از زندان به سر می بردند و متعاقباً بسیاری از آنان با صدور قرارهای منع تعقیب تعیین

تکلیف شدند. با مشاهده مستندات و گزارشات موجود، محرز گردید که در همان روزهای اولیه با هدف تعیین تکلیف هرچه سریعتر بازداشت‌شدگان و رسیدگی به شکایات احتمالی، ضابطین و مسئولان ذیربط قضائی به طور ۲۴ ساعته در بازداشتگاه‌ها حاضر شدند. در واقع، در ایام ناآرامی‌ها عملاً کمتر از ۳۰۰۰ نفر در بازداشتگاه به سر می‌بردند.

۲. در نتیجه عفو گسترده مقام معظم رهبری، پرونده‌های کیفری تشکیل شده برای ۲۲ هزار نفر از متهمان و محکومان مرتبط با ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱، چه افراد تحت بازداشت و چه افرادی که با قید وثیقه یا سایر قرارهای متناسب آزاد شده بودند در هر مرحله‌ای که بود اعم از اینکه حکم آنها صادر شده و یا در جریان باشد، مختومه شد و از سابقه کیفری آنها رفع اثر شد.

۳. بررسی‌های کمیته ویژه نشان می‌دهد که تا زمان تهیه این گزارش، تنها ۲۹۲ نفر از افراد به دلیل ارتکاب اعمال خشن مجرمانه از جمله ایراد خسارت گسترده، تحریق و مبادرت ورزیدن به جرائم امنیتی و اقدامات تروریستی همچنان در زندان به سر می‌برند که برای ۱۵۸ نفر از آنان احکام محکومیت به حبس صادر شده و برای بقیه نیز کیفرخواست صادر گردید و پرونده آنان در فرایند رسیدگی قضائی قرار گرفت.

۴. بررسی‌های کمیته نشان می‌دهد اولاً، تمامی بازداشت‌ها با احکام قضائی صورت گرفته است فلذا، نمی‌توان به آنها وصف خودسرانه اطلاق نمود. ثانیاً، در بررسی‌های موردی و تصادفی که توسط اعضای کمیته صورت گرفت، محرز گردید بازداشت‌شدگان مزبور از حقوق مصرحه در قانون آیین دادرسی کیفری و نیز آیین‌نامه سازمان زندان‌ها، تمامی تضمینات دادرسی عادلانه از جمله اصل برائت و دسترسی به وکیل برخوردار و در محل نگهداری، از امکانات موجود مانند تماس تلفنی و امکان ملاقات با خانواده و خدمات درمانی بهره‌مند بودند. ثالثاً، مواردی از شکایت و اعتراض درخصوص عدم تفهیم اتهام و یا دسترسی به وکیل نیز گزارش گردید که برای بررسی به مراجع ذیربط قضائی و نظارتی ارسال شد، هرچند به دلیل فقدان اسناد و مستندات مثبت، صحت آنها احراز نگردید.

(و) ادعای اعمال تعرض، خشونت و تجاوز جنسی برای سرکوب ناآرامی‌ها

سازمان غیردولتی موسوم به عفو بین‌الملل در تاریخ ۱۴۰۲/۹/۱۵ با انتشار گزارشی سراسر دروغ و عاری از واقعیت با عنوان «به من وحشیانه تجاوز کردند: خشونت جنسی، سلاحی در دست جمهوری اسلامی ایران برای سرکوب خیزش زن، زندگی، آزادی»، ادعاها و اتهامات واهی را متوجه برخی مأموران مجری قانون در جریان مقابله با ناآرامی‌های سال گذشته نمود. عفو بین‌الملل در گزارش خود ادعا نموده است که بین دی ماه ۱۴۰۱ تا مرداد ۱۴۰۲، شهادت

۴۵ نفر از ۱۷ استان کشور را در مورد ارتکاب تجاوز و سایر اشکال خشونت جنسی علیه معترضان جمع‌آوری کرده است.

قانونگذار جمهوری اسلامی ایران به منظور حفظ شأن و منزلت آحاد ملت، هم در قانون اساسی و هم در قانون آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی، کرامت انسان و حیثیت وی را مورد احترام و تکریم قرار داده است و در قانون مجازات اسلامی در مورد جرایم منافی عفت با وضع مواد قانونی تضمین‌کننده پیشگیری از وقوع هرگونه تعرضی به هر فردی از افراد جامعه، جان و آبروی آنان را مورد حمایت قرار داده است؛ به طوری که برای مرتکب فعل مجرمانه تجاوز جنسی شدیدترین مجازات یعنی اعدام را نیز پیش‌بینی نموده است. در جامعه اسلامی چنانچه کسی مرتکب هر فعلی از افعال تجاوز جنسی گردد، وفق مقررات قانون مجازات اسلامی با وی بدون اغماض برخورد قانونی شده و به مجازات متناسب با جرم ارتكابی محکوم می‌شود. در جرم انگاری رابطه جنسی، قانونگذار بر مبنای احکام اسلامی فراتر از قوانین موجود در برخی کشورهایی که مدعی حمایت از حقوق زنان و دختران هستند، عمل کرده و هرگونه روابط جنسی خارج از رابطه زوجیت، حتی مبتنی بر رضایت طرفین، را جرم‌انگاری نموده است.

گزارش عفو بین‌الملل حاوی ایرادات متعدد متدولوژیک است که موجب می‌شود هر خواننده بی‌طرف و مستقلی، به صحت گزارش تردید کرده و آن را رد نماید: اتکای گزارش تهیه شده بر اطلاعات جعلی و رعایت نکردن اصل «لزوم دستیابی به حقایق از طریق اطلاعات عینی و قابل اطمینان برآمده از منابع معتبر»، بیانگر عدم صداقت تدوین‌کنندگان این گزارش و ماهیت سیاسی بودن آن است.

عفو بین‌الملل ادعا نموده است که به منظور محافظت از حریم خصوصی، ایمنی و امنیت آسیب‌دیدگان و سایر منابع، از نام‌های مستعار در این گزارش استفاده کرده، از اشاره به تاریخ و مکان مصاحبه‌ها خودداری کرده و هرگونه جزئیات هویتی از جمله نام، سن، قومیت و موقعیت جغرافیایی که افراد در آن بازداشت شده‌اند را حذف کرده است. علی‌القاعده، اعتبار گزارش زمانی حاصل می‌شود که افراد و یا نهادهایی به جز تهیه‌کننده آن نیز بتوانند نوعی راستی‌آزمایی درباره ادعاها انجام دهند و یا اسناد و شواهد ارائه شده به حدی محکم باشد که جای هرگونه تردید و شبهه را برطرف کند. سؤال اینجا است که چرا عفو بین‌الملل بدون انجام هرگونه راستی‌آزمایی و استعلام موضوع از مرجع ذیربط در جمهوری اسلامی ایران، برخلاف مقررات حقوق بین‌الملل مبنی بر «کفایت»، «قطعیت» و «متقاعدکنندگی» ادله در این خصوص، اقدام به انتشار مطالبی نموده که هیچگونه قابلیت راستی‌آزمایی را ندارد.

عفو بین‌الملل در سایت خود ادعا کرده است که در خصوص موارد نقض حقوق بشر تحقیقات عمیقی انجام می‌دهد و با مستندسازی‌های دقیق، گزارش‌های مستدل تنظیم می‌کند. این گزارش بی‌نام و نشان و بدون هیچگونه امکان راستی‌آزمایی، ادعای فعالیت مستند و مستدل عفو بین‌الملل را کاملاً زیر سؤال می‌برد. اگر هدف این سازمان رسیدگی

به موارد ادعایی نقض حقوق بشر در هر کشوری است و نه فعالیت تبلیغی و سیاسی علیه کشورها، باید مستندات خود را برای بررسی و رسیدگی در اختیار جمهوری اسلامی ایران قرار می‌داد. اگر قرار باشد رویه عفو بین‌الملل در حوزه حقوق بشر حاکم باشد، فقط شاهد اتهام زنی به کشورها، بدون هیچگونه مستندی، خواهیم بود.

۱. نتایج بررسی ادعاها قبل از انتشار گزارش عفو بین‌الملل:

اگرچه وفق اصول ۳۵ و ۱۵۶ قانون اساسی دادخواهی حق مسلم هر فرد است و هر کس می‌تواند به منظور دادخواهی به دادگاه‌های صالح رجوع نماید و هیچ‌کس را نمی‌توان از دادگاهی که به موجب قانون حق مراجعه به آن دارد منع کرد و قوه قضائیه به عنوان پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی، عهده‌دار رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات و شکایات می‌باشد، لیکن ستاد حقوق بشر جمهوری اسلامی ایران و سایر مراجع و مقامات مربوطه بنا به وظیفه ذاتی خود ادعاهایی که حتی پیش از انتشار گزارش عفو بین‌الملل در فضای مجازی و رسانه‌ای مطرح شده بود را نیز مورد بررسی قرار دادند.

با طرح اولین ادعاهای تجاوز جنسی، دبیر ستاد حقوق بشر جمهوری اسلامی ایران با ارسال نامه‌ای در تاریخ ۱۴۰۱/۱۰/۱۲ به دادستان کل کشور، از ایشان درخواست نمود تا تمامی ادعاهای مطروحه از جانب هر شخص حقیقی یا حقوقی، داخلی یا خارجی به دقت مورد بررسی و رسیدگی قرار گیرد و مستندات مدعیان از آنان مطالبه شود و بر اساس نتایج بررسی‌ها، در صورت اثبات با مرتکبین جرائم و در صورت نفی با مدعیان (به اتهام نشر اکاذیب) برابر قانون برخورد جدی به عمل آید و نتایج به اطلاع افکار عمومی نیز برسد. دادستانی کل نیز پس از بررسی اعلام نمود مدعیان، هیچ مستندی را در اثبات ادعاهای خود ارائه نکرده‌اند. به دنبال طرح ادعاهای دیگر توسط یکی از محکومین در زندان درخصوص این موضوع، دبیر ستاد حقوق بشر در مورخ ۱۴۰۲/۷/۲۵ با دادستان تهران مکاتبه و از ایشان درخواست نمود تا این ادعاها را بررسی و مورد رسیدگی قرار دهد. در این نامه تأکید شده است چنانچه وقوع بزه مورد ادعا محرز گردید، مطابق قوانین و مقررات با افراد خاطی برخورد قانونی معمول گردد. دادستان تهران نیز در پاسخ اعلام نمود که محکوم‌علیه‌های مورد نظر، از ارائه هرگونه پاسخ و مستندات نسبت به ادعاهای خود خودداری نمود.

از سوی دیگر، از تمامی دادگستری‌های کل کشور نیز خواسته شد تا در صورت اعلام هرگونه شکایت و طرح هرگونه ادعا در این خصوص، موضوع را به طور جدی مورد بررسی و رسیدگی قرار دهند. از اینرو، ستاد حقوق بشر از طریق استعلام از دادگستری‌ها نیز تحقیقات لازم را به عمل آورد که مشخص گردید شکایتی به شرح زیر واصل و مورد رسیدگی قرار گرفته است:

با شکایت دو خانم علیه دو نفر که خود را از مأمورین مجری قانون معرفی کرده بودند (و در واقع ارتباطی با نیروهای مجری قانون نداشتند) مبنی بر تجاوز به عنف، موضوع در دادسرای شهرستان مربوط تحت رسیدگی قرار گرفت و با صدور کیفرخواست در تاریخ ۱۴۰۱/۹/۹، پرونده به دادگاه کیفری یک استان ارجاع شد. این دادگاه از حیث تجاوز به عنف پس از جری تشریفات قانونی و استماع دفاعیات متهمان و وکلای مدافع، یکی از متهمان را مستنداً به مواد ۱۶۰، ۱۶۴، ۲۱۱، ۲۲۱ و ۲۲۴ قانون مجازات اسلامی (مصوب ۱۳۹۲) و ماده ۶۳۷ قانون مجازات اسلامی (بخش تعزیرات مصوب ۱۳۷۵) به اتهام زنا به عنف و اکراه به اعدام محکوم نمود و متهم دیگر را به اتهام عمل منافی عفت (دون زنا) به تحمل ۹۹ ضربه شلاق تعزیری و به عنوان مجازات تکمیلی مستنداً به ماده ۲۳ قانون مجازات اسلامی (مصوب ۱۳۹۲) به دو سال اقامت اجباری در یکی از شهرستان‌های دورافتاده محکوم نمود.

۲. نتیجه بررسی ادعاها در خصوص تجاوز جنسی به خانم آرمیتا عباسی

سی.ان.ان در مجموعه ای از گزارش های فاقد مبنا و غیرمستند، مدعی آزار و تجاوز جنسی به زنان بازداشت شده در ایران شد. این رسانه در تاریخ ۲۱ نوامبر ۲۰۲۲ در گزارشی سراسر متناقض و غیرمستند، آرمیتا عباسی را به عنوان زن معترضی معرفی کرد که به دلیل شرکت در اعتراضات مسالمت‌آمیز در ایران دستگیر شده و توسط مقامات امنیتی ایران تحت آزار و شکنجه جنسی قرار گرفته است. سی.ان.ان در این گزارش بی‌مبنا که تنها به نقل قول‌ها و اظهارات غیرمستند افرادی ارجاع داده که هویتشان را فاش نمی‌سازد، مدعی شد آرمیتا عباسی در جریان اعتراضات در ایران دستگیر شده و بعد از یک هفته بازداشت، به بیمارستانی در کرج منتقل شده است، در حالی که موهای او تراشیده شده بود، و در بیمارستان مشخص شده که وی مورد تجاوز قرار گرفته است. برخی رسانه‌های خارجی نیز نوشتند که وی در معرض اعدام است!

برابر بررسی های انجام شده، نامبرده قبل از ورود به ندامتگاه، در بیمارستان بستری بوده و با تشخیص سندروم IBS (روده تحریک‌پذیر) و بیماری هموروئید به زندان معرفی گردید و به محض ورود نیز به بهداری هدایت و از حیث داشتن بیماری‌های جسمانی و روانی، برای نامبرده پرونده تشکیل و سپس به متخصص داخلی و روان پزشک نیز ارجاع گردید. حسب نظریه روان‌پزشک زندان وی مشکل حاد روانپزشکی نداشته و متخصص داخلی نیز نامبرده را به آزمایشگاه ارجاع و آزمایش CBS انجام گرفته و نتیجه آزمایش، وضعیت نامبرده را طبیعی اعلام نموده است. تا تاریخ جوایبه مذکور، ایشان بیش از ۱۴ نوبت به بهداری زندان مراجعت داشته و در تاریخ ۱۴۰۱/۸/۲۴ تحت ویزیت پزشک متخصص زنان و زایمان قرار گرفته و نظریه این متخصص نیز وضعیت ایشان را بدون مشکل اعلام داشته است.

آرمیتا عباسی در تاریخ ۱۸ بهمن ماه در حالی از زندان آزاد شد و مشمول عفو گسترده مقام معظم رهبری قرار گرفت که چهره‌ای کاملاً خندان و شاداب داشت، نه موهای او تراشیده شده بود، نه بر روی سرش آثاری از شکستگی

وجود داشت و نه آنگونه که سی.ان.ان می‌گفت، آثار شکنجه بر روی صورت وی وجود داشت. ظاهر آرمیتا عباسی در هنگام آزادی از آرایش سر و صورت گرفته تا موهای رنگ شده و ناخن‌های سوهان کشیده، بسیار متفاوت از آن چیزی بود که رسانه‌های غربی و ضدایرانی توصیف می‌کردند. وضعیت بسیار مطلوب و شادمان آرمیتا عباسی در روز آزادی از زندان آنچنان تناقض در ادعاهای مطرح شده از سوی رسانه‌های معاند را برملا کرد که کاربران رسانه‌های اجتماعی را نیز به واکنش واداشت. آرمیتا عباسی که پیشتر رسانه‌های معاند از وخامت وضعیت وی سخن گفته بودند، اکنون به تعبیر بسیاری از کاربران «شاداب‌تر از گذشته»، از لحظه آزادی از زندان مدام در رسانه‌های اجتماعی فعالیت می‌کند، ویدئو منتشر می‌کند و در اینستاگرام از دنبال‌کننده‌های خود تشکر می‌کند و از آنها می‌خواهد تا همچنان او را دنبال کنند. بسیاری از کاربران در رسانه‌های اجتماعی و به خصوص توییتر، به این موضوع واکنش نشان داده و با لحنی کنایه‌آمیز درباره آن سخن گفتند. بسیاری از کاربران در توییتر تصاویر آرمیتا عباسی در هنگام آزادی از زندان را در کنار گزارش سی.ان.ان قرار داده و از این تفاوت موجود ابراز تعجب کرده‌اند؛ بسیاری دیگر از کاربران نیز با مقایسه این تصویر و گزارش سی.ان.ان، ادعاهای مطرح شده از سوی این رسانه آمریکایی را به چالش کشیده و آن را «دروغگو» توصیف کردند.

۳. نتایج بررسی ادعاها بعد از انتشار گزارش عفو بین‌الملل

همانطوری که گفته شد، گزارش عفو شامل طرح یک سری ادعاهای کلی و بدون اشاره به مشخصات افراد ادعایی می‌باشد. گزارش صرفاً در ۵ مورد نام و نام خانوادگی افراد ادعایی را ذکر کرده است. کمیته ویژه به بررسی دقیق این ادعاها درخصوص این ۵ نفر پرداخته است که نتایج کلی آن به شرح زیر می‌باشد:

- م.م، ج.ر: بنابر اعلام دادگستری استان مازندران در پرونده جواد روحی (که به دلیل بیماری در زندان فوت نموده است) هیچگونه شکایت و عرض‌حالی اعم از کتبی و شفاهی از ناحیه مرحوم در زمان حیات و پس از آن از سوی اولیا دم تحت عنوان تجاوز و خشونت جنسی واصل نگردیده و در محتویات پرونده مشارالیه نیز اسناد و مدارک دال بر این ادعا موجود نیست. درخصوص آقای مهدی محمدی فرد نیز وی در طول مدت حضور در زندان در شرایط مطلوبی به سر می‌برده و در این مدت، هیچ عریضه‌ای از سوی نامبرده یا نزدیکان تحت عنوان اذیت و آزار جنسی واصل نگردیده است. ضمناً نامبرده هم اکنون با تودیع وثیقه در مرخصی به سر می‌برد.
- م.د، ان: بنابر اعلام دادگستری استان سیستان و بلوچستان درخصوص نامبردگان هیچگونه شکایت یا ادعایی دال بر وقوع تجاوز، تعرض و آزار جنسی مطرح نگردیده است.

- م.ک: بنابر اعلام دادگستری استان اصفهان، حسب بررسی‌های به عمل آمده، ادعاهای مطروحه مبنی بر تجاوز و خشونت جنسی و همچنین تهدید به تجاوز جنسی نسبت به محکوم‌علیه آقای مجید کاظمی در زمان بازجویی و محاکمه اساساً کذب بوده و با توجه به استعلامات صورت گرفته از شهرستان‌های استان اصفهان، هیچ شکایتی با عناوین تجاوز، تعرض و آزار جنسی در رابطه با ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱ در حوزه‌های قضایی استان اصفهان دریافت و ثبت نشده است.

در رابطه با ادعاهای گزارش عفو در خصوص ۴۰ نفر دیگر، به دلیل اینکه هیچ مشخصاتی از آنان ارائه نشده است، امکان تحقیق و بررسی و راستی آزمایی وجود ندارد. همانگونه که در مقدمه تأکید شد، عفو بین‌الملل ادعا نموده است که به منظور محافظت از حریم خصوصی، ایمنی و امنیت آسیب‌دیدگان و سایر منابع، از نام‌های مستعار در این گزارش استفاده کرده و از اشاره به تاریخ و مکان مصاحبه‌ها خودداری نموده و گزارش فاقد هرگونه جزئیات هویتی از جمله نام، سن، قومیت و موقعیت جغرافیایی که افراد در آن بازداشت شده‌اند، می‌باشد.

ز) بررسی ادعاهای در خصوص استفاده از زور افراطی توسط نیروهای مجری قانون

ادعای دیگری که در جریان ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱، مطرح گردید استفاده از زور افراطی توسط نیروهای مجری قانون می‌باشد. نتایج بررسی‌های کمیته ویژه در این رابطه به شرح زیر می‌باشد.

۱. دستورالعمل، آئین نامه و کردارنامه پلیس:

در روز اول اعتراضات فرمانده کل انتظامی جمهوری اسلامی ایران در جهت صیانت از حقوق شهروندان، دستورالعملی را در راستای خویشتنداری حداکثری به تمامی نیروهای انتظامی سراسر کشور صادر و ابلاغ نمود. در این دستورالعمل، اقدامات زیر مورد تأکید قرار گرفت:

- ممنوعیت حمل سلاح توسط نیروهای انتظامی در جریان اعتراضات؛
- ممنوعیت حق ورود به دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی توسط نیروهای انتظامی؛
- لزوم رعایت حقوق بازداشت‌شدگان از جمله منع هرگونه ضرب و جرح و یا اقدام توهین‌آمیز؛
- منع هرگونه بازداشت خودسرانه؛
- ارائه تمامی خدمات درمانی و پزشکی به بازداشت‌شدگان؛
- تضمین حق برخورداری از ارتباط بازداشت‌شدگان با خانواده‌ها و وکلای خود.

۲. عملکرد میدانی نیروهای حافظ امنیت و نظم عمومی:

نیروهای پلیس در مقابله با ناآرامی ها، در وهله اول از اقداماتی نظیر پراکنده کردن جمعیت اغتشاشگر و برای متفرق نمودن افرادی که به عنوان تماشاچی یا رهگذر و بی هدف در داخل اجتماع نیز از اقداماتی نظیر مذاکره، اقناع سازی، آبپاشی، رنگ پاشی و ... استفاده کرده و در مراحل بعدی، از اقداماتی نظیر استفاده از تجهیزات انفرادی (سپر، لباس ضد ضربه و ...)، تجهیزات عمومی (صوت غالب، نور غالب، آبپاش و ...) و سلاح های غیرکشنده در اختیار (پینت بال و پرتاب گاز) با رویکرد کاهش حداکثری صدمه به اغتشاشگران استفاده کرده است.

سیاست برخورد تسامحی با زنان در فرایند مقابله با تجمعات غیرقانونی نیز در دستور کار نیروهای مجری قانون قرار گرفت. وزیر کشور در مورخ ۳ مهرماه ۱۴۰۱ طی ابلاغیه‌ای به فرماندهی فراجا تاکید نمود که «در مواجهه با زنان حاضر در تجمعات غیرقانونی لازم است تا علاوه بر رعایت جدی حدود و ضوابط، برخوردها مبتنی بر رافت اسلامی و پرهیز از اقدامات قهری غیرضروری و با بهره گیری حداکثری از نیروهای زن باشد». همچنین، تأکیدی در ارتباط با برخورد توأم با مراعات با دستگیرشدگان زن و استفاده از بازداشت و ارجاع به مرجع قضایی به عنوان آخرین چاره صورت گرفته است.

بررسی های کمیته ویژه نشان می دهد که در جریان ناآرامی های سال ۱۴۰۱، اقدامات پیشینی جدی در راستای رعایت قانون و عدم استفاده از زور توسط نیروهای مجری قانون اتخاذ شده است. با این حال، در معدود مواردی که شاهد بروز تخلفات فردی در ایفای وظایف نیز بوده ایم، دستگاه های مربوطه چه در سطح سازمانی و چه در سطح قضایی برخورد لازم و قانونی را انجام داده اند.

بخش پنجم) اقدامات مبتنی بر مسئولیت‌پذیری (شامل اقدامات جبرانی)

جمهوری اسلامی ایران در جریان ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱ اقداماتی گسترده‌ای را در جهت مسئولیت‌پذیری و جبران خسارت انجام داده است. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در خصوص فوت خانم مهسا امینی و حوادث پس از آن و توصیه به رافت اسلامی، دستورات روسای قوای سه‌گانه در جهت رسیدگی فوری به موضوع، تشکیل پرونده قضائی و کمیته‌های تحقیقاتی برای بررسی دقیق حادثه، بخشنامه دادستان کل وقت کشور در خصوص نحوه رسیدگی به پرونده متهمان، عفو گسترده مقام معظم رهبری، صدور دستورالعمل‌های صیانتی در جهت عدم استفاده از سلاح گرم و زور افراطی، برخورد قضائی و سازمانی با برخی از مجریان قانون به واسطه تخلفات ناشی از قصور یا تقصیر آنها و پرداخت دیه و خسارات به بازماندگان جانباختگان، مصدومین و مجروحین و آسیب‌دیدگان توسط نهادهای ذیربط از جمله این اقدامات مبتنی بر مسئولیت‌پذیری محسوب می‌شود.

بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در خصوص فوت خانم مهسا امینی و حوادث پس از آن

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب اسلامی، در ۱۱ مهرماه در جریان مراسم مشترک دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح، به فوت خانم مهسا امینی نیز اشاره فرمودند و بیان داشتند: «در این حادثه‌ای که پیش آمد، دختر جوانی درگذشت؛ حادثه تلخی بود، دل ما هم سوخت، ولی واکنش به این حادثه بدون اینکه تحقیقی شده باشد، بدون اینکه هیچ‌گونه امر مسلمی وجود داشته باشد، این نبود که یک عده‌ای بیابان را ناامن کنند، ناامنی را برای مردم به وجود بیاورند، امنیت را به هم بزنند، قرآن را آتش بزنند، حجاب از روی سر زن محجبه بکشند، مسجد و حسینیه را به آتش بکشند، بانک را به آتش بکشند، ماشین‌های مردم را آتش بزنند. واکنش به یک قضیه‌ای که حالا تأسّف‌آور هم هست، موجب نمی‌شود که یک چنین حرکاتی انجام بگیرد؛ این حرکات عادی نبود، طبیعی نبود. این ناآرامی برنامه‌ریزی شده بود. اگر قضیه این دختر جوان هم نبود، یک بهانه دیگری درست می‌کردند برای اینکه امسال در اوّل مهر (روز آغاز سال تحصیلی در دانشگاه‌ها) در کشور ناامنی درست کنند، اغتشاش درست کنند. چه کسی این را برنامه‌ریزی کرده؟ بنده به صراحت می‌گویم این برنامه‌ریزی کار آمریکا، کار رژیم غاصب و جعلی صهیونیستی و دنباله‌روهای آنها است ... این کسانی که در خیابان‌ها فساد و تخریب می‌کنند، همه یک حکم ندارند؛ برخی جوانان و نوجوانانی هستند که بر اثر هیجان ناشی از ملاحظه یک برنامه اینترنتی به خیابان می‌آیند. چنین افرادی را می‌توان با یک تنبیه متوجه کرد که اشتباه می‌کنند.»

دستورات روسای قوای سه‌گانه در جهت رسیدگی به موضوع

- **حجت الاسلام و المسلمین دکتر رئیسی، رئیس جمهوری اسلامی ایران،** به محض وقوع حادثه، در تماس تلفنی با خانواده مرحوم مهسا امینی ضمن ابراز همدردی، گفت: «بلافاصله پس از اطلاع به همکارانم دستور دادم تا بررسی موضوع را به صورت ویژه در دستور کار قرار دهند و مطمئن باشید این موضوع را از دستگاه‌های مسؤول مطالبه خواهیم کرد تا ابعاد آن روشن شود». در تماس تلفنی مذکور، خانواده مرحوم مهسا امینی ضمن تشکر از دستور فوری رئیس جمهور برای رسیدگی به حادثه و همچنین تماس و ابراز همدردی ایشان، خواستار پیگیری مسأله تا روشن شدن ابعاد موضوع شدند. خاطرنشان می‌شود رئیس جمهور به وزیر کشور نیز دستور دادند که علت و جزئیات حادثه را با فوریت و دقت به شکل ویژه بررسی و نتیجه را گزارش نمایند. وزیر کشور نیز معاون امنیتی و انتظامی خود را به عنوان مسؤول بررسی موضوع تعیین نمود.

- **حجت الاسلام و المسلمین محسنی اژه‌ای، رئیس قوه قضائیه،** در این رابطه اظهار نمودند: «قوه قضائیه موضوع جان باختن مرحوم مهسا امینی را با دقت و موشکافانه پیگیری خواهد کرد و این موضوع در دستور کار قرار دارد. ایشان در تماس با رئیس سازمان پزشکی قانونی تأکید کردند که موضوع جان باختن مرحومه مهسا امینی با دقت و وسواس بررسی شود. رئیس قوه قضائیه همچنین به مراجع قضایی دستور دادند بررسی‌های همه جانبه ای پیرامون موضوع جان باختن مرحومه مهسا امینی از محلی که وی به سمت ماشین پلیس هدایت شد، انجام گیرد و دوربین‌های عمومی و خصوصی نیز به طور دقیق بررسی شوند. رئیس دستگاه قضایی این اطمینان را به خانواده مرحوم مهسا امینی داد که موضوع جان باختن دخترشان با دقت و سرعت و پس از حصول نتایج آزمایشگاهی پیگیری می‌شود و نتیجه بررسی‌ها و تحقیقات، بدون هیچگونه ملاحظه ای اعلام می‌گردد».

- **دکتر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی،** نیز در این رابطه اعلام نمود: «اتفاق اخیر برای یکی از بانوان در یکی از بخش‌های پلیس تهران سبب تأسف شدید اینجانب شد. در این زمینه ضمن تأکید بر اینکه فصل‌الخطاب همه برای موضوعات مختلف از جمله مسائل اجتماعی و فرهنگی باید عمل به قانون و رفتار قانونمندان باشد، به کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس مأموریت می‌دهم همه ابعاد این موضوع را با قید فوریت و دقت بررسی کرده و گزارش آن را به مجلس ارائه کنند».

تشکیل کمیته های تحقیقاتی

به محض اطلاع از واقعه پیش آمده و با توجه به دستورات صریح روسای قوای سه گانه برای رسیدگی فوری به حادثه، پرونده قضائی و تیم های تحقیقاتی تخصصی به شرح زیر برای روشن نمودن تمامی ابعاد واقعه و کشف حقیقت ایجاد شد:

- تشکیل کمیته تحقیقات وزارت کشور متعاقب دستور رئیس جمهوری اسلامی ایران به سرپرستی معاون امنیتی و انتظامی وزیر و دبیر شورای امنیت کشور در تاریخ ۱۴۰۱/۰۶/۲۶؛
- تشکیل پرونده ویژه قضائی متعاقب دستور رئیس قوه قضائیه توسط دادستان تهران در تاریخ ۱۴۰۱/۰۶/۲۵؛
- تشکیل تیم تحقیقاتی تخصصی از سوی سازمان پزشکی قانونی کشور در تاریخ ۱۴۰۱/۰۶/۲۵؛
- تشکیل تیم تحقیقاتی از سوی مجلس شورای اسلامی متعاقب دستور رئیس مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۴۰۱/۰۶/۲۵؛
- تشکیل کمیته پزشکی با حضور معاون درمان وزارت بهداشت، نایب رئیس کمیسیون بهداشت و درمان مجلس شورای اسلامی، رئیس سازمان پزشکی قانونی، رئیس سازمان نظام پزشکی، نماینده انجمن علمی قلب و عروق، نماینده انجمن جراحان مغز و اعصاب و نماینده انجمن رادیولوژی به منظور بررسی ابعاد پزشکی و درمانی و سوابق پزشکی خانم مهسا امینی.

تشکیل پرونده قضایی برای رسیدگی به موضوع

به دنبال دستور رییس قوه قضائیه، پرونده ای کیفری در دادستانی تهران تشکیل گردید. دادستان تهران با تشکیل یک تیم ویژه و تعیین یک بازپرس ویژه برای پرونده، دستورات لازم را برای انجام تحقیقات و روشن شدن ابعاد موضوع صادر نمود.

دستور ویژه دادستان کل کشور در خصوص نحوه رسیدگی به پرونده متهمان دستگیر شده

دادستان وقت کل کشور در تاریخ ۶ مهرماه ۱۴۰۱ در خصوص نحوه رسیدگی به پرونده متهمان دستگیر شده در جریان ناآرامی ها دستور ویژه ای را خطاب به دادستان های سراسر کشور، ابلاغ کرد. در این دستور، دادستان کل کشور ضمن تاکید بر رعایت موازین قانونی و رسیدگی سریع و دقیق تمامی پرونده ها، تاکید نمود «افرادی که فاقد هرگونه سابقه کیفری هستند و در پرونده آنان نیز سند، مدرک، گزارش شاهد صحنه و گزارش مأمورین انتظامی، اطلاعاتی و امنیتی یا قرائن اطمینان آور وجود ندارد و کمیته کارشناسی به عدم نقش آنان در ناآرامی ها اظهارنظر

کرده است، با توجیه و ارشادات لازم آزاد شوند». دادستان وقت کل کشور همچنین تاکید کرده است «افرادی که باعث شهادت و یا مجروحیت حافظان امنیت و مردم شده‌اند؛ کسانی که اقدام به تخریب، تحریک اموال و اماکن خصوصی، عمومی، ادارات، بانک‌ها، پمپ بنزین‌ها، عابربانک‌ها و ... کرده‌اند؛ افرادی که به مقرها و مکان‌های نظامی، انتظامی و امنیتی حمله کرده‌اند؛ اراذل و اوباش دارای سوابق مجرمانه و فعالان در فضای مجازی که نقش برجسته در تهییج، تشویق و سازماندهی اغتشاشگران داشته‌اند، اگر پرونده اتهامی آنان دارای مستندات، مدارک و شواهد کافی است تا زمان برگزاری دادگاه و صدور حکم قطعی در بازداشت باشند و محاکمه آنان با دقت و سرعت و قاطعیت پیگیری و از دادگاه صدور احکام لازم درخواست شود». در بخش دیگری از این دستور آمده است که «در مورد دانشجویان بازداشتی، با نظر کارشناسی حراست و رئیس دانشگاه مربوطه تصمیم‌گیری شود و دانشجویانی که در ناآرامی‌ها و برهم زدن امنیت عمومی در داخل و یا بیرون از دانشگاه نقش داشته‌اند، متناسب با نقش و پرونده شخصیت آنان با قرار وثیقه آزاد و یا تحت قرار بازداشت موقت باشند و سایر دانشجویان بازداشتی متناسب با نقش و پرونده شخصیت آنان، با قید کفالت یا وثیقه آزاد شوند».

بررسی‌های کمیته ویژه نشان می‌دهد که در نتیجه فرمایشات مقام معظم رهبری و تأکیدات رئیس قوه قضائیه و دستورالعمل دادستان کل کشور و مصوبات شورای امنیت کشور درخصوص چگونگی رسیدگی به مسائل بازداشت‌شدگان، بسیاری از افرادی که در بازداشتگاه حضور داشتند با صدور قرارهای متناسب آزاد گردیدند. بدین ترتیب، بیش از ۹۵ درصد از افراد تحت نظر از ابتدا با قرارهای تأمین مناسب آزاد شدند. با مشاهده مستندات و گزارشات موجود، محرز گردید که در همان روزهای اولیه با هدف تعیین تکلیف هرچه سریعتر بازداشت‌شدگان و رسیدگی به شکایات احتمالی، ضابطین و مسئولان ذیربط قضائی به طور ۲۴ ساعته در بازداشتگاه‌ها حاضر شدند.

عفو گسترده مقام معظم رهبری

در پی پیشنهاد رئیس قوه قضائیه در ۴ بهمن ماه ۱۴۰۱ به مقام معظم رهبری مبنی بر موافقت با عفو و تخفیف مجازات جمع قابل توجهی از متهمان و محکومان حوادث اخیر و همچنین محکومان دادگاه‌های عمومی و انقلاب و سازمان قضایی نیروهای مسلح، رهبر معظم انقلاب اسلامی در ۱۶ بهمن ماه با این پیشنهاد موافقت کردند. در نامه حجت الاسلام و المسلمین اژیه به مقام معظم رهبری آمده است: در جریان حوادث اخیر تعدادی از افراد به ویژه جوانان در اثر القانات و تبلیغات دشمن مرتکب رفتارهای نادرست و جرمی شدند که علاوه بر گرفتاری برای خود، باعث زحمت خانواده و نزدیکان خویش گردیدند و اکنون تعداد قابل توجهی از آنان بعد از برملا شدن نقشه دشمنان خارجی و جریانه‌های ضد انقلاب و ضد مردمی با اظهار پشیمانی و ندامت، تقاضای بخشش دارند.

اعلام شرایط ویژه برای محکومان زن که به حکم قانون، سرپرستی یا حضانت فرزندانشان را برعهده دارند و برای محکومانی که دارای بیماری صعب‌العلاج یا لاعلاج هستند، محکومان ذکور بالای هفتاد سال و اناث بالای شصت سال و همچنین برای محکومانی که به لحاظ عجز از پرداخت جزای نقدی در زندان به سر می‌برند، از دیگر مندرجات نامه درخواست عفو و تخفیف مجازات است.

دقت در جزئیات این عفو و بخشودگی و رافت اسلامی از گستردگی دایره مشمولان این عفو حکایت دارد. این عفو گسترده، از جمله عفوهای معیاری است که آخرین بار در سال ۱۳۹۷ پیشنهاد و مورد موافقت رهبر معظم انقلاب اسلامی قرار گرفت. در عفوهای معیاری پرونده‌های اشخاص به تفکیک مورد بررسی قرار نمی‌گیرد، بلکه رئیس قوه قضائیه معیارهایی برای عفو یا تخفیف مجازات محضر مقام معظم رهبری اعلام می‌دارند و براساس آن معیارها و موافقت مقام معظم رهبری، مراجع قضایی سراسر کشور این معیارها را با مصادیق و اشخاص محکوم تطبیق می‌دهند و اسامی افرادی را که مشمول عفو واقع می‌شوند تعیین و اعلام می‌دارند.

بخش اول این عفو، به متهمان و محکومان ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱ مرتبط بود که از تاریخ ۱۴۰۱/۰۶/۲۵ تا زمان ابلاغ این عفو در جریان ناآرامی‌ها دستگیر، بازداشت و یا تحت تعقیب قرار گرفته بودند. شایان توجه است که پرونده‌های کیفری تشکیل شده برای ۲۲ هزار نفر از متهمان و محکومان مرتبط با ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱، چه افراد تحت بازداشت و چه افرادی که با قید وثیقه یا سایر قرارهای متناسب آزاد شده بودند، در هر مرحله‌ای که بود اعم از اینکه حکم آنها صادر شده و یا در جریان باشد، مختومه شد و از سابقه کیفری آنها رفع اثر شد.

اتخاذ تدابیری در راستای عدم استفاده از سلاح گرم و زورکشنده، مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی

جمهوری اسلامی ایران، از ابتدای شروع ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱ با هدف رعایت حاکمیت قانون و مراعات حدود شرعی و قانونی در اجرای تکالیف قانونی مقابله با ناامنی‌ها، تدابیر صیانتی مختلفی از جمله صدور دستورالعمل‌هایی در راستای عدم استفاده از سلاح گرم و زورکشنده در جریان ناآرامی‌ها، برخورد تسامحی با زنان در فرایند مقابله با تجمعات غیرقانونی، به کارگیری نیروهای تخصصی و آموزش دیده برای مقابله با ناآرامی‌ها و جبران خسارت را اتخاذ کرده است.

۱. اتخاذ سیاست عدم استفاده از سلاح گرم و زورکشنده برای مقابله با تجمعات غیرقانونی با هدف صیانت از جان شهروندان و به حداقل ممکن رساندن آسیب‌های جانی:

بر این اساس، از همان ابتدا به صورت مکرر به نیروهای تامین‌کننده نظم عمومی دستور رسمی داده شد که از به کارگیری سلاح‌های کشنده و گرم اجتناب نمایند. در اینجا می‌توان به این ابلاغیه‌ها اشاره نمود.

- ستاد کل نیروهای مسلح در مورخ ۳۱ شهریورماه ۱۴۰۲ طی ابلاغیه‌ای «تاکید نمود که استفاده نیروهای مقابله کننده با اغتشاشگران از سلاح گرم جنگی ممنوع می باشد و صرفاً باید با استفاده از تجهیزات و ابزار ضد ناآرامی به مقابله با اغتشاش گران بپردازند. در مواقع بسیار نادر و ضروری نیز فقط استفاده از سلاح های غیر کشنده مانند پینت بال و لانچر پرتاب گاز مجاز است».
  - فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز در مورخ ۳۰ شهریورماه ۱۴۰۱ ابلاغیه ای را مبنی بر «عدم استفاده و اجتناب کامل از حمل و استفاده از هرگونه سلاح گرم در مقابله با ناآرامی ها» صادر نمود.
  - فرماندهی فراجا نیز ابلاغیه ای را در تاریخ ۲۹ شهریورماه ۱۴۰۱ مبنی بر «ممنوعیت استفاده از سلاح های گرم از هر نوع برای مقابله با اغتشاشگران و کنترل آشوب های خیابانی و تاکید بر استفاده از سایر تاکتیک ها و تجهیزات پلیسی در اختیار در مدیریت تجمعات و ناآرامی های خیابانی» صادر نمود.
- سیاست ارفاقی عدم استفاده از سلاح گرم در مقابله با ناآرامی ها و قانون شکنی ها، علیرغم ورود برخی از اغتشاشگران به فاز مسلحانه، به قوت خود باقی ماند. حتی در موارد حمله به اماکن و مقرهای نظامی و حساس که بنابر آموزه های حقوقی امکان به کارگیری سلاح و زور کشنده وجود دارد، در بستر ناآرامی های سال ۱۴۰۱ تمامی تاکیدات ناظر به عدم استفاده از سلاح جنگی بود. علاوه بر این، سیاست کاهش آسیب و پرهیز حداکثری از خشونت به عنوان دکتترین مقابله با آشوب، در دستور کار نیروهای تامین کننده نظم و امنیت عمومی قرار داشت و نیروهای عمل کننده در پرتو این آموزه ها مورد آموزش قرار گرفته بودند. پراکنده نمودن اغتشاشگران بدون توسل به خشونت، دادن ضرب الاجل برای ترک صحنه، تربیت نیروهای آموزش دیده و صبور که قادر به کنترل هیجانات خود در برخورد با جمعیت باشند، رعایت وضعیت هرچه بیشتر نوجوانان و زنان و انجام هماهنگی لازم با مراکز درمانی و پیش بینی امکانات امداد رسانی سریع به مجروحین و مصدومین، از جمله آموزه های این اصل است که تمامی نیروهای عملیاتی نسبت به آن توجیه می شوند.

۲. اتخاذ سیاست برخورد تسامحی با زنان در فرایند مقابله با تجمعات غیرقانونی:

وزیر کشور در مورخ ۳ مهرماه ۱۴۰۱ طی ابلاغیه‌ای به فرماندهی فراجا تاکید نمود که «در مواجهه با زنان حاضر در تجمعات غیرقانونی لازم است تا علاوه بر رعایت جدی حدود و ضوابط، برخوردها مبتنی بر رافت اسلامی و پرهیز از اقدامات قهری غیرضروری و با بهره گیری حداکثری از نیروهای زن باشد». همچنین، تاکیداتی در ارتباط با برخورد توأم با مراعات با دستگیرشدگان زن و استفاده از بازداشت و ارجاع به مرجع قضایی به عنوان آخرین چاره صورت گرفته است.

۳. به کارگیری نیروهای تخصصی و آموزش دیده برای مقابله با ناآرامی ها:

در مورخ ۱ مهرماه ۱۴۰۱ طی ابلاغیه ای از سوی شورای امنیت کشور نیز تاکید گردید تا در فرایند مقابله با ناآرامی ها تنها از نیروهای تخصصی مقابله با آشوب که مجهز به تجهیزات غیرکشنده و مجاز ضد آشوب بوده و آموزش های لازم در ارتباط با رعایت قوانین و مقررات موضوعه و مراعات حقوق شهروندی را گذرانده اند، استفاده شود. همچنین، بر ضرورت و لزوم استفاده تمامی نیروهای مقابله کننده با ناآرامی ها از لباس فرم رسمی و قابل شناسایی» تاکید گردید. در تکمیل این اقدامات پیشگیرانه این را نیز باید افزود که عملکرد و رفتار نیروهای مقابله کننده با آشوب در زمان اقدام و در میدان، تحت نظارت مستمر و میدانی واحدهای بازرسی هر نیروی مجری قانون می باشد که خود حکایتگر اهتمام جدی و موثر به مراقبت و کنترل رفتاری نیروها و مراعات قانون در فرایند مقابله با آشوب می باشد.

۴. اتخاذ سیاست پاسخ گویی در قبال رفتارهای صادره در فرایند حفظ نظم عمومی و جبران خسارات ناشی از ناآرامی ها:

علاوه بر اقدامات پیش رویدادی، در حوزه اقدامات پسا رویدادی و با هدف بررسی بی طرفانه و کامل تمامی ادعاها و اتهامات وارده علیه نیروهای انتظامی و امنیتی در فرایند مقابله با ناآرامی ها در تاریخ ۱۵ آبان ۱۴۰۱ متعاقب صدور اطلاعیه مرکز اطلاع رسانی فراجا در ارتباط با اعلام پیگیری کلیپ منتشر شده راجع به برخورد خشن با یکی از معترضین، طی نامه ای از سوی وزیر کشور به فرماندهی فراجا، ضمن شناسایی این مسئولیت پذیری به موقع، بر «رصد مستمر ادعاهای مطروحه علیه نیروهای انتظامی مبنی بر نقض حقوق عامه و روشنگری به موقع و موثر در باره آن، در کنار برخورد با تخلفات و متخلفان اندک احتمالی بر اساس موازین قانونی و اطلاع رسانی درباره آن» تاکید گردید. علاوه بر این، در تاریخ ۹ آبان ۱۴۰۱ دستور تشکیل کمیته تحقیق در وزارت کشور «با رعایت اصل بیطرفی و استقلال» جهت «شناسایی آسیب های جانی و مالی وارده به شهروندان و نیروهای دولتی و خسارات وارده به اموال خصوصی و عمومی» صادر گردید.

پرونده های قضائی با موضوع شکایات مردمی مرتبط با ناآرامی های سال ۱۴۰۱

بررسی های کمیته ویژه نشان می دهد نظام قضایی جمهوری اسلامی ایران رسیدگی به بیش از ۲۴۴ پرونده با موضوع شکایت مردمی علیه مأموران مجری قانون مرتبط با ناآرامی های سال ۱۴۰۱ با عناوین اتهامی از جمله ضرب و جرح، توهین، تخریب، بازداشت، قتل و... را در دستور کار قرار داده که آمار کلی مربوطه آن، براساس آخرین وضعیت پرونده ها تا نیمه بهمن ماه ۱۴۰۲، به شرح ذیل می باشد:

آخرین وضعیت پرونده‌های تشکیل شده در مراجع قضائی در ارتباط با ناآرامی های ۱۴۰۱

قرار منع تعقیب	قرار موقوفی تعقیب	حکم برائت	محکومیت به قصاص (ارسال به دیوان عالی جهت بررسی)	محکومیت به حبس	محکومیت به جزای نقدی	ارسال به دیوان عالی کشور (به جهت رفع اختلاف در صلاحیت)	قرار عدم صلاحیت و ارسال به مرجع قضائی ذی صلاح	در حال رسیدگی (جاری)
۵۷	۲۳	۱	۲	۴	۱۹	۱۳	۶۴	۶۱

شایان توجه است، علاوه بر پرونده های تشکیل شده در مراجع قضائی، برخوردهای سازمانی نیز با آن دسته از نیروهای مجری قانون که دچار تقصیر یا قصور گردیده‌اند صورت گرفته است. تا زمان انتشار این گزارش، براساس شکایات مردمی واصله به فراجا در ۲۱ مورد با کارکنان برخورد سازمانی شده است.

جبران خسارت مالی و فیزیکی

اصل جبران خسارت یکی از اصول مطروحه در همه نظام های حقوقی از جمله حقوق اسلام بوده و در قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران نیز منعکس گردیده است. قانون مسئولیت مدنی مصوب سال ۱۳۳۹، در ماده ۱ در باب جبران خسارت مقرر می دارد: «هر کس بدون مجوز قانونی عمداً یا با بی احتیاطی به جان یا سلامتی یا مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجارتي یا به هر حق دیگر که به موجب قانون برای افراد ایجاد گردیده لطمه‌ای وارد نماید که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود، مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می‌باشد». قانون آیین دادرسی کیفری (سال ۱۳۹۲) و اصلاحی ۱۳۹۴ به جبران خسارات متهم توسط دولت تصریح کرده که این امر از نکات برجسته قانون مزبور بوده و منطبق با اسناد بین‌المللی می باشد. طبق قواعد عمومی مسئولیت مدنی هر کس زیانی به دیگری وارد کند، مسئول جبران خسارت خواهد بود. لذا، در قانون جدید آیین دادرسی کیفری مسئولیت دولت نسبت به خسارات ناشی از بازداشت متهمان بی گناه اعم از اینکه مبنای مسؤولیت تقصیر یا خطای قاضی یا اشخاص دیگر باشد، پذیرفته شده است.

با توجه به مفاد قانونی در زمینه ضرورت جبران خسارت و همچنین اراده جمهوری اسلامی ایران برای جلوگیری از هرگونه نقض حقوق شهروندان، اقدامات مختلفی در جهت پرداخت خسارات و دیه به بازماندگان جانباختگان، مصدومین و مجروحین و آسیب‌دیدگان توسط دستگاه‌های ذیربط از جمله وزارت دادگستری، فراجا، وزارت کشور تا زمان تدوین این گزارش انجام شده است.

- پرداخت خسارات به وراثت جانباختگان ناآرامی های ۱۴۰۱ توسط وزارت کشور (استانداری ها):

مطابق با دستورالعمل مصوب ۱۴۰۱/۰۷/۲۷ شورای امنیت کشور در بررسی وضعیت جانباختگان مقرر شد که به جانباختگان ناآرامی های سال ۱۴۰۱ دیه یا خسارات لازم پرداخت گردد. بر این اساس، مقرر شد در مرحله اول به ۱۲۲ نفر مبالغی از یک میلیارد ریال تا پنج میلیارد ریال پرداخت گردد (۹۹ نفر مشمول دریافت پنج میلیارد ریال و ۲۳ نفر مشمول دریافت ۱ میلیارد ریال می باشند). تا زمان تهیه این گزارش، مبلغ ۱۸۳,۶۸۷,۰۰۰,۰۰۰ ریال به ۳۷ خانوار پرداخت شده و این فرایند همچنان ادامه دارد.

- پرداخت دیه به مصدومین ناآرامی های سال ۱۴۰۱ توسط وزارت دادگستری:

تا زمان انتشار این گزارش، مبلغ ۴۱۳۸۴۶۱۰۹۰۰۰ ریال به ۳۳۴ نفر از مصدومین ناآرامی های سال ۱۴۰۱ به عنوان دیه و هزینه درمانی پرداخت شده است و این فرایند همچنان ادامه دارد. میزان پرداختی ها با توجه به شدت جراحت و تشخیص پزشک برای هر فرد متفاوت بوده است.

- پرداخت دیه به مصدومین ناآرامی های سال ۱۴۰۱ توسط وزارت کشور:

تا زمان انتشار این گزارش، مبلغ ۶۶۲۳۶۸۹۵۷۴ ریال به ۲۸ نفر از مصدومین ناآرامی های سال ۱۴۰۱ به عنوان دیه و هزینه درمانی پرداخت شده است و این فرایند همچنان ادامه دارد. میزان پرداختی ها با توجه به شدت جراحت و تشخیص پزشک برای هر فرد متفاوت بوده است.

- مبالغ دیه پرداخت شده توسط نیروهای مجری قانون:

تا زمان تهیه این گزارش، مبلغ ۴۷۶,۳۷۰,۳۷۲,۵۸۰ ریال از سوی نیروهای مجری قانون به عنوان دیه برای جبران خسارت به برخی آسیب دیدگان یا بازماندگان آنها به عنوان شاکی پرداخت کرده است.

- بررسی خسارات وارده به نیروهای فراجا:

تا زمان تهیه گزارش، تعداد ۵۹۲ تن از کارکنان فراجا در جریان ناآرامی های سال ۱۴۰۱ نسبت به ورود خسارات مالی و فیزیکی طرح شکایت نموده اند. از مجموع این گزارشات، ۴۰۰ مورد خسارت جسمی و ۱۹۲ مورد خسارت مالی گزارش شده است. از مجموع این شکایات وارده، ۵۸۴ مورد احراز و

بخش ششم) موضوعات غیر مرتبط با نا آرامی ها

در سال ۱۴۰۱ دو حادثه حمله مسلحانه به کلانتری ۱۶ زاهدان در روز ۸ مهرماه سال ۱۴۰۱ و درگیری های متعاقب آن و مسمومیت برخی دانش آموزان در برخی مدارس ایران رخ داد که گرچه ماهیتا هیچ ارتباطی با ناآرامی های این سال نداشته و از اینرو در حوزه ماموریت و شرح وظایف تعیین شده برای کمیته ویژه قرار نمی گیرند، با این حال به واسطه همزمانی این دو حادثه با ناآرامی های سال ۱۴۰۱، برخی ابهامات و پرسش های مطروحه پیرامون آنها و همچنین روایت سازی ها، برداشت ها و اخبار نادرست و مبهم پیرامون آنها، کمیته ویژه تلاش نمود بررسی جداگانه و مستقلی را در این زمینه انجام دهد.

۱. حمله مسلحانه به کلانتری ۱۶ زاهدان

پس از برگزاری نماز جمعه اهل سنت در مسجد مکی شهر زاهدان (روز جمعه مورخ ۸ مهرماه ۱۴۰۱)، تعدادی از افراد مسلح به کلانتری مجاور محل اقامه نماز حمله و قصد تصرف آن را داشتند. این افراد مسلح با طراحی قبلی ضمن ایجاد ناآرامی در سطح شهر و تعرض به دو کلانتری دیگر، اقدام به تخریب و آتش زدن اموال عمومی کردند. یک ماشین آتش نشانی، یک پایگاه اورژانس، چند فروشگاه زنجیره ای و چند شعبه بانک توسط این افراد مسلح غارت شده و به آتش کشیده شدند. این افراد همچنین با به رگبار بستن کلانتری، تعدادی کوکتل مولوتف نیز به سمت کلانتری پرتاب کردند. بر اساس آمار اعلامی از سوی مسوولین ذیربط محلی، از آنجا که مهاجمین مسلح خود را در میان مردم عادی پس از نماز جمعه قرار داده بودند، در اثر این حادثه تروریستی ۳۵ نفر شامل برخی از نماز گزاران در مصلی و کشته شدند. از افراد مسلح، جان خود را از دست دادند. در این میان، ۴ نفر از نیروهای مجری قانون نیز به شهادت رسیدند. لازم به توضیح است آمارهای متفاوتی از جان باختگان ارائه شده است. از اینرو، کمیته ویژه مبنای آمار را بر اساس گزارشات و بررسی های سازمان پزشکی قرار داد. از اینرو، امکان دارد افراد دیگری نیز جان خود را از دست داده باشند، اما به دلیل عدم ارجاع به پزشکی قانونی، عملا امکان بررسی و راستی آزمایی وجود ندارد.

- پذیرش مسئولیت این حمله مسلحانه از سوی گروهک تروریستی موسوم به جیش العدل:

گروهک تروریستی موسوم به جیش العدل در عصر روز این حادثه با صدور اطلاعیه ای، مسوولیت این حمله تروریستی در شهر زاهدان را برعهده گرفت. خاطرنشان می شود که در این حادثه تروریستی، دو عضو ارشد این گروهک کشته و تعدادی از آنان نیز دستگیر شدند.

- سفر وزیر کشور به زاهدان برای بررسی فوری حادثه:

به دنبال این حادثه، حسب دستور مستقیم رئیس جمهوری اسلامی ایران، وزیر کشور در شهرستان زاهدان حضور یافته و متعاقبا با پیگیری مسوولان عالی امنیتی، دفاعی و انتظامی کشور، هیات های کارشناسی به منظور بررسی علل، زمینه ها، چگونگی و ابعاد این رخداد به زاهدان اعزام و اقدامات جامعی را برای دستیابی به روایت دقیق و واقعی از حوادث رخ داده در دستور کار قرار دادند. تیم های بررسی و هیات های اعزام شده به زاهدان ضمن گفت و گو با فرماندهان انتظامی و مسوولان امنیتی، بررسی فیلم های دوربین های مدار بسته سطح شهر، جمع آوری شواهد میدانی، گفت و گو با شاهدان عینی و مجروحان حادثه و دیدار با سران طوایف و علمای دینی، به بازسازی صحنه ناآرامی و نحوه اقدام نیروهای انتظامی پرداختند.

- با وجود اینکه گروهک تروریستی جیش العدل حمله تروریستی خود را طی بیانیه رسمی اعلام کرده بود، اما چون ابهاماتی در خصوص نحوه مواجهه با حادثه مطرح شده بود، به لحاظ حساسیت نظام به حقوق شهروندان با تاکید شورای تامین استان موضوع مورد بررسی قرار گرفت و برخی از مامورانی که کوتاهی نموده بودند، مورد مواخذه قرار گرفته و از جمله رییس وقت کلانتری ۱۶ و فرمانده انتظامی شهرستان زاهدان از کار خود برکنار شدند و همچنین جبران خسارات وارده به جانبختگان بی گناه و خانواده های آنان در دستور کار قرار گرفت. از سوی دیگر، پرونده حوادث زاهدان اعم از محرکین و مهاجمان به کلانتری و از طرفی مسئولین ذیربط انتظامی جهت رسیدگی به تخلفات و جرائم، به مرجع قضایی ارسال گردید تا به صورت دقیق و براساس ضوابط قانونی، مورد رسیدگی قرار گیرد.

- بیانیه شورای تامین استان سیستان و بلوچستان:

شورای تامین استان سیستان و بلوچستان، نتایج جمع بندی تحقیقات خود را به شرح زیر اعلام نمود:

۱. حوادث روز جمعه هشت مهرماه ۱۴۰۱ در دو بازه زمانی و محیط متفاوت به وقوع پیوسته که از منظر عناصر حاضر در صحنه، انگیزه و اقدام با یکدیگر متفاوت است.
۲. پس از پایان نماز جمعه، جمعیت افزون بر ۱۵۰ نفر که حضور افراد مسلح در میان آنها به اثبات رسیده با حمله به کلانتری ۱۶ ضمن پرتاب سنگ، تیراندازی، هدایت و زدن اتوبوس شرکت واحد به دیوار کلانتری به قصد تخریب در و دیوار و نهایتا ورود به محوطه کلانتری، آغازگر اغتشاش بوده و با به آتش کشیدن خودرو پلیس و مجروح نمودن تعدادی از کادر انتظامی، تلاش کردند تا حوزه انتظامی مذکور را به تصرف خود

- درآوردند که اقدام اغتشاشگران برای تصرف حوزه انتظامی با عکس العمل پرسنل حاضر در کلانتری عقیم ماند (استفاده از گاز اشک آور، به کارگیری سلاح ساچمه زن و تیراندازی).
۳. به دلیل مجاورت کلانتری ۱۶ با محل برگزاری نماز جمعه، تخلیه نشدن کامل مصلی، درگیری مسلحانه و نیز تیراندازی نیروهای انتظامی، متأسفانه منجر به مجروحیت و از دست دادن جان تعدادی از شهروندان نمازگزار و عابرین بی گناهی شد که نقشی در ناآرامی نداشتند.
۴. پس از پایان درگیری های مرحله اول در اطراف کلانتری، برخی افراد و نیز افرادی مسلح با سوءاستفاده از التهاب ایجاد شده در اطراف مسجد مکی، پشت بام های مجاور و سپس نقاط دیگر شهر اقدام به ناآرامی کرده، ضمن تخریب و آتش زدن اموال عمومی، دولتی و خصوصی، درگیری مسلحانه را آغاز می کنند.
۵. شورای تامین استان به منظور برقراری امنیت و جلوگیری از گسترش ناامنی، حفظ جان و مال شهروندان، نسبت به اعلام وضعیت امنیتی در شهر اقدام و مرحله مقابله نیروهای امنیتی و انتظامی با گروههای مسلح آغاز و تا آخر شب ادامه می یابد. در این مقطع زمانی، تعدادی از افراد مسلح کشته و ۶ نفر از حافظان امنیت به شهادت رسیدند و گروهی نیز مجروح می شوند.
۶. براساس مستندات موجود تاکنون، تعداد مجموعه جان باختگان هشتم مهرماه و روزهای بعد از آن در شهر زاهدان ۳۵ نفر می باشد که شامل برخی از نمازگزاران در مصلی، جان باختگان در مرحله اول اطراف کلانتری، کشته شدگان از افراد مسلح در اثر درگیری های سطح شهر و همچنین شهروندان بی گناه به قتل رسیده توسط اشترار در مناطق مختلف شهر می باشد.
۷. شورای تامین ضمن تسلیت به مردم اصیل، وفادار و انقلابی شهر زاهدان خصوصا خانواده شهدا و جانبختگان و جهت تحقق دستور رئیس جمهوری اسلامی ایران برای اجرای عدالت، ضمن پذیرش قصور برخی از ماموران و عزل رییس وقت کلانتری ۱۶ و فرمانده انتظامی شهرستان زاهدان و همچنین جبران خسارات وارده به جانبختگان بی گناه و خانواده های آنان، اعلام می دارد که پرونده حوادث تلخ زاهدان اعم از محرکین، اغتشاشگران و مهاجمان به کلانتری و از طرفی مسئولین ذیربط انتظامی جهت رسیدگی به تخلفات و جرائم، تشکیل و به همراه مستندات کامل برای رسیدگی همه جانبه به مرجع قضایی ارسال شده تا به صورت دقیق و براساس ضوابط قانونی، مورد رسیدگی قرار گیرد. لازم به ذکر است چنانچه طی بررسی های تکمیلی و در صورت مشخص شدن مواردی دیگر از قصور یا تقصیر احتمالی پرسنل و فرماندهان انتظامی، جهت رسیدگی و اقدام به مراجع ذیربط ارسال خواهد شد.

- اقدام سازمان قضایی نیروهای مسلح در رابطه به رسیدگی به موضوع:

سازمان قضایی نیروهای مسلح، برابر قانون اساسی، مسوول رسیدگی به جرائم مربوط به وظایف خاص نیروهای نظامی و یا انتظامی است، ولی به جرایم عمومی آنان یا جرایمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب می شوند، در محاکم عمومی رسیدگی می شود. بر این اساس، پرونده ای در رابطه با حادثه زاهدان در سازمان قضایی نیروهای مسلح استان تشکیل گردید و تا زمان تهیه این گزارش، رسیدگی دادگاه به تخلفات تعدادی از مأموران مجری قانون خاتمه یافته و پرونده در مرحله صدور حکم قرار دارد.

- اعزام نماینده ویژه رهبر معظم انقلاب اسلامی به استان سیستان و بلوچستان:

در ادامه تحقیقات و بررسی ها و همچنین اتخاذ اقدامات جبرانی، حجت الاسلام والمسلمین «محمدجواد حاج علی اکبری»، رئیس شورای سیاست گذاری ائمه جمعه کشور به همراه هیات اعزامی، از سوی مقام معظم رهبری جهت بررسی حوادث تروریستی صورت گرفته در استان سیستان و بلوچستان و دلجویی از خانواده های جان باختگان و مجروحان حادثه زاهدان در روز ۲۲ آبان ماه ۱۴۰۱ وارد این استان شد. نماینده رهبر معظم انقلاب اسلامی در این سفر با علما، ائمه جمعه و امام جمعه اهل سنت زاهدان، خانواده شهدای امنیت و آسیب دیدگان این حادثه دیدار و گفت و گو کرد و تدابیر عالی رهبری را برای حل مشکلات سیستان و بلوچستان با بزرگان استان و گروه های مختلف در میان گذاشت.

نماینده مقام معظم رهبری در دیدار با جمعی از علمای شاخص شیعه و اهل تسنن، بزرگان، ریش سفیدان، نخبگان و مدیران سیستان و بلوچستان اظهار داشت: در حادثه زاهدان و استان سیستان و بلوچستان، مقام معظم رهبری ناراحت و نگران شدند و دستور بررسی دادند و پس از اینکه گزارش هایی برای ایشان ارسال شد، خواستار شدند تا جوانب مسئله مشخص و مستندات و دلایل کاملاً مورد بررسی قرار گیرد. ایشان در این دیدار خاطرنشان کرد یکی از اهداف سفر هیات اعزامی به استان، دیدار با خانواده های شهدای مدافع امنیت و جان باختگان بی گناه است. با توجه و نگاه مقام معظم رهبری، افرادی که در حوادث زاهدان بی گناه جان باخته اند، به عنوان شهید شناخته می شوند. در جریان این سفر، قریب ۱۰۰ نفر از دستگیر شدگان حادثه زاهدان که دچار هیجانانگیزی شده و کمتر مقصر بوده اند و دارای ارتباطات شبکه ای و سازمانی نیز نبودند، با عنایت به تاکیدات مقام معظم رهبری و رئیس قوه قضائیه مورد رافت قرار گرفتند و از زندان آزاد شدند.

۲. ادعای مسمومیت برخی دانش آموزان در برخی مدارس ایران

ادعای مسمومیت دانش آموزان همزمان با کاهش تحولات میدانی ناشی از ناآرامی های خیابانی مطرح و اینگونه وانمود شد که منشأ اولیه آن در مدارس شهر مذهبی قم و به دلیل مخالفت مذهبی ها با تحصیل دختران بوده است. این در حالی است که اولین گزارش اعلام بدحالی دانش آموزان در تاریخ ۱۵ آبان ماه ۱۴۰۱ از شهرستان نور استان مازندران به ثبت رسیده است. پس از آن و در تاریخ ۹ آذرماه ۱۴۰۱، گزارشی مشابه از یکی از هنرستان های دخترانه استان قم داده شد. متعاقب آن، گزارشات مشابهی در ماه های آذر، بهمن و اسفند به ثبت رسید. از اوایل اسفندماه ۱۴۰۱، موضوع به برخی استان های دیگر تسری یافت.

- واکنش مقامات عالی رتبه جمهوری اسلامی ایران در خصوص این وقایع:

رهبر معظم انقلاب اسلامی مسمومیت دانش آموزان را یک جنایت بزرگ خواندند و خواهان شناسایی و اشد مجازات عاملان آن شدند. رئیس جمهوری اسلامی ایران نیز وزرای کشور و اطلاعات را مامور بررسی این موضوع و ارائه گزارش شفاف به مردم کردند. رئیس قوه قضائیه نیز این اقدام را مصداق افساد فی الارض خواندند که مجازات شدید و بدون اغمازی را به دنبال خواهد داشت. ایشان همچنین دستور دادند در دادگستری های کل سراسر کشور شعبه خاصی برای رسیدگی به این موضوع و مسائل مرتبط با آن اختصاص یابد. رئیس مجلس شورای اسلامی هم از روسای چهار کمیسیون تخصصی مجلس خواست تا با تشکیل یک کارگروه ویژه، به این موضوع رسیدگی کنند.

برای شناسایی علل و عوامل این حوادث روش ها و ابزارهای اطلاعاتی، امنیتی، فنی، انتظامی و آزمایشگاهی متعدد و گوناگونی به کار گرفته شدند. علاوه بر بررسی های معطوف به صحنه ها و نمونه ها، به طور همزمان با تحت نظر داشتن کانون ها و سوزه های مظنون و پایش های متنوع فنی، تصویری و جمع آوری های تخصصی اطلاعاتی از محیط های هدف، هرگونه احتمال هر چند کوچک و ناچیز مورد رصد قرار گرفت و نتایج حاصله به شرح زیر اعلام می گردد.

- علل و عوامل کشف شده در ایجاد یا احساس مسمومیت در دانش آموزان:

به طور کلی، در ایجاد یا القای مسمومیت در مدارس مختلف کشور، ۵ دسته از عوامل کشف شدند که ذیلاً به اختصار مورد اشاره قرار می گیرند:

۱. **بمبک بدبو:** بخشی از موارد گزارش شده مربوط به استفاده از عاملی است که به «بمبک بدبو» معروف شده است. این عامل که در بازار و به ویژه در سکوهای خرید و فروش اینترنتی به فراوانی وجود داشت، پس از استعمال در محیط ها موجب پراکندن بوی نامطبوعی می شود و معمولاً برای شوخی و تفریح های ناسالم و نامتعارف مورد بهره برداری قرار می گرفت. در بررسی بازار خرید و فروش آن مشخص شد که در بازه زمانی حدوداً سه ماهه،

سیصد نفر اقدام به خرید آن کرده بودند که بلافاصله کار شناسایی خریداران در دستور کار قرار گرفت؛ غالب آن‌ها شناسایی و افرادی که با کاربرستی آن‌ها، موجب ایجاد هراس شده بودند بازداشت شدند.

۲. **افشانه‌های اشک‌آور و گاز فلفل:** از دیگر موارد تعددی، بهره‌برداری از افشانه‌های اشک‌آور و گاز فلفل و نظایر آن در محیط‌های آموزشی به قصد شیطننت، بازیگوشی، دیگرآزاری و تعطیل نمودن کلاس‌ها بوده است. در این قبیل موارد نیز با کشف قوطی‌های افشانه و بازداشت عوامل استعمال آن‌ها، التهاب در محیط آموزشی فروکش کرد.

۳. **وجود یک عامل بودار در محیط یا اطراف مدارس:** در موارد متعددی وجود یک عامل بودار در محیط مدرسه یا اطراف آن موجب ایجاد هراس شده است. از جمله مصادیق کشف شده که موجب گزارش به اورژانس، آتش‌نشانی، پلیس و حتی انتقال به درمانگاه شده، عبارتند از: پرکردن گاز خودرو با روش‌های دستی و غیراستاندارد، قطع و وصل گاز شهری و نشت مقداری گاز در محیط، آتش زدن ضایعات در زمین کنار مدرسه و انتشار دود در حیاط آن، استفاده از حشره‌کش، پارک نمودن تانکر حامل ته مانده نفتا کنار یکی از دبیرستان‌ها و بازگذاشتن دریچه‌های روی تانکر برای عدم تراکم گاز آن و مواردی دیگر از این قبیل.

۴. **عامل ضد امنیتی و ضد مردمی:** در تعدادی از موارد مکشوفه، وجود اهداف ضد امنیتی و ضد مردمی احراز شده است. به این ترتیب که یک یا تعدادی از شیوه‌های پیش‌گفته با هدف ایجاد ناامنی یا دامن‌زدن به انگاره ضعف امنیت در کشور، ایجاد التهاب و آشوب و اعتراض به منظور فیلم‌برداری و انعکاس به شبکه‌های فارسی زبان معاند و یا با هدف ایجاد تجمع در مقابل آموزشگاه‌ها، صورت گرفته است. عوامل این قبیل موارد، غالباً بازداشت و تحویل مرجع قضایی شدند.

۵. **عامل هراس جمعی:** هراس جمعی (هیستری جمعی) شکلی از اختلال است که معمولاً از یک نفر شروع و به سرعت در جمعی از افراد منتشر می‌شود. این اختلال زمانی رخ می‌دهد که افراد یک اجتماع به‌طور همزمان تحت تأثیر یک محرک تنش‌زا واقع می‌شوند؛ حتی در پی این عارضه برخی علائم فیزیکی ناشی از تنش‌های ذهنی نیز بروز پیدا می‌کند و در حقیقت، این افراد به‌طور ناگهانی اعتقاد پیدا می‌کنند که توسط یک عامل خارجی بیمار شده‌اند. اگرچه اغلب موارد هراس جمعی در ابتدا به‌عنوان مسمومیت، حمله شیمیایی و یا بیوتوروریسم تلقی می‌شود، ولی بررسی‌ها هیچ اثری از توکسین یا عامل شیمیایی را نشان نمی‌دهد و در تمامی موارد، مبتلایان به سرعت و بدون کوچک‌ترین عوارضی بهبود می‌یابند. مدتی پس از آغاز رویدادهای سریالی بدحالی دانش‌آموزان در مدارس کشور، تعدادی از حادترین پزشکان و روان‌شناسان ایرانی فرضیه هراس جمعی را مطرح نمودند. بررسی‌های دقیق میدانی، آزمایشگاهی و معاینات بالینی صحت این فرضیه را برای تعداد قابل توجهی از مدارس اثبات نمود.

- یافته‌های میدانی، آزمایشگاهی و نتایج بررسی‌های ستادی و مطالعات آماری وقایع:

۱. در یافته‌های صحنه و بررسی‌های آزمایشگاهی در معتبرترین آزمایشگاه‌های کشور، هیچ‌گونه ماده سمی که قابلیت ایجاد مسمومیت را دارا باشد، مشاهده نشد.
۲. هیچ مورد فوتی یا عوارض جسمانی ماندگار و بلندمدت وجود نداشته است.
۳. در اکثر قریب به اتفاق موارد، روش‌های درمانی اعمال شده برای مراجعینی که اعلام بدحالی نموده و به درمانگاه‌های مختلف مراجعه کرده‌اند، صرفاً درمان‌هایی در حد دریافت اکسیژن، سرم و داروهای آرام‌بخش بوده است.
۴. میانگین حضور مراجعین در درمانگاه‌ها حدود دو ساعت بوده است و تعداد بسیار اندکی از آن‌ها بستری کوتاه مدت شده‌اند.
۵. اظهارات متفاوت دانش‌آموزان یک کلاس از مشاهدات، بوهای استثمایی یا عوارض جسمانی قابل تأمل بود (مثلاً در مورد جامد، مایع یا گاز بودن مواد ادعا شده؛ رنگ مواد؛ بوی مواد؛ تنوع عوارض اعلامی و ...).
۶. حالت سرایت ادعاها از اماکن نزدیک به یکدیگر (عامل همجواری) به گونه‌ای که با ادعای بدحالی در یک کلاس، دانش‌آموزان کلاس دیگر پس از اطلاع از وضعیت آن کلاس، اعلام بدحالی کرده‌اند، در حالی که کلاس‌های غیرمطلع، هیچ مشکلی را اعلام نکرده‌اند.
۷. از نکات بسیار قابل تأمل این‌که در اکثر قریب به اتفاق موارد، ادعای بدحالی مختص دانش‌آموزان بوده است و مصادیق بسیار نادر و انگشت شماری از اعلام مسمومیت در کادر آموزشی یا عوامل خدماتی مدارس گزارش شده است.
۸. «تمارض»، یکی از عوامل اثبات شده به تعداد قابل توجه بوده است. در بررسی انگیزه‌های تمارض، سه انگیزه بازیگوشی، فرار از درس و امتحان، و در موارد اندکی انگیزه‌های القایی دیگران، به‌منظور ایجاد التهاب و ناآرامی دخیل بوده است.

- گزارش وضعیت قضایی متهمین دستگیر شده:

برابر بررسی‌های کمیته ویژه درخصوص ادعای مسمومیت دانش‌آموزان در بازه زمانی مربوطه، ۴۸ پرونده کیفری در مورد تعدادی از عوامل مرتبط با اخلاف در امنیت روانی و سلامت دانش‌آموزان در برخی از استان‌ها تشکیل شده و سه مورد آنها به صدور حکم محکومیت منتهی شده است.

- برخی نکات قابل تأمل:

- تضمین حق آموزش همگانی از جمله برای دختران، یکی از اهداف و آرمان های جمهوری اسلامی ایران است که در قانون اساسی و قوانین عادی کشور ظهور و بروز داشته و به گواه آمار و ارقام، ایران در زمره پیشروترین کشورها در ارتقاء حق آموزش همگانی قرار دارد.
- رصدهای همه جانبه و دقیق نیروهای اطلاعاتی و امنیتی کشور در خصوص این حوادث بیانگر این است که مواد سمی در هیچ یک از مدارس کشور پخش نشده است؛ اما عوامل غیرسمی که موجب ایجاد هراس شده اند، به طور سهوی یا تعمدی در برخی از محیط های گزارش شده استعمال شده است.
- در خصوص عوامل انسانی، افراد متعددی که متهم به کار بست مواد فوق الذکر بودند شناسایی، احضار یا بازداشت شدند و به تناسب تخلفات یا جرایم خود، مورد تذکر، تشکیل سابقه یا معرفی به مرجع قضایی قرار گرفتند.
- شبکه انتشار مواد مسموم کننده در کشور وجود نداشته، اما شبکه های متعددی در فضای مجازی (از داخل یا خارج از کشور) به تولید و انتشار شایعات، دامن زدن به مدرسه هراسی، تلاش برای تعطیلی مدارس، به اعتراض کشاندن اولیاء دانش آموزان، متهم سازی تعمدی نظام جمهوری اسلامی، ردیابی و شناسایی شدند که جملگی آن ها تحت تعقیب قرار گرفته اند.
- نقش عامل هراس جمعی در بسیاری از وقایع مورد نظر، انکارناپذیر می باشد.
- ایفای نقش برخی کشورها و رسانه ها در دامن زدن به شایعات، کاملاً محرز و انکارناپذیر است.

بخش هفتم) یافته ها، توصیه ها و پیشنهادات

الف) یافته ها

۱. کمیته ویژه جهت راستی آزمایی نتیجه تحقیقات به عمل آمده درخصوص فوت خانم مهسا امینی، جلسات تخصصی تشکیل داده و مدارک پزشکی بیمارستانی، نتایج سی. تی اسکن مغز و ریه، نتایج معاینه ظاهری جسد و کالبدگشایی، آزمایشات آسیب شناسی مربوط به خانم مهسا امینی را بررسی نموده است. نتایج بررسی های کمیته ویژه، یافته های سازمان پزشکی قانونی مبنی بر اینکه فوت خانم امینی ناشی از اصابت ضربه به سر و اعضا و عناصر حیاتی بدن نبوده را تایید می نماید.
۲. بنابر بررسی کمیته ویژه مبتنی بر داده ها و اطلاعات موجود گرچه نشانه ای دال بر عمدی بودن فوت مهسا امینی بر اساس برنامه ریزی قبلی وجود نداشته، اما شواهد و قرائن نشان می دهد که مخالفان ایران از مدت ها قبل مترصد بهانه ای برای بحران زایی در کشور بوده اند، لذا در کمترین زمان ممکن پس از پخش خبر فوت ایشان، وارد مرحله موج آفرینی شده و با به دست گرفتن فضای تبلیغاتی، پروژه خود را با محوریت شعار زن، زندگی، آزادی آغاز نمودند.
۳. متأسفانه، در ساعات اولیه این حادثه مدیریت اطلاع رسانی مناسبی انجام نشد. اطلاع رسانی به هنگام و دقیق از جزئیات این حادثه می توانست باعث روشنگری و تنویر بهتر افکار عمومی شود و زمینه شایعات و روایت سازی جعلی و نامعتبر رسانه های ضد ایرانی از این واقعه و فرصت سوءاستفاده از این حادثه را کاهش دهد.
۴. از نظر کمیته ویژه، نقش بیگانگان، تحریکات و تحرکات برخی دولت ها در تداوم و تشدید اعتراضات در ناآرامی های سال ۱۴۰۱ محرز است. این کمیته از جمله به یافته های ذیل در حوزه تاثیر علل خارجی در ناآرامی ها دست یافته است:
  - نقش آفرینی و هدایت گری مراکز و مؤسسات وابسته به دولت های متخاصم و سرویس های اطلاعاتی خارجی در تجمعات اعتراضی و ایجاد التهابات داخلی؛
  - نقش آفرینی برخی کشورها و دیپلمات های آنها در رصد و پایش میدانی روند اعتراضات، خطدهی میدانی در راستای تعمیق و تشدید اعتراضات، فعالیت تحریک آمیز رسانه ای با هدف بالا بردن انتظارات و مطالبات مردم، شبکه سازی در داخل کشور به منظور تبدیل مطالبات به اعتراضات و پی ریزی و اجرای عملیات پنهان در راستای سوق دادن اعتراضات به آشوب های خیابانی؛
  - اعلام پشتیبانی و حمایت صریح و آشکار مسئولان و سران برخی کشورها از ناآرامی ها در ایران؛

- بازیگران خارجی (حامیان و پشتیبانان) در ناآرامی‌ها به این شرح می‌باشند: برخی دولت‌های خارجی بویژه آمریکا و رژیم صهیونیستی؛ عوامل سازمان‌ها و سرویس‌های اطلاعاتی برخی کشورها؛ پناهندگان، عناصر متواری و خارج‌نشین جریان‌های ضدانقلاب (تروریست‌ها مانند منافقین، گروهک‌های تروریستی کردی، سلطنت‌طلب‌ها و ...)؛ شبکه‌های اجتماعی؛ شبکه‌های ماهواره‌ای ضد ایرانی و بیگانه؛ جریان‌های قوم‌گرا، تجزیه‌طلب و گروهکی آن سوی مرزها؛ کاربران خارج‌نشین شبکه‌های اجتماعی پیام‌رسان (تیم سایبری منافقین و ...).
- ۵. کمیته ویژه در تحقیقات خود تایید می‌کند که در جریان ناآرامی‌های ۱۴۰۱ در ایران برخی از وقایع و موضوعات که نشان‌دهنده ابعاد پنهان و پیدای روایت این ناآرامی‌ها است، به شرح زیر قابل اشاره است:
  - بازداشت بیش از ۵۰ نفر از عوامل و مرتبطین گروهک تروریستی منافقین که در تولید اخبار جعلی تحریک‌کننده اغتشاشگران تا سازمان‌دهی ترور و تخریب، حضور مستقیم در صحنه‌های ناآرامی‌های خیابانی و تخریب اموال عمومی، تأمین تجهیزات مختلف برای مقابله با پلیس و مواد محترقه برای به آتش کشیدن اماکن و خودروهای عمومی و شخصی، فعالیت داشته‌اند.
  - بازداشت بیش از ۷۷ نفر از عوامل گروهک‌های تروریستی اعم از کومله، دمکرات، پاک و پژاک که در دو سوی مرزهای غربی کشور مشغول طراحی، سازماندهی و هدایت هسته‌های آشوبگر برای منطقه غرب کشور بوده‌اند.
  - دستگیری ۵ عضو گروهک‌های تکفیری - تروریستی همراه با ۳۶ کیلوگرم مواد منفجره که با استفاده از فرصت ناآرامی‌ها، در صدد بمب‌گذاری در محافل مردمی و نیز در جمع آشوبگران و انتساب انفجارها به طرف‌های مقابل، برای تشدید نزاع و درگیری طرفین بودند.
  - ۹ تبعه بیگانه از اتباع برخی کشورهای غربی در صحنه ناآرامی‌ها یا در پشت‌صحنه‌های توطئه بازداشت شدند.
  - شناسایی و بازداشت ۱۶۴ نفر از ارادل و اوباشی که سابقه زندان، خرید و فروش و مصرف مواد مخدر، اوباش‌گری، تجاوز به عنف و ... را دارا هستند در صحنه ناآرامی‌ها.
  - کشف چندین کارگاه تولید کوکتل مولوتف و تعداد قابل‌توجهی کلت کمربندی، انواع مسلسل، فشنگ‌های مربوطه و تفنگ‌های ساچمه‌زنی از اغتشاشگران.
- ۶. یکی از ادعاهای واهی که از سوی برخی نهادهای به اصطلاح حقوق بشری مطرح شد تجاوز، آزار و خشونت جنسی در مورد برخی بازداشت‌شدگان در مراکز بازداشت (نه زندان) بود. این ادعاها نیز به طور دقیق مورد بررسی قرار گرفت. تجاوز، آزار و خشونت جنسی نه تنها در احکام اسلامی ممنوع اعلام شده و مستوجب مجازات شدید می‌باشد، بلکه در قوانین کیفری جمهوری اسلامی ایران نیز جرم‌انگاری شده و در شدیدترین وجه آن، مستوجب اعدام است. مراجع قضایی جمهوری اسلامی ایران هرگونه ادعا و یا شکایت در خصوص خشونت، تجاوز و آزار جنسی را به طور جدی مورد بررسی و رسیدگی قرار می‌دهند. بر همین اساس، حتی

قبل از انتشار ادعاهای عفو بین الملل در این زمینه، سایر ادعاهای مطروحه مورد بررسی قرار گرفت و مراجع قضایی نیز به یک شکایت دریافتی در این خصوص، که ارتباطی نیز با نیروهای مجری قانون نداشت، به طور جدی رسیدگی کردند و برای متجاوز اشد مجازات (حکم اعدام) صادر گردید. این موضوع حاکی از جدیت و مسؤلیت پذیری جمهوری اسلامی ایران در برخورد با چنین جرائم و پیگیری حقوق قربانیان احتمالی می باشد. بررسی ادعاهای عفو بین الملل نشان می دهد در ۵ موردی که نام و نام خانوادگی افراد ادعایی ذکر شده است، هیچ شکایتی در رابطه با تجاوز و خشونت جنسی به عمل نیامده و ادعاهای مطروحه نیز به اثبات نرسیده اند. در خصوص ۴۰ نفر ادعایی دیگر نیز از آنجا که هیچ مشخصه هویتی از آنان ذکر نشده است و صرفا ادعای کلی مطرح شده است، به هیچ وجه امکان راستی آزمایی ادعاها وجود ندارد.

۷. با توجه به بررسی های انجام شده، کمیته ویژه بر این باور است اگرچه تجمعات اعتراض آمیز در روزهای اولیه آرام بود، اما با ورود عوامل بیرونی، سرویس های اطلاعاتی خارجی و گروهک های تروریستی، به سرعت به اغتشاش و تخریب انجامید. از اینرو، جمهوری اسلامی ایران سال گذشته با تجمعات مسالمت آمیز مواجه نبود، بلکه صدمات زیاد به نیروهای مجری قانون، خسارات بالای وارده به اموال و اماکن خصوصی و عمومی، آشوب های سازمان یافته و دخالت و حمایت برخی کشورهای خارجی از آشوبگران و تحرکات و خرابکاری های آنها حاکی از این است که ایران با اغتشاشات تمام عیار مواجه بوده است، اما با هشیاری مردم شریف و عدم همراهی با اغتشاشگران، در حصول به اهداف خود ناکام ماندند.

۸. در مجموع، نتایج تحقیقات کمیته ویژه تایید می کند نهادهای حاکمیتی ذیربط از جمله دستگاه های انتظامی و امنیتی و دستگاه قضائی جمهوری اسلامی در مواجهه با ناآرامی های سال ۱۴۰۱ مسئولانه عمل کرده اند. صدور دستورالعمل های فوری، به موقع و قاطع دستگاه های انتظامی و امنیتی برای کنترل ناآرامی ها با کمترین میزان توسل به زور و مبتنی بر خویشتنداری، استفاده از نیروی های آموزش دیده، تلاش دستگاه قضائی برای به حداقل رساندن تعداد پرونده های تشکیلی، عفو گسترده متهمان و محکومان مرتبط با ناآرامی های سال ۱۴۰۱ در چارچوب فرمان عفو مقام معظم رهبری، رسیدگی به شکایات مردمی در خصوص نحوه رفتار مجریان قانون و ضابطان قضائی در جریان ناآرامی ها و برخورد با متخلفان ناشی از قصور یا تقصیر، پرداخت خسارات مالی و دیه به بازماندگان و وراثت جانبختگان، پرداخت خسارت به مصدمین، پرداخت هزینه درمانی مصدومین، پرداخت به زیان دیدگان ناآرامی های سال ۱۴۰۱ از محل اعتبارات وزارت دادگستری، پرداخت خسارت توسط نیروهای مجری قانون به شکات مردمی و کارکنان و همچنین پرداخت خسارت اموال و اماکن عمومی و خصوصی ناشی

از ناآرامی‌ها در استان‌های کشور، جلوه‌هایی از این مسئولیت‌پذیری است. تحقیقات کمیته ویژه بیانگر آن است که علیرغم برخی محدودت‌خلفات صورت‌گرفته توسط برخی نیروهای مجری قانون، این تخلفات به هیچ وجه رویه رفتاری حاکمیت نبوده و ناشی از رفتار فردی بوده است که اراده لازم برای برخورد با آن در دستگاه‌های انتظامی و قضائی وجود داشته است.

ب) پیشنهادات و توصیه‌ها

۱. با توجه به خسارات بالا به اموال و اماکن عمومی و خصوصی و همچنین آسیب‌های جسمی و فیزیکی به برخی از مردم و نیروهای مجری قانون و ضرورت جبران تمامی این خسارات، هرچند مبالغی توسط برخی دستگاه‌ها پرداخت شده است، اما پیشنهاد می‌شود یک سازوکار متمرکز با تأمین اعتبار لازم ایجاد تا در صورت احراز حق، به پرداخت خسارات یا دیه اقدام نماید.
۲. با توجه به اینکه در جریان اغتشاشات تعداد قابل توجهی از نیروهای مجری قانون و برخی از مردم شهید و یا مجروح شدند، پیشنهاد می‌شود بنیاد شهید و امور ایثارگران در فرایند احراز شهادت و جانبازی آنان تسریع لازم را به عمل آورد.
۳. تقویت آموزش مأموران مجری قانون در ایفای وظایف قانونی مورد توجه ویژه قرار گیرد. ارتقاء تجهیز پلیس به امکانات و ملزومات مورد نیاز برای انجام وظایف قانونی و مأموریت‌های محوله، نظیر لباس‌های دوربین دار مأموران یا نصب دوربین در خودروهای گشت، از جمله ضرورت‌ها است.
۴. با توجه به دخالت تعدادی از کشورهای عمده غربی در جریان اغتشاشات، حمله به تعدادی از سفارتخانه‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور، نقش مخرب شبکه‌های ماهواره‌ای ضد ایرانی و شبکه‌های اجتماعی و هدایت برخی اقدامات خرابکارانه و تروریستی از سوی افرادی که در خارج از کشور مقیم هستند، ضروری است وزارت امور خارجه برنامه فعالی را برای پیگیری سیاسی، حقوقی و قضائی با همکاری معاونت حقوقی ریاست جمهوری طراحی و اجرا نماید.
۵. رویکرد حمایتی از زنان در فرایند وضع قوانین و مقررات تقویت و توسعه یابد.
۶. در راستای اجرای کامل اصل ۲۷ قانون اساسی، طرح‌ها و لوایح مرتبط با تجمعات و راهپیمایی‌ها در مجلس شورای اسلامی هرچه سریعتر تعیین تکلیف شوند.
۷. توسعه کرسی‌های آزاداندیشی در مجامع علمی و تداوم و تقویت گفتگو میان صاحبان دیدگاه‌های مختلف در رسانه ملی، محیط‌های اجتماعی و دانشگاهی.

نکته پایانی

کشورهای مدعی حقوق بشر در حالی با ایجاد مکانیسم سیاسی هیأت حقیقت یاب خود را به عنوان حامیان زنان و کودکان ایرانی معرفی می کنند که با تصویب و اجرای تحریم های ظالمانه و غیر قانونی یکجانبه به صورت جدی به نقض حقوق مردم ایران پرداخته اند که به وضوح، جنایت علیه بشریت است. از سوی دیگر، این کشورها از تروریست هایی که جان بیش از ۱۷ هزار انسان بی گناه شامل زنان و کودکان در ایران را گرفته است، حمایت کرده و آنها را در بهشت امن سرزمین های خود جای داده اند. وضعیت در نوار غزه نیز بسیار فاجعه آمیز است. ظرف پنج ماه گذشته بیش از ۱۰۳ هزار نفر مردم بی دفاع فلسطین توسط رژیم صهیونیستی اسرائیل شهید و یا مجروح شده اند. این رژیم انواع جنایات کیفری بین المللی را انجام داده و تمامی حقوق بشر فلسطینیان را به طور فاحش نقض کرده است. در چنین شرایطی، مدعیان حقوق بشر و سازوکارهای بین المللی حقوق بشر سکوت اختیار کرده و به طرق مختلف از این رژیم حمایت نیز می کنند و به جای تمرکز بر وضعیت نوار غزه، تلاش می کنند وضعیت های حقوق بشری ساختگی در سایر کشورها ایجاد نمایند. با توجه به افزایش آگاهی افکار عمومی بین المللی و وقوف آنان به استانداردهای دوگانه و رویکردهای تبعیض آمیز در حوزه حقوق بشر، این کشورها در پیشبرد برنامه های سیاسی خود توفیقی نخواهند یافت.

پیوست شماره ۱

جرایم ارتكابی و رعایت دادرسی عادلانه در خصوص افرادی که حکم اعدام آنها صادر و اجراء شده

محسن شکاری

شرح عمل مجرمانه:

محسن شکاری در تاریخ ۳ مهر ۱۴۰۱، در منطقه ستارخان تهران ضمن بستن خیابان با در دست داشتن «قمه» مردم را تهدید به هم‌صدایی و همراهی با خود نمود. وی در ادامه اقدامات مجرمانه، با حمله مسلحانه به یکی از نیروهای حافظ امنیت با قمه، ضرباتی را به بدن وی وارد کرد و کتف سمت چپ این نیروی حافظ امنیت را به نحوی مورد ضربه قرار داد که منجر به بخیه خوردن محل زخم به تعداد ۱۳ عدد شد. متهم پس از وارد کردن ضربه به نیروی حافظ امنیت، قصد فرار از مهلكه را داشت که در نهایت توسط ماموران مجری قانون دستگیر شد.

محسن شکاری در اقرارهای خود در خصوص چگونگی شرکت در اغتشاشات عنوان نمود: «بعد از اتمام کارمان، به همراه علی (همدست خود) از محله نارمک ابتدا به میدان ولیعصر (عج) آمدیم و از آنجایی که این محل شلوغ نبود، به محله ستارخان آمده و در تقاطع خیابان بهبودی، راه را بر مردم بستیم. علی به من گفت که برویم در تجمعات شرکت کنیم. با موتور علی رفتیم و او به من هم از قبل یک قبضه قمه داد تا ماموران را با آن بزنم. علی گفت اگر ماموری را بزنی، پول خوبی می‌دهم و با این وعده آمدیم و در اغتشاشات شرکت کردیم».

مامور پلیس که مورد اصابت قمه قرار گرفت، به عنوان شاکی اصلی پرونده گفت: «در زمان حضور در محل، تعداد زیادی خودرو افزون بر ۱۰۰ الی ۱۵۰ ماشین در ترافیک مانده بودند که کمی جلوتر رفتیم و دیدیم که دو نفر درشت هیكل با حضور در تقاطع بهبودی، اقدام به بستن خیابان کرده و یکی از آن‌ها قمه در دست داشت و مردم را تهدید به همکاری و همراهی می‌کرد. از موتور پیاده شدم و به سمت متهم رفتم. به وی گفتم داری چکار می‌کنی؟ که به من حمله کرد و قصد داشت ضرباتی را بزند، یکبار با قمه زد که نگرفت، بار دوم ضربه متهم به کتف من برخورد کرد».

یکی از شاهدان حاضر در صحنه حادثه نیز ماجرا را اینگونه تشریح کرد: «مردم خیلی ترسیده بودند. حدود ۱۵۰ ماشین در ترافیک گیر کرده بودند، هیچ ماشینی رد نمی‌شد. متهم در خیابان ایستاده بود و در حالیکه قمه در دستش بود، اجازه عبور از آن محل را به کسی نمی‌داد».

روند رسیدگی قضایی و رعایت کامل حق دادرسی عادلانه:

تحقیقات اولیه از سوی قاضی کشیک صورت می‌گیرد. بر اساس اقدامات مقدماتی قضائی، متهم اقرار می‌کند که هدف از این جرم جدی چه بوده و در ازای چه مبالغی این اقدام را انجام داده است. پرونده با قرار جلب دادرسی و

صدور کیفرخواست از ناحیه دادسرا و دادستان، به دادگاه صالح ارسال می‌شود و چون اتهامات متعددی منسوب به متهم بود، پرونده به دادگاه تخصصی (دادگاه انقلاب) ارسال شده و در آنجا رسیدگی آغاز می‌شود.

متهم از ابتدای روند رسیدگی از حق داشتن وکیل برخوردار بوده و وکیل وی نیز در تمام مراحل دادرسی حضور داشته و دفاعیات لازم را از وی انجام می‌دهد. متهم در تمامی جلسات دادرسی حضور داشته و تمامی نکات و دفاعیات خود را بیان کرده؛ از جمله اینکه در موقعیت مورد بحث، با سلاح سرد و مجروح کردن حافظان امنیت، به ایجاد رعب و وحشت و اخافه مردم اقدام کرده است.

در نهایت، با توجه به قوانین موجود، اقدامات وی مصداق جرم محاربه (از جمله جرائم تروریستی) تشخیص داده شد و حکم اعدام صادر گردید. پس از فرجام‌خواهی، پرونده به دیوان عالی کشور رفته و بعد از بررسی دقیق و مجدد پرونده، رای مورد تایید و ابرام قرار گرفته و برای اجراء ابلاغ می‌شود.

بر این اساس، تمام اصول دادرسی عادلانه از جمله مسائل صلاحیتی، حضور متهم در جلسه دادرسی و حق دفاع، حق دسترسی به وکیل و حق رسیدگی به دلایل و حق فرجام‌خواهی دقیقاً مورد توجه قرار گرفته و رعایت شده‌اند.

محمد مهدی کرمی

شرح عمل مجرمانه:

روز پنجشنبه ۱۲ آبان ماه در جریان و ناامنی‌های کشور آزاد راه کرج - قزوین در محدوده بهشت سکینه (س) توسط برخی از افراد به بهانه شرکت در مراسم چهلم یکی از جانب‌اختگان مسدود، و آنان اقدام به تخریب اموال عمومی و خصوصی و ضرب و جرح مأمورین می‌نمایند که در این حادثه سید روح‌الله عجمیان، متولد ۲۰ بهمن سال ۱۳۷۳ که بدون هیچ سلاحی به همراه تعدادی از مردم که به جهت انسداد آزادراه در ترافیک مانده بودند در حال کمک جهت رفع انسداد بود، مورد حمله قرار می‌گیرد. توسط چند نفر از شرکت کنندگان در این ناآرامی از جمله آقای محمد مهدی کرمی مورد ضرب و جرح با مشت و لگد و سلاح سرد چاقو قرار می‌گیرد پیکر نیم جان و نیمه برهنه‌اش به شکل صلیب در خیابان رها شده و به شهادت می‌رسد که براساس اسناد و مدارک (عکس و گزارشات موجود) یکی از افراد موثر در آن ناآرامی و قتل روح‌الله عجمیان آقای محمد مهدی کرمی بوده است.

روند رسیدگی قضایی و رعایت کامل حق دادرسی عادلانه:

در پی این حادثه تلخ و ناگوار، بلافاصله پرونده‌ای در دادرسی امور جنایی و جرایم خاص کرج تشکیل و بازپرس مربوطه دستورات قضایی لازم را جهت شناسایی و بازداشت متهمان صادر می‌کند. ۲ روز بعد از این حادثه، تعدادی از ارادل و اوباش از جمله محمد مهدی کرمی که نقش اساسی در قتل روح‌الله عجمیان را داشته بود شناسایی و بازداشت گردید. در ۲۱ آبان ماه و ۹ روز بعد از این واقعه، کیفرخواست متهم پرونده با عناوین اتهامی «افساد فی الارض از طریق ارتکاب جرایم متعدد علیه امنیت کشور و حمله به افراد و جنایت علیه تمامیت جسمانی آنان که موجب اخلال شدید در نظم عمومی و ناامنی در کشور و منتهی به شهادت بسیجی حافظ امنیت، سید روح‌الله عجمیان»، و «اجتماع و تبانی به قصد ارتکاب جرایم علیه امنیت کشور» شد، صادر گردید.

بنابراین، درخصوص پرونده نامبرده، تحقیقات اولیه از سوی قاضی کشیک صورت گرفته و براساس اقدامات مقدماتی قضائی، متهم به بزه انتسابی اقرار می‌کنند. پرونده با قرار جلب دادرسی و صدور کیفرخواست از ناحیه دادسرا و دادستان، به دادگاه صالح ارسال می‌شود و چون اتهامات متعددی منسوب به متهمین بود، پرونده به دادگاه تخصصی (دادگاه انقلاب استان کرج) ارسال شده و در آنجا طی چندین جلسه رسیدگی می‌شود. نامبرده براساس شواهد، مستندات و اعتراف صریح به اتهام افساد فی الارض از طریق ارتکاب جرایم علیه امنیت کشور، حمله به مأمورین حافظ امنیت و جنایت علیه تمامیت جسمانی افراد که موجب اخلال شدید در نظم عمومی و ناامنی در کشور و منتهی به شهادت سید روح‌الله عجمیان شد، به اعدام محکوم گردیده و پس از فرجام‌خواهی، پرونده به دیوان عالی کشور رفته و بعد از بررسی دقیق و مجدد پرونده، رای مورد تأیید و ابرام قرار گرفته و برای اجراء ابلاغ می‌شود. بر این اساس، تمام

اصول دادرسی عادلانه از جمله مسائل صلاحیتی، حضور متهم در جلسه دادرسی و حق دفاع و حق رسیدگی به دلایل و حق فرجام خواهی دقیقاً مورد توجه قرار گرفته و رعایت شده‌اند.

لازم به ذکر است متهم از ابتدای روند رسیدگی از حق داشتن وکیل برخوردار بوده است؛ اما متهم از زمان بازداشت تا صدور حکم، وکیلی به دادگاه معرفی نکرده بود و به همین جهت، مطابق مقررات وکیل تسخیری برای وی تعیین شده است. بعد از صدور حکم و زمانی که پرونده در دیوان عالی بود، یک وکیل دادگستری رسماً به دیوان عالی مراجعه و اعلام کرد که می‌خواهد وکالت این فرد را برعهده بگیرد. براساس قانون، وکالت، عقد و توافقی دو طرفه است؛ این وکیل دادگستری به صورت یک‌طرفه تقاضای وکالت از کرمی نموده بود و تقاضایی از سوی محکوم برای اینکه حاضر است این فرد وکالت وی را برعهده بگیرد، توسط وکیل مورد اشاره ارائه نشد. حسب اعلام دادگاه نیز تقاضایی از سوی متهم کرمی که بخواهد به این وکیل دادگستری یا هر وکیل دیگری وکالت بدهد، به دادگاه ارائه نشد. متهم محمد حسینی نیز در زمان رسیدگی به پرونده در دیوان عالی کشور وکیل معرفی نموده و دارای وکیل انتخابی بوده است.

سید محمد حسینی

شرح عمل مجرمانه:

روز پنجشنبه ۱۲ آبان ماه در جریان و ناامنی‌های کشور آزاد راه کرج - قزوین در محدوده بهشت سکینه (س) توسط برخی از افراد به بهانه شرکت در مراسم چهلم یکی از جانب‌اختگان مسدود، و آنان اقدام به تخریب اموال عمومی و خصوصی و ضرب و جرح مامورین می‌نمایند که در این حادثه سید روح‌الله عجمیان، متولد ۲۰ بهمن سال ۱۳۷۳ که بدون هیچ سلاحی به همراه تعدادی از مردم که به جهت انسداد آزادراه در ترافیک مانده بودند در حال کمک جهت رفع انسداد بود، مورد حمله قرار می‌گیرد. توسط چند نفر از شرکت کنندگان در این نآرمی از جمله آقای سید محمد حسینی مورد ضرب و جرح با مشت و لگد و سلاح سرد چاقو قرار می‌گیرد پیکر نیم جان و نیمه برهنه‌اش به شکل صلیب در خیابان رها شده و به شهادت می‌رسد که براساس اسناد و مدارک (عکس و گزارشات موجود) یکی از افراد موثر که با چاقو اقدام به ضربه و جراحت نسبت به مقتول را داشته آقای سید محمد حسینی بوده است.

روند رسیدگی قضایی و رعایت کامل حق دادرسی عادلانه

در پی این حادثه تلخ و ناگوار، بلافاصله پرونده‌ای در دادرسی امور جنایی و جرایم خاص کرج تشکیل و بازپرس مربوطه دستورات قضایی لازم را جهت شناسایی و بازداشت متهمان صادر می‌کند. ۲ روز بعد از این حادثه، تعدادی از ارادل و اوباش از جمله سید محمد حسینی که نقش اساسی در قتل روح الله عجمیان را داشته بود شناسایی و بازداشت گردید. در ۲۱ آبان ماه و ۹ روز بعد از این واقعه، کیفرخواست متهم پرونده با عناوین اتهامی «افساد فی الارض از طریق ارتکاب جرایم متعدد علیه امنیت کشور و حمله به افراد و جنایت علیه تمامیت جسمانی آنان که موجب اخلال شدید در نظم عمومی و ناامنی در کشور و منتهی به شهادت بسیجی حافظ امنیت، سید روح الله عجمیان»، و «اجتماع و تبانی به قصد ارتکاب جرایم علیه امنیت کشور» شد، صادر گردید.

در خصوص پرونده نامبردگان، تحقیقات اولیه از سوی قاضی کشیک صورت گرفته و براساس اقدامات مقدماتی قضائی، متهمین به بزه انتسابی اقرار می‌کنند. پرونده با قرار جلب دادرسی و صدور کیفرخواست از ناحیه دادسرا و دادستان، به دادگاه صالح ارسال می‌شود و چون اتهامات متعددی منسوب به متهمین بود، پرونده به دادگاه تخصصی (دادگاه انقلاب استان کرج) ارسال شده و در آنجا طی چندین جلسه رسیدگی می‌شود. نامبردگان براساس شواهد، مستندات و اعتراف صریح به اتهام افساد فی الارض

از طریق ارتکاب جرایم علیه امنیت کشور، حمله به مأمورین حافظ امنیت و جنایت علیه تمامیت جسمانی افراد که موجب اخلال شدید در نظم عمومی و ناامنی در کشور و منتهی به شهادت سید روح الله عجمیان شد، به اعدام محکوم گردیده و پس از فرجام خواهی، پرونده به دیوان عالی کشور رفته و بعد از بررسی دقیق و مجدد پرونده، رای مورد تأیید و ابرام قرار گرفته و برای اجراء ابلاغ می شود. بر این اساس، تمام اصول دادرسی عادلانه از جمله مسائل صلاحیتی، حضور متهمین در جلسه دادرسی و حق دفاع و حق رسیدگی به دلایل و حق فرجام خواهی دقیقاً مورد توجه قرار گرفته و رعایت شده اند. لازم به ذکر است متهم نیز در زمان رسیدگی به پرونده در دیوان عالی کشور وکیل معرفی نموده و دارای وکیل انتخابی بوده است.

مجیدرضا رهنورد

شرح عمل مجرمانه:

با توجه به فراخوان‌های صورت گرفته توسط گروه‌های اغتشاشگر، در تاریخ ۱۴۰۱/۸/۲۶ حدود ۱۵۰ نفر در خیابان حرعاملی شهر مشهد تجمع کرده بودند، حدود ساعت ۱۶ در وضعیتی که نیروهای حافظ امنیت با موتورسیکلت در خیابان حرعاملی حضور داشته و در حال کنترل وضعیت بوده اند. آقای مجیدرضا رهنورد در وضعیتی که مسلح به سلاح سرد از نوع چاقو بوده، از منزل خارج و به سمت آنان حرکت نموده که ابتدا آقای حسین زینال زاده را با سه ضربه چاقو به سر و پشت بدن به قتل می‌رساند و سپس به سمت ابتدای خیابان حرعاملی ۳۲ متواری شده که در این مسیر، آقای ابراهیم غفوریان را از ناحیه کتف چپ و آقای دانیال رضازاده را از ناحیه گردن و آقای محمد حسین ندایی را از زیر کتف چپ مورد اصابت چاقو قرار داده و بعد از قتل دو نفر از مردم و مدافعان امنیت و مجروح نمودن ۴ نفر دیگر و ایجاد رعب و وحشت بین شهروندان و کاسبان محل، متواری گردیده است.

روند رسیدگی قضایی و رعایت کامل حق دادرسی عادلانه

بلافاصله پس از حادثه، با دستور دادستان مرکز استان موضوع به جهت بررسی ابعاد واقعه و شناسایی و دستگیری عامل در دستور کار قضایی، انتظامی و اطلاعاتی قرار می‌گیرد و متهم در حال فرار به سمت تهران در شهرستان ایوانکی استان سمنان بازداشت می‌شود. تحقیقات برای آشکار شدن زوایای پنهان موضوع در شعبه بازپرسی دادسرا آغاز و با توجه به شواهد و اقرار صریح متهم و اقرار وی از ابتدای دستگیری تا اخذ آخرین دفاعیات نزد بازپرس تحقیق کننده در ۱۴۰۱/۸/۳۰، ختم تحقیقات اعلام و قرار نهایی جلب به داری به اتهام محاربه از طریق کشیدن سلاح سرد از نوع چاقو به قصد جان مردم که منتهی به قتل آقایان دانیال رضازاده و حسین زینال زاده و مجروحیت آقایان مهدی غفاری، حمید کرامتی، ابراهیم غفوریان و محمدحسین ندایی شده و اقدامات انجام شده موجبات ناامنی در محیط را فراهم نموده، صادر می‌شود.

پرونده با قرار جلب دادرسی از ناحیه دادسرا و صدور کیفرخواست از سوی دادستان، به دادگاه صالح ارسال و در آنجا رسیدگی به «محاربه از طریق کشیدن سلاح سرد از نوع چاقو به قصد جان مردم» آغاز گردیده است. جلسات دادرسی به صورت علنی و با حضور رسانه‌های مختلف و ضبط تصویری و صوتی، با رعایت موازین قانونی جهت آگاهی سازی عموم مردم، صورت گرفته است.

متهم از ابتدای روند رسیدگی از حق داشتن وکیل برخوردار بوده و وکیل وی نیز در تمام مراحل دادرسی حضور داشته و دفاعیات لازم را از وی انجام می‌دهد. متهم در تمامی جلسات دادرسی حضور داشته و تمامی نکات و دفاعیات خود را بیان کرده؛ از جمله اینکه در موقعیت مورد بحث، با سلاح سرد به قتل دو نفر و مجروح کردن چهار نفر از مردم و حافظان امنیت، به ایجاد رعب و وحشت و اخافه مردم اقدام کرده است.

در نهایت، با توجه به قوانین موجود، جمع مندرجات و محتویات پرونده و مفروضات مسلّم از جمله:

۱. اعلام شکایت اولیای دم، (مادر و همسر) شهید دنیال رضا زاده و اعلام شکایت (مادر) شهید حسین زنیال زاده؛
  ۲. اعلام شکایت و اظهارات شاکیان خصوصی آقایان: مهدی غفاری، حمید کرامتیان، محمد ابراهیم غفوریان و محمد حسین ندایی مبنی بر ضرب و جرح عمدی با چاقو؛
  ۳. محتوای فیلم های بازبینی شده در زمان وقوع جنایت که دلالت بر نحوه اقدام دارند؛
  ۴. نتیجه تست روانی به عمل آمده از متهم که دلالت بر سلامت روحی و عدم جنون وی داشته است؛
  ۵. کشف وصیت نامه دست نویس از متهم در زمان بازرسی از منزل که حکایت از تصمیم قبلی وی برای انجام این اقدامات تروریستی علیه بسیجان تحت تأثیر فضای مجازی داشته است؛
  ۶. اظهارات صریح متهم در دادگاه و اقرار به بزه انتسابی " راهم را اشتباه رفتم، قبول دارم اشتباه کردم و حس نفرت عمومی از این کارم را درک می کنم. فکرم و باورهایم غلط بود، چاقو را در دست خود پنهان کرده بودم و نفهمیدم چه اتفاقی افتاد و الان منتظرم هرچه زودتر مجازات شوم"؛
  ۷. مستندات اخافه مردم:
- اقدامات متهم مصداق جرم محاربه (از جمله جرائم تروریستی) منطبق بر ماده ۲۷۹ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ تشخیص داده شد و حکم اعدام وی صادر گردیده است.
- حکم صادره قابل فرجام خواهی در شعب دیوان عالی کشور بوده و در تاریخ ۱۴۰۱/۹/۱۲ به محکوم علیه و وکیل تسخیری ایشان ابلاغ شده است که در همان تاریخ، وکیل تسخیری محکوم علیه، فرجام خواهی می نماید که بعد از بررسی دقیق حکم صادره در دیوان عالی کشور، با توجه به مستندات جامع محتویات پرونده و به ویژه اظهارات صریح متهم که حکایت از این دارد با قصد و انگیزه قبلی جهت مقابله با حافظان امنیت در ناآرامی ها حضور داشته و با سلاح سرد اقدام به ایراد ضرب و جرح عمدی به چندین نفر از بسیجیان نموده و اقدامات وی به نحوی بوده که باعث ایجاد رعب و وحشت بین مردم و جان باختن دو از از بسیجان گردیده است، لذا هر سه عنصر تشکیل دهنده جرم محقق که مصادق بارز و مسلّم محارب محسوب می شود و تناسب فی مابین جرم صورت گرفته و مجازات نیز وجود دارد و حکم صادره ابرام می گردد.

صالح میرهاشمی بلطاقی، مجید کاظمی شیخ شبانی و سعید یعقوبی کردسغلی (پرونده معرف با خانه اصفهان)

شرح عمل مجرمانه:

در ۲۵ آبان ماه سال ۱۴۰۱، در پی حمله مسلحانه تروریستی در میدان نگهبانی محله خانه اصفهان، ۳ مدافع امنیت به نام‌های اسماعیل چراغی، محسن حمیدی و محمد کریمی به شهادت رسیدند. عوامل این حمله، با هماهنگی قبلی که با یکدیگر داشتند، دست به اقدام تروریستی زده و با کشیدن سلاح به قصد جان مردم و ماموران، اقدام به تیراندازی کردند. در این عملیات تروریستی تعدادی از مردم و نیروهای حافظ امنیت نیز مجروح شدند. که بعد از واقعه رخ داده سه نفر از عوامل اصلی آن به نام‌های صالح میرهاشمی، مجید کاظمی و سعید یعقوبی دستگیر گردیده‌اند.

روند رسیدگی قضایی و رعایت کامل حق دادرسی عادلانه

پس از دستگیری عوامل تیراندازی و صدور کیفرخواست، جلسات دادگاه رسیدگی به اتهامات این ۳ نفر این پرونده در دادگستری استان اصفهان برگزار شد. در فرآیند برگزاری دادگاه تمام این متهمان دارای وکیل تعیینی و تسخیری برخوردار بودند و پس از برگزاری جلسات رسیدگی متعدد و بررسی مستندات و اخذ دفاعیات متهمان و وکلای آن‌ها، رای دادگاه بدوی صادر شد. براساس احکام صادره صالح میرهاشمی بلطاقی فرزند سید کاظم متهم ردیف اول پرونده به اتهام محاربه از طریق کشیدن سلاح کلت کمری در معابر عمومی، تشکیل و اداره دسته و گروه مجرمانه به قصد برهم زدن امنیت کشور و اجتماع و تبانی منتهی به جرائم ضد امنیت داخلی و عضویت و همکاری با گروهک منافقین؛ مجید کاظمی شیخ شبانی فرزند محمدرضا متهم ردیف دوم پرونده به اتهام محاربه از طریق کشیدن سلاح کلاشینکف و عضویت در دسته‌جات و جمعیت غیرقانونی به قصد برهم زدن امنیت کشور و اجتماع و تبانی منتهی به جرایم ضد امنیت داخلی؛ سعید یعقوبی کردسغلی فرزند کرملی متهم ردیف سوم پرونده به اتهام محاربه از طریق اقدام به کشیدن اسلحه و استفاده از کلت کمری، عضویت در دسته‌جات و جمعیت غیرقانونی به قصد برهم زدن امنیت کشور و اجتماع و تبانی منتهی به جرایم ضد امنیت داخلی کشور طبق شواهد و مستندات موجود در پرونده و اقرار صریح متهمین، تیراندازی‌های صورت گرفته از طرف این ۳ نفر منجر به شهادت ۳ نفر از نیروهای مدافع امنیت در شهر اصفهان شده بود، به اعدام محکوم شدند. پس از اعتراض متهمان پرونده، رای بدوی در دیوان عالی کشور مورد بررسی مجدد قرار گرفت که با توجه اسناد و مدارک متقن، در نهایت حکم اعدام سه متهم مورد اشاره تایید شده است.

میلاذ زهره وند

شرح عمل مجرمانه:

در ساعت ۸ شب مورخ ۱۴۰۱/۸/۴ و در پی گزارش وقوع تیراندازی و قدرت نمایی با سلاح گرم در یکی از معابر شهرستان ملایر استان همدان (خیابان شهید موسوی)، مأموران انتظامی و امنیتی به محل اعزام می‌گردند. مأموران هنگام مراجعه به محل، سه دستگاه خودروی پژو پارس سفید رنگ را مشاهده می‌نمایند که حدوداً ده نفر مرد که سر و صورت خود را با پارچه مشکی پوشانده بودند، سرنشین خودروهای مذکور می‌باشند. متهمین که از افراد سابقه‌دار شهر بوده، به محض مشاهده مأمورین پلیس و امکان شناسایی، با دو خودروی پژو پارس متواری شده و راننده و سرنشین خودروی سوم نیز پیاده شده و فرار می‌نمایند. یکی از مأموران انتظامی حسب وظیفه و برای کنترل وسیله رها شده، بدون سلاح و به تصور اینکه خودرو سرنشین ندارد، به سمت خودرو حرکت می‌نماید. آقای میلاذ زهره وند که در داخل خودرو مخفی گردیده بوده، با استفاده از سلاح گرم (از نوع وینچستر) اقدام به تیراندازی به سمت نیروهای امنیتی می‌کند که در نهایت، این اقدام منجر به جان باختن یکی از نیروهای حافظ امنیت به نام علی گردیده است.

روند رسیدگی قضایی و رعایت کامل حق دادرسی عادلانه:

در پی این حادثه، بلافاصله پرونده‌ای در دادرسی امور جنایی و جرایم خاص تشکیل، دستورات قضایی لازم جهت بررسی ابعاد حادثه و شناسایی و بازداشت متهمان صادر می‌گردد. در ادامه با هماهنگی صورت گرفته فی مابین مقامات قضایی و انتظامی، تعدادی از اراذل و اوباش که در حادثه مذکور حضور داشتند بازداشت شدند. در نهایت، متهم اصلی (میلاذ زهره وند) که به استان مرکزی متواری شده بود بعد از شناسایی مخفی‌گاه با دستور و مجوز قضایی به اتهام قتل عمدی آقای علی نظری، حمل و نگهداری سلاح غیر مجاز و... در شهرستان اراک دستگیر و پس از تفهیم اتهام مطابق مقررات قانون آیین دادرسی کیفری و سیر مراحل قانونی با صدور قرار بازداشت موقت به بازداشتگاه منتقل می‌گردد.

پس از دستگیری، تحقیقات برای آشکار شدن زوایای پنهان موضوع در شعبه بازپرسی دادرسی آغاز و با توجه به شواهد، ادله‌ها و مستندات غیر قابل انکار، اظهارات شاهدین و برخی از اقرار صریح متهم؛ پس از اخذ آخرین دفاعیات نزد بازپرس تحقیق کننده، ختم تحقیقات اعلام و قرار نهایی جلب به دادرسی و کیفرخواست به اتهام مباشرت در قتل عمدی آقای علی نظری و مباشرت در حمل و نگهداری سلاح غیرمجاز یک قبضه سلاح شکاری وینچستر و مهمات آن برای متهم صادر و پرونده به دادگاه صالحه ارسال گردید.

پس از ارسال پرونده نامبرده به دادگاه صالح، پرونده وفق تمامی مقررات، قوانین و موازین بین المللی دادرسی مندرج در ماده ۱۴ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی از جمله قابل تجدیدنظر بودن آراء، رسیدگی به اتهامات با تعدد قاضی، اصل برائت و ... مورد بررسی قرار می گیرد. پس از اخذ آخرین دفاعیات حقوقی متهم و وکیل وی در جلسات متعدد دادرسی، دادگاه با توجه به قوانین موجود، جمیع مندرجات و محتویات پرونده و مفروضات مسلم، با اعلام ختم دادرسی، بزهکاری مشارالیه را محرز و مسلم دانسته نامبرده را مستنداً به مواد ۲۰۵ و ۲۰۶ قانون مجازات اسلامی و با درخواست اولیاء دم، بابت قتل عمد شهید نظری به قصاص نفس و همچنین بابت حمل و نگهداری غیرمجاز سلاح گرم مستنداً به ماده ۶ قانون مجازات اسلحه وی را به شش ماه حبس محکوم می نماید.

حکم صادره قابل فرجام خواهی در شعب دیوان عالی کشور بوده و براساس قانون، به محکوم علیه و وکیل ایشان ابلاغ گردید. پس از اعتراض محکوم علیه و وکیل مدافع وی، پرونده جهت بررسی دقیق در دیوان عالی کشور (با حضور ۳ قاضی عالی رتبه) مورد بازبینی قرار می گیرد که با توجه به انطباق رأی صادره با تمامی اصول و قواعد دادرسی عادلانه، مقررات موضوعه و در نهایت انطباق آن با موازین شرعی و قانونی رأی صادره مورد تأیید و ابرام قرار گرفته و برای اجراء ابلاغ می شود.

با توجه به محتویات پرونده، نامبرده در تمامی مراحل دادرسی از حق دسترسی به وکیل دادگستری برخوردار بوده و وکیل نامبرده ضمن ارسال لوائح دفاعیه به دادگاه، در جلسات رسیدگی حاضر و به دفاع از موکل خود پرداخته است. با این توضیح که در مرحله تحقیقات مقدماتی وفق تبصره ماده ۴۸ قانون آیین دادرسی کیفری (مصوب ۱۳۹۲) در جرایم امنیت داخلی و خارجی و همچنین جرایم سازمان یافته که مجازات آنها مشمول ماده ۳۰۲ این قانون است، در مرحله تحقیقات مقدماتی طرفین دعوی، وکیل و یا وکلای خود را از بین وکلای رسمی دادگستری که مورد تأیید رئیس قوه باشند انتخاب می نمایند.

محمد قبادلو

شرح عمل مجرمانه:

نامبرد در تاریخ ۱۴۰۱/۶/۳۱ با خودرو شخصی با سرعت حدود ۱۰۰ کیلومتر در ساعت به سمت یگان موتور سوار پلیس در شهرستان رباط کریم استان تهران حمله‌ور شده است. در این برخورد ۶ مامور پلیس به شدت مجروح و به بیمارستان اعزام می‌گردند. یکی از مجروحان این حادثه، به نام استوار فرید کرم‌پور حسنونند به دلیل شدت جراحات در بیمارستان به جان باخته است. گزارش کالبدگشایی سازمان پزشکی قانونی نشان می‌دهد علت فوت استوار کرم‌پور، «خونریزی مغزی و له شدگی بافت مغز به دنبال اصابت جسم سخت» بوده که دلالت بر شدت برخورد و قصد نامبرده بر ارتکاب جنایت داشته است.

روند رسیدگی قضایی و رعایت کامل حق دادرسی عادلانه:

در پی این حادثه تلخ و ناگوار، بلافاصله پرونده‌ای در دادسرای امور جنایی و جرایم خاص تشکیل، دستورات قضایی لازم جهت بررسی ابعاد حادثه و بازجویی از متهم که در صحنه دستگیر شده بود صادر می‌گردد. نامبرده در جلسات بازپرسی در کمال اختیار، آگاهانه و به دور از هرگونه فشار در مرحله تحقیقات مقدماتی و همچنین در محضر دادگاه به اقدام مجرمانه خود اعتراف نموده است نامبرده در دادگاه‌های رسیدگی کننده به یک وکیل تسخیری و دو وکیل تعیینی دسترسی داشته و از ارشادات، راهنمایی‌ها و پیگیری‌های آنان بهره برده و وکلا نیز به نامبرده و پرونده، دسترسی داشته‌اند. وی هم در مرحله تحقیقات و هم در جریان رسیدگی، به خانواده و وکیل دسترسی داشته و امکان تماس تلفنی با آنان نیز برای وی فراهم بوده است. حق دسترسی به خدمات پزشکی و درمانی نیز برای وی فراهم بوده است.

شایان توجه است که وی دارای دو پرونده قضایی بوده که یکی در خصوص قتل عمد شهید فرید کرم‌پور بوده و در این پرونده به قصاص نفس محکوم شده است. پرونده دیگر مربوط به جرم محاربه و محکومیت او به اعدام بوده است. در هر دو پرونده، وکیل مدافع نامبرده درخواست اعاده دادرسی مجدد در اجرای تبصره ماده ۴۷۴ قانون آیین دادرسی کیفری را داده است. درخواست اعاده دادرسی او نسبت به جرم محاربه در دیوان عالی کشور همچنان مفتوح است، ولی درخواست اعاده دادرسی نامبرده در خصوص اتهام قتل عمد و محکومیت وی به قصاص نفس در دیوانعالی کشور رد شده است.

